

provincie limburg

Limburgs
Parlement

Concept Notulen Statencommissie Leefomgeving (LEO) van 28 februari 2025

Inhoud

Presentielijst	4
1. Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda	5
2. Spreekrecht externen	6
3. Bespreekpunt stikstof	17
4. Sluiting	65

Presentielijst van de leden van de commissie LEO voor de vergadering van 28 februari 2025

Voorzitter

Depondt-Olivers, mevrouw M.L.H.

Griffie

Birgelen-Droog, mevrouw L.G.M. van
Oppen, C.M.P.J. van

Aanwezig:

Hanegraaff, dr. M.C.	CDA
Loomans, ir. P.J.M.	Horizon
Maillé, S.	VVD
Mertens, mevrouw mr. K.G.M.	GroenLinks
Nijenhuis, D.J.	BBB
Nijskens, H.L.M.	VVD
Pol, mevrouw H.A. van der	BBB
Schuuring BA, mevrouw E.A.	PvdA
Sol MSc, H.P.A.	GroenLinks
Waajen-Crins, mevrouw drs. A.P.H.	CDA
Wesseling, mevrouw A.	D66
Wolters Gregório, J.	SP
Zeedzen, D.	BBB

Afwezig

Boven, mevrouw I.	Partij voor de Dieren
Wetemans, C.C.M.	oos limburg

Het College van Gedeputeerde Staten

Faassen, L.
Kuntzelaers, J.J.M.

Burgercommissieleden

Beucken, L. van den	LOKAAL-LIMBURG
Est, drs. A.M.B. van	50PLUS
Kraa, J.F.F.	Partij voor de Dieren
Roso, R.L.W.	JA21

Overige aanwezigen

Agendapunt 2

De heer Rompelberg (inspreker namens LLTB)
De heer De Heij (inspreker op persoonlijke titel)

Notulist

Het Notuleercentrum

1. Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda

De voorzitter: Dames en heren, wij gaan toch beginnen. We hebben even juridisch laten checken dat nu de stream nog steeds niet extern loopt, zal ik maar zeggen, wij dan überhaupt mogen vergaderen. Dat kan. Het is een openbare vergadering. De vergadering wordt overigens wel gewoon opgenomen, dus iedereen kan die stream gewoon terugkijken. Het is niet zo dat de opname niet loopt. Dat gebeurt wel. Het is alleen een beetje vervelend, omdat iBabs er ook uit ligt, dat met name ook ambtenaren en zo, die nu niet hier in huis zijn, het niet kunnen volgen. Maar goed, die kunnen hem dan ook terugkijken. Het kan zijn dat hij elk moment weer aangaat. Er is er eentje in ons midden die hem wel heeft. Het is een raadsel hoe het kan. De Partij voor de Dieren kan ons streamen, maar de rest niet. Ik hoor net; we hebben nu een externe link om te streamen. Die wordt nu rondgemaild. Mocht iemand die nog naar iemand willen mailen, dan kan dat. Ik stel voor dat wij nu toch gaan beginnen. U heeft al gemerkt dat u iBabs ook niet kunt openen. Dat betekent dat u de agenda niet kunt volgen, maar zo'n spannende agenda hebben we ook niet. Ik zal u daardoorheen leiden. Dat gaat wel lukken, denk ik. Welkom allemaal. Ik constateer dat wij quorum hebben. Dat is ook niet zo ongebruikelijk, als je twee commissies laat vergaderen en twee woordvoerders mag hebben. Dus het quorum is gehaald. Ik heb een afmelding ontvangen van mevrouw Boven en de heer Wetemans. Ik ga toch nog even de vergaderorde met u doornemen. Dit is gewoon een officiële commissievergadering. Dat betekent dat u met het toegekende aantal zitplaatsen kunt deelnemen. Het is wel mogelijk om met twee woordvoerders te werken, maar dat betekent voor de fracties die normaal met één commissielid aan tafel zitten dat u dan tussendoor moet wisselen. U mag dus niet naast elkaar gaan zitten. Ik ben al even aan het kijken. Volgens mij gaat dat ... Goed. De Griffie zal mij een seintje geven als er iemand stiekem ergens aanschuift of zo. Dat is toch wel een doodzonde. Dat begrijpt u wel. We bespreken dit onderwerp in één termijn, waarbij per fractie – dus niet per woordvoerder, maar per fractie – een spreektijd van vijf minuten geldt. Wat de interrupties betreft houden we de regel aan die u gewend bent, dus dat is vijf interrupties op een collega-commissielid en vijf interrupties op GS. Ik zal daar een beetje soepel mee omgaan, gezien de aard van het onderwerp. Mevrouw Van der Pol,

Mevrouw Van der Pol (BBB): Mogen de interrupties verdubbelen, omdat we met ESA en LEO zitten?

De voorzitter: Wat zegt u? Mogen ze dubbel? Nee, de afspraak is dat ook als er meerdere woordvoerders zijn het aantal interrupties niet verandert. Maar ik zei net al: ik zal daar lichtelijk soepel mee omgaan en echt niet op de rode knop drukken als er eentje te veel is. Overigens, alle woordvoerders mogen die interrupties doen, hè? Dat is ook het principe van meerdere woordvoerders. Dan toch even voor wat betreft ... Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ja, goedemorgen, voorzitter. Eén vraag eigenlijk vooraf, voordat we gaan beginnen. Ik heb twee dagen na de uitspraak een verzoek gedaan om het IPML ook mee te nemen in deze discussie. Daar is een toezegging op gedaan. Die heb ik niet teruggezien. Dat is één. Die heb ik vorige week, de 21e, bij het agendaverzoek ook herhaald. Die werd toen ook gesteund. Ik heb het niet teruggezien in de documentatie.

De voorzitter: Ik kijk even naar de Griffie. Die heeft de Griffie dan gemist, maar die voegen we dan gewoon alsnog toe, want het is wel zo zuiver om alle agenderingsverzoeken ook inderdaad aan dit thema te koppelen. Dank u wel, mijnheer Roso. Dan gezien de gezelligheid aan deze tafel toch nog even de opmerking dat als u het woord wenst u even uw vinger moet opsteken. Het loopt via de voorzitter. Dat is niet omdat u een arrogante voorzitter heeft, maar dat is wel zo handig voor de notulist, die straks aan de hand van de band de notulen moet maken. Als iedereen maar begint te

praten, dan moet iemand maar gaan interpreteren wie dat dan is. U zou zomaar eens met een verkeerde naam de annalen en de geschiedenis in kunnen gaan. Dat kunt u misschien op onderdelen best fijn vinden, maar op andere misschien niet. Dus het dringende verzoek om alles gewoon via de voorzitter te doen. Dan ga ik nu over tot de vaststelling van de agenda. De agenda bevat slechts vier punten. Ik stel voor om deze ongewijzigd vast te stellen. Ja. Dat doen wij.

2. Spreekrecht externen

De voorzitter: Via de nazending bent u geïnformeerd dat wij twee externe sprekers hebben. Ik nodig als eerste mijnheer Rempelberg uit om naar voren te komen. U kunt achter de microfoon, achter de kathedraal, plaatsnemen of gaan zitten. Dat moet u zelf weten. U bent al vaker hier geweest. U weet, u heeft maximaal vijf minuten spreektijd. Aan u het woord, mijnheer Rempelberg. Overigens, voor degenen die dat nog niet weten, mijnheer Rempelberg is van de LLTB.

De heer Rempelberg: Goedemorgen inderdaad. Ik ben Thijs Rempelberg. Ik ben voorzitter van de LLTB en tevens ben ik melkveehouder hier, samen met mijn familie, in het Limburgse Eijsden. De aanleiding dat u vandaag met de commissies ESA en LEO bijeenkomst heeft te maken met de impasse in het stikstofdossier. Door gerechtelijke uitspraken houden economie en natuur elkaar gevangen zonder zicht op een oplossing. De vergunningverlening zit op slot en voor boeren en tuinders ontbreekt elk perspectief. Zelfs plannen voor extensivering, emissiereductie, energieopwekking of verbetering van dierenwelzijn kunnen niet worden vergund. Uit- of opkoop is voor velen de enige uitweg, getuige ook het grote aantal Limburgse inschrijvingen op de diverse stoppersregelingen. Als LLTB zien we dat deze opkoopregelingen een doel hebben, maar komen die doelen nog wel overeen met dat wat we nu zien gebeuren? Opkoop lijkt te worden gezien in dit dossier als toverformule die het stikstofprobleem oplost. De garantie dat dit het probleem aanpakt is er echter niet. Wat ik wel kan garanderen is dat deze aanpak de agrarische sector uitholt en uiteindelijk sloopt. Is het niet deze generatie, dan toch zeker voor de volgende, met alle gevolgen die daarbij horen voor onze voedselzekerheid, leefbaarheid in het buitengebied en gerelateerde bedrijvigheid, kennisontwikkeling en brede welvaart op het platteland. De vergunningverlening zit muurvast, niet alleen voor boeren en tuinders. Voor ondernemers over de hele linie ontbreekt op dit moment elke duidelijkheid. Als je als ondernemer al een vergunning weet te bemachtigen, zie je plannen dan maar eens gefinancierd te krijgen, want ook financiers vragen om zekerheid, naast een vergunning. Innovatie en vooruitstrevende boeren worden door deze realiteit het hardst geraakt. Juist voor deze groep zijn de stoppersregelingen een alternatief. Ik kan me nauwelijks voorstellen dat dit de intentie was van de opkoopregelingen. Ik vertel u tot nog toe niets nieuws, maar ik vind het wel belangrijk dit nogmaals hier te melden. U bent het van ons gewend dat we kritisch zijn op overheidsplannen, maar we dragen als sector ook alternatieven aan, die vaak op net zoveel kritiek kunnen stuiten en vaak in een Haagse la verdwijnen. Toch blijven we deze alternatieven aandragen, zoals we onlangs hebben gedaan met het rapport 'Meer dan papier', waarin we als LTO voorstellen doen voor de stikstofpraktijk die de papieren werkelijkheid zouden kunnen doorbereken. Om vergunningverlening van het slot te halen, ontwikkelingsperspectief voor economische sectoren te bieden, PAS-melders te legaliseren en natuurherstel te bevorderen is geborgde stikstofemissiereductie noodzakelijk, maar dat kan niet als degenen die kunnen en willen reduceren vastgesnoerd zitten in een keurslijf van wetten en regels. Daarom voorziet het laatste plan van LTO in twee delen. In deel 1 wordt aangegeven waar de juridische ruimte zit om processen weer op gang te brengen. Het nog niet vrijgegeven deel 2 gaat over wat de sector kan bijdragen aan een verdere stikstofreductie. De uitwerking hiervan is mede afhankelijk van wat het kabinet en de Kamer doen met deel 1. We vinden dat we in Limburg niet op onze handen moeten zitten, maar door moeten gaan om te werken aan de opgaven op het gebied van natuur, water en klimaat. De stikstofemissie vanuit de landbouw is het laagst sinds 1990 door

krimpde veehouderij, innovaties, extensivering en vakmanschap. Sinds 2019 is er aanzienlijk minder vee en daarmee ook een verminderde emissie van ammoniak en methaan. Ook wordt er op bedrijven gewerkt aan het versterken van de biodiversiteit en het beperken van emissies naar grond- en oppervlaktewater. Agrariërs wekken zelf duurzame energie op in de vorm van elektriciteit, warmte en groen gas. Die aanpak willen wij voortzetten. Wij onderschrijven de visie van het College om per gebied te bekijken wat nodig is. Daarbij is het van belang om niet alleen te kijken naar stikstof, maar integraal te beoordelen wat nodig is om de kwaliteit van de Natura 2000-gebieden te verbeteren. Op het boeren erf komen alle uitdagingen, wetten en regels samen. Die kennen een onderlinge samenhang, maar zijn ook regelmatig tegengesteld aan elkaar. Je kunt je niet veroorloven daar één uitdaging uit te pikken en daar op te focussen. Integrale vraagstukken vragen om een integrale aanpak. Daar horen termen bij als doelsturing, maatwerk en gebiedsgerichtheid. We moeten op een nieuwe manier naar de vraagstukken durven kijken, zonder geitenpaadjes te bewandelen. Het vernoemde initiatief van LTO Nederland om een juridisch advies te vragen aan Houthoff-advocaten is daar een voorbeeld van. Uit die analyse blijkt dat een vergunningsvrije voorttoets voor intern salderen mogelijk is. In dit advies zijn ook voorstellen gedaan voor een alternatief voor de kritische depositiewaarde, een legalisatiewet voor de PAS-melders en een geborgde emissiereductie. Een hogere rekenkundige ondergrens voor stikstofemissie en bedrijfsspecifieke emissieplafonds, zoals de minister voorstelt, kunnen daarbij ook helpen. LTO heeft het kabinet gevraagd om deze sporen te betrekken bij het werk van de ministeriële commissie Stikstof en op korte termijn met handelingsperspectief te komen voor agrariërs, de bouwsector, ondernemers, versterking van de natuur en anderen. Laten wij daarbij niet vergeten dat we in Limburg in een bijzondere positie verkeren en voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van emissies in België en Duitsland, die op de Nederlandse natuurgebieden neerslaan. Wij kunnen niet verantwoordelijk gehouden worden voor deposities waar we niets aan kunnen doen. Onze oproep is om in Limburg niet stil te zitten en te blijven doorwerken aan de doelen met de middelen die er zijn. In dat kader steunen we de Gedeputeerde in zijn plan om de stikstofruimte van de opkoopregelingen in te zetten voor de legalisatie van de PAS-melders en interimers. Wij zijn voor een proactieve houding, maar we moeten ook realistisch zijn. Niet alles kan. Middelen en menskracht zijn beperkt. Laten we die dus daar inzetten waar de urgentie en de haalbaarheid het hoogst zijn. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Rompelberg. Als u even blijft staan ... Zijn er nog vragen aan de heer Rompelberg? Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. U gaf in uw verhaal aan de twee sporen van het LTO-advies. Ik weet niet hoe ik het precies moet noemen. Kunt u wel al iets zeggen over wat bij spoor 2, de geborgde reductie, de ideeën van LTO zijn? Als we de recente uitspraken allemaal nagaan, zit het met name op die geborgde reductie van de emissie vast. Kunt u daar wel al iets over toelichten?

De voorzitter: Mijnheer Rompelberg.

De heer Rompelberg: Ja, we hebben inderdaad een juridisch advies gevraagd aan Houthoff-advocaten. Dat moet u ook zo zien. Het is niet ons plan. We hebben gewoon aan hen gevraagd: kunnen jullie kijken naar de huidige wet- en regelgeving en waar de juridische mogelijkheden zitten? Dit is ook hun advies, wat wij eigenlijk hebben gepubliceerd, waar wij denken dat de meest kansrijke voorstellen zitten. Inderdaad, deel 2 gaat over de emissiereductie en die borging daarvan. Dat is inderdaad heel erg belangrijk. Wij hebben gezegd – dat heb ik net ook al gezegd – van: de emissiereductie vanuit de landbouw is eigenlijk het laagst sinds 1990. Dat komt juist door de diverse sporen. Met name de reductie van de veestapel is er daar één van. Maar vanuit de LLTB hebben wij al gezegd aan het begin van de stikstofcrisis dat ... Limburg had de opgave dat 50 tot 55%

emissiereductie zou moeten plaatsvinden. We hebben altijd gezegd: 25% zal ongeveer komen door reductie van de veestapel. Ik denk dat we daar al redelijk op weg zijn. Wij vinden het als LTO heel erg belangrijk om ook te kijken: wat is straks echt het definitieve effect van de stoppersregelingen? We hebben daar natuurlijk al een indicatie van, maar dit jaar weten we dat denk ik definitief. Dan kunnen we ook precies zeggen: oké, dan hebben we al bij wijze van spreken 20% al gereduceerd. Ik denk dat het in die orde van grootte zeker zal zijn. Dan moeten we kijken hoe we die andere resterende percentages kunnen halen, met name door innovatie, maar ook vakmanschap. Bijvoorbeeld, gisteren heeft de melkveehouderij een plan gepresenteerd om bijvoorbeeld het ruwe eiwitgehalte in het voer te verlagen, in het rantsoen, in de komende jaren in een aantal fases. Daarmee kun je bijvoorbeeld ook een behoorlijk percentage reductie halen. Met andere woorden, in dat deel 2 gaan we dan als sector zelf aan de slag om te kijken: hoe kunnen we vanuit ons vakmanschap en met innovaties, ook misschien met extensivering, plannen maken? Met name is het daarbij belangrijk dat we ook gaan kijken hoe die juridische borging op orde komt. Maar daar willen we dan ook aan gaan werken. Maar dat is wel heel erg afhankelijk van wat er met deel 1 gebeurt. Als daar niks mee gebeurt en we gaan op deze huidige weg verder, dan heeft het allemaal geen zin eigenlijk.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Mevrouw Waajen als eerste.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Mijnheer Rempelberg, u sloot uw betoog bijna af, met de zin: de inzet moet daar plaatsvinden waar haalbaarheid en urgentie het hoogst zijn. Is dat ook in die volgorde? Komen haalbaarheid en urgentie in uw analyse vaak bij elkaar? Met andere woorden, hoe maakt u vanuit de LLTB de keuze op de gebieden?

De voorzitter: Mijnheer Rempelberg.

De voorzitter: Dank u, voorzitter. We hebben als LLTB altijd gezegd: het moet haalbaar en betaalbaar zijn. We hebben ook gezegd: laten we eens kijken waar de prioriteit het hoogste is. Met andere woorden, waar dus de water-/stikstof-/klimaatopgave het grootst is en waar we ook dan de mensen en de uitvoeringskracht hebben, dus ook de middelen, om daar aan de slag te gaan. Wat we nu hebben gedaan, volgens mij vijf jaar lang, is heel grote plannen en heel hoge ambities met zijn allen bediscussiëren. In de uitvoering is er bijna nog niks gedaan. Het enige concrete is inderdaad de stoppersregelingen. Maar dat was volgens mij eigenlijk bedoeld als onderdeel van een integraal plan, waarbij boeren ook meerdere mogelijkheden zouden hebben. Van die andere delen is nog niet heel veel terechtgekomen. Dus wat ons betreft zouden we gewoon moeten kijken: waar zijn er nu – ook vanuit het waterschap, de Provincie of natuurorganisaties – echt gebieden waar er echt een urgent probleem is? Laten we daar gebiedsgericht – dat heb ik ook een paar keer genoemd – aan de slag gaan en betrek daar de aanwezige stakeholders en boeren bij. Ga dan kijken hoe we samen tot maatregelen kunnen komen. Ik denk dat we echt vanuit die aanpak moeten gaan werken. We zijn nu al vijf, zes jaar bezig om heel grote plannen en ambities met elkaar te delen, maar we zijn in de uitvoering nog niet heel veel opgeschoten.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): U heeft het over het voerspoor, om daar eventueel reductiemogelijkheden te bereiken. Hoe kijkt u in het kader daarvan aan tegen doelsturing?

De voorzitter: Mijnheer Rempelberg.

De heer Rempelberg: Dank u wel, voorzitter. Doelsturing is wat ons betreft heel belangrijk. Daarom hebben we ook gezegd in de integrale aanpak: we moeten van depositiebeleid naar emissiebeleid. Als boer heb je natuurlijk invloed op jouw emissies. We hebben altijd gezegd: we hebben nu zoveel wetten en regels die middelvoorschriften zijn. Het is voor boeren heel erg lastig om daar in te opereren. We hebben gezegd: geef die boeren in bepaalde gebieden bepaalde doelen en laat die boer dan zelf kijken op welke manier hij daaraan kan werken. Dus doelsturing; ik denk, dan trigger je meer het vakmanschap van de ondernemer. Dat heb ik ook zojuist genoemd. Dat wil niet zeggen dat dat voor iedereen heel eenvoudig gaat zijn, want daar zitten ook gewoon heel grote ... De opgaves blijven er wel. Maar we denken wel dat het meer mogelijkheden geeft en ook meer gevoel voor het vakmanschap en ondernemerschap, vanuit ondernemersperspectief, om daar dan ook mee aan de slag te gaan, omdat het meer ruimte geeft om dat te doen wat past bij jou als ondernemer en ook als bedrijf of eventueel het gebied waar je je bedrijf voert.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Roso was eerst.

De heer Roso (JA21): Laatst hebben we gehoord dat een van de grote piekbelasters in Noord-Limburg gaat stoppen. Ik zal geen naam noemen, want ik noem alleen namen van mensen die ook hier aanwezig zijn. In hoeverre gaat dat bijdragen aan een verdere reductie? Is dat zichtbaar volgens u?

De voorzitter: Mijnheer Rempelberg.

De heer Rempelberg: Ja, ik denk dat u doelt op een bepaald bedrijf. Ik weet niet ... Ja, we vinden het ... Ze hebben zelf een persbericht natuurlijk uitgegeven, dus ik denk dat iedereen weet om welk bedrijf het hier gaat. Ik weet niet precies welke emissies daaraan gekoppeld zijn, omdat het afhankelijk is van het stalsysteem en de hoeveelheid/het aantal dieren, maar ik denk wel dat het een substantiële bijdrage zal leveren. Maar langs de andere kant, dat is een beetje wat het LTO heeft gezegd: de opkoopregelingen gaan uiteindelijk toch maar voor een paar procent bijdragen aan de reductie. Met andere woorden, het is heel veel geld dat er wordt betaald voor relatief heel weinig reductie. We hadden dat geld veel beter denk ik gebiedsgericht en per maatwerk beschikbaar gesteld, want dan hadden we waarschijnlijk als we gaan kijken ook naar de integrale aanpak van natuurbeleid, en dus niet alleen focussen op stikstof, veel meer rendement en ook doelbereik gehad van dezelfde investering vanuit publieke middelen. Dat is mijn mening daarover.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Ja, bedankt voor de heldere bijdrage. Ik heb een vraag over de opmerking die u maakte inzake een meer integrale benadering en laten we zeggen de uitvoeringskracht. Daar zegt u eigenlijk mee: ik wou dat het NPLG nooit was afgeschaft en daarmee het LPLG. Is dat correct, die interpretatie van mij of niet?

De voorzitter: Mijnheer Rempelberg.

De heer Rempelberg: Dank u wel. Ja, voorzitter, ik denk; het NPLG, heel veel geld was bedoeld voor de opkoop en afwaardering van landbouwgronden. Er was relatief weinig geld beschikbaar voor innovaties en ook voor het helpen van boeren in dit geval om andere ontwikkelpaden te kiezen. Met andere woorden, ik denk dat het afschaffen van het NPLG ... Wat ik net zei, er zijn heel lang discussies gevoerd over doelen en ambities. Ik denk dat dat in principe niet echt heeft bijgedragen. We zien nu dat het kabinet op zich wel nog steeds € 5 miljard beschikbaar heeft voor de agrarische

sector. Ik denk; er is natuurlijk veel geld weg. Ik had dat geld natuurlijk graag voor de sector beschikbaar gehad. Langs de andere kant, als we met zijn allen goede plannen hebben in Nederland, dan is er altijd geld bij te vinden. Met andere woorden, in die zin denk ik dat we gewoon moeten kijken waar we vandaag de dag staan en moeten zorgen dat we vooruitkomen. Ik denk dat iedereen, zeker gezien de uitspraken van december, maar ook van januari, de urgentie ziet, niet alleen voor de agrarische sector, maar voor alle sectoren, eigenlijk voor het hele land en dat we nu echt op een andere manier naar dit probleem moeten kijken, ook naar een integrale aanpak met een integrale afweging ook van belangen. Daar hoort dus ook bij dat je niet alleen op stikstof focust en niet alleen op water, maar dat je ook naar de sociaaleconomische aspecten kijkt. Die hebben we trouwens in Limburg ook als een van de weinige Provincies toegevoegd in het afwegingskader in het begin. Ik denk echt dat we dat nu nog steeds moeten gaan doen.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Mijnheer Rempelberg, u begon uw betoog met de effecten die de stikstofimpasse heeft en de eenzijdige benadering van stikstof. U noemde net iets over het effect dat dat heeft op de brede welvaart op het platteland. Kunt u dat wat nader duiden?

De voorzitter: Mijnheer Rempelberg.

De heer Rempelberg: Ja, dank u wel, voorzitter. Wat we nu gewoon zien is dat heel veel boeren inderdaad stoppen. Die maken daar vaak een rationele afweging, maar vaak ingegeven doordat ze ook geen ander perspectief zien. Als je kijkt naar de resultaten, dan zouden heel veel ondernemers denk ik die keuze niet gemaakt hebben als deze stikstofimpasse er niet was geweest. Wat we inderdaad ook nu zien is dat met name de toeleverende bedrijven daaromheen; die hebben natuurlijk geen regeling. Daar zien we gewoon, zeker in Midden- en Noord-Limburg, dat er echt wel van alles aan de hand is. We zien voerfabrieken, melkfabrieken die al fabrieken beginnen te sluiten. We zien zeker bij de wat kleinere toeleveringsbedrijven, die toch afhankelijk zijn vaak in een gebied van de veehouderijen die daar zitten, dat daar wel veranderingen plaatsvinden. Ik maak me daar wel zorgen over, wat de uitwerking gaat zijn. Ik denk dat we pas aan het begin staan, dat de effecten van dit beleid, dat we tot nu toe gevoerd hebben, nu pas zichtbaar gaan worden en dat dat de komende tijd – dan bedoel ik de komende twee jaar – nog veel meer gaat worden.

De voorzitter: Dank u wel. Zo te zien zijn er verder geen vragen aan de heer Rempelberg. Dan dank ik u hartelijk.

De heer Rempelberg: Dank u wel.

De voorzitter: U kunt weer plaatsnemen op de tribune. Dan is de volgende spreker de heer De Heij. Hij spreekt op persoonlijke titel. Ook voor u maximaal vijf minuten.

De heer De Heij: Dank u wel, voorzitter. Geachte Staten. Voor mij is Limburg een zeer bijzondere provincie, niet alleen professioneel, maar vooral persoonlijk. Mijn moeder is geboren in Geleen, eigenlijk in Kerensheide, in een groot katholiek gezin. Ik ben opgegroeid met altijd veel sport en verenigingswerk. Wat ook heel erg toevallig is, is dat mijn opa in 1929 gestart is bij de SBB. Waarschijnlijk kennen jullie dat niet, maar dat is het Stikstofbindingsbedrijf, later onderdeel van DSM geworden, waar onder andere kunstmest gemaakt werd of eigenlijk wordt, het huidige Chemelot-terrein. Ik ben vooral actief vanuit Wageningen internationaal. Mijn zakenpartners noemen we weleens een halfbloedje. Van mijn moeder heb ik de passie, het extravert zijn en de energie geërfd, terwijl mijn

vader, een Leidenaar, liefde voor wetenschap en rationaliteit bij mij heeft aangebracht. Ik heb in Delft gestudeerd. Ik ben scheikundig procestechnoloog. In mijn huidige werk als zelfstandig stikstofonderzoeker, waarbij ik vooral kijk naar AERIUS, kijk ik heel erg naar de fysisch-chemische kant en hoe goed dat is. Ik heb daar een rapport over geschreven, dat gewoon op internet staat. Het tweede toeval wil dat ik geboren ben in 1973. Dat is het jaar waar de mijnsluitingen werden aangekondigd. Van de toen grote welvaart in Heerlen, een van de rijkere regio's van heel Nederland, naar plotseling economische malaise binnen tien jaar en, zoals jullie weten, 75.000 banen die verloren geraakt zijn, wat veel armoede en onzekerheid heeft opgeleverd, waar u in deze regio nog steeds, vijftig jaar na dato, de economische uitdagingen van kan ondervinden. Limburg is een diverse provincie. Noord-Limburg maakt uit van de Peelregio en kent inderdaad uitdagingen rondom ammoniakuitstoot. In Midden-Limburg ligt Chemelot, waar er op dit moment zeer grote problemen zijn rondom de grote energieprijzen, maar er ook vergunningsproblemen zijn, die vastlopen door stikstof. Ik houd mijn hart vast voor de toekomst aldaar en hoop niet dat bedrijven failliet zullen gaan of zullen vertrekken. Het Chemelot-terrein is eigenlijk een economisch ecosysteem in zichzelf, waar tientallen bedrijven met elkaar vernet zijn en je niet zomaar een stokje eruit kan halen. Dat leidt tot een economische mikado. Zuid-Limburg profileert zich steeds meer als toeristische trekpleister, maar laten we niet vergeten dat de economie van deze provincie niet alleen kan afhangen van industrie en toerisme. Boeren zijn hier altijd een essentieel onderdeel geweest van het landschap, niet alleen als producenten van voedsel, maar vooral ook als beheerders van het land. Zij zorgden dag in, dag uit voor de Limburgse bodem, in tegenstelling tot de toeristen, die slechts enkele weken per jaar aanwezig zijn. Ook de DAF-fabriek, eigenlijk moet ik zeggen de VDL-fabriek, is recent gesloten. Je zou zeggen dat in een tijdperk van zulke grote geopolitieke spanningen we dit soort faciliteiten toch wel een betere bestemming zouden moeten kunnen geven. Strategisch denken behoort duidelijk niet tot de kernvaardigheden van het landsbestuur. Ik heb het even bewust 'landsbestuur' genoemd en u niet genoemd, maar wie de schoen past, zou ik zeggen, trekt hem aan. Het gemak waarmee sommige politieke, met name landelijke, partijen pleiten voor een forse reductie van de veestapel is daarom naar mijn mening naïef, ondoordacht en zelfs kwalijk. Een samenleving bouw je niet af. Je verbetert haar stapje voor stapje. Dat vraagt om verbindend leiderschap en vooral een gezonde langetermijninhoudelijke visie. Ik wil u ook wijzen op de valkuil van een veel te technocratisch beleid. Plannen lijken al snel op wat ik noem een SimCity-realiteit, waarin modellen zoals AERIUS een veel te grote rol spelen. Beleid moet niet door modellen worden gedictéerd. Ik raad u aan op YouTube te kijken naar een sketch van twintig jaar geleden met de titel 'The computer says no'. Het illustreert treffend hoe simplistisch en zelfs amoreel technocratische oplossingen kunnen zijn. Daarom is het van belang dat u een gebalanceerd beleid gaat voeren. Limburg kent verschillende landschappen met elk hun eigen uitdaging. In Zuid-Limburg, met zijn vruchtbare lössgronden, zijn de uitdagingen totaal anders dan de uitspoelingsgevoelige zandgronden in Midden- en Noord-Limburg. Een effectieve stikstofaanpak moet daarom integraal zijn. Het mestbeleid, het waterbeleid en ammoniakreductie moeten in samenhang worden bekeken. Dit betekent maatwerk per gebied, waarbij niet alleen de landbouw wordt betrokken, maar ook de industrie en verkeer, oftewel regionaal beleid. Een dergelijke gebiedsgerichte aanpak vereist dat we scherp kijken naar alle bronnen van emissies. In sommige regio's speelt ammoniak een grote rol, terwijl elders NO_x de belangrijkste factor is. Door dit expliciet te benoemen kunt u gericht aan oplossingen werken en daadwerkelijk effectief beleid gaan voeren. Dit vraagt om heel slimme combinaties van maatregelen en vooral niet om generieke maatregelen, die geen recht doen aan de diversiteit van deze mooie provincie.

De voorzitter: Gaat u afronden, mijnheer De Heij?

De heer De Heij: Ja. Een beleid dus waarin we zowel de economie als het landschap in stand houden en versterken, een beleid waarbij wordt samengewerkt, samen wordt gewerkt aan een duurzame

toekomst. Mijn oproep aan u is simpel: zorg voor een realistisch en werkbaar beleid, waarin de economische ontwikkeling en milieubescherming hand in hand gaan. Houd rekening met de praktijk. Bureaucratie en schijnoplossingen brengen de Provincie niet verder. Bescherm daarom de menselijke maat en het beleid en herken de rol van boeren als onmisbare beheerders van het landschap. Er ligt bij u een verantwoordelijke taak. Limburg mag niet vastlopen in onrealistische regels. Deze provincie heeft een rijke historie van ondernemerschap en veerkracht, maar ook van verenigingen, collectieve en samenwerkingsverbanden. Het is deze traditie van gemeenschapszin en empathie, de verantwoordelijkheid voor elkaar, die Limburg sterk gemaakt heeft. Bouw daarom voort op uw eigen kracht en tradities, zodat Limburg een provincie blijft waarin ondernemerschap en gemeenschapszin hand in hand gaan. Ik dank u zeer.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Ik zou bijna zeggen: u was over tijd. Maar goed. Ik kijk even rond. Zijn er vragen aan de heer De Heij? Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, mijnheer De Heij, hartstikke bedankt voor het inspreken. Waar wij met name tegenaan lopen met provinciaal beleid is natuurlijk de landelijke inkadering. Uw pleidooi zit eigenlijk helemaal vol met 'Provincie, stel uw beleid ...', enzovoort, enzovoort, enzovoort, maar wat is onze speelruimte ten opzichte van het landelijke beleid? Het is eigenlijk het kip-eiverhaal. Op het moment dat landelijk iets niet mogelijk is, dan kunnen wij wel prachtig beleid formuleren, maar we kunnen niks. Hoe ziet u dat?

De heer De Heij: Ja, kijk, de wet is natuurlijk ...

De voorzitter: Mijnheer De Heij. Ik moet even zeggen dat u nu aan het woord bent. Dat klinkt heel kinderachtig, maar dat moet zo. U bent aan het woord.

De heer De Heij: Dank u wel. Kijk, het landelijk beleid en met name de wetgeving in Den Haag is stuk. Die is eigenlijk altijd al stuk geweest, sinds 2019. Ik ben van mening dat het best een schande is dat dat niet gerepareerd is in de laatste zes jaar. Daar heeft u mee te maken. Aan de andere kant, als u hier als bestuur blijft zeggen 'het ligt aan Den Haag, het ligt aan Den Haag, het ligt aan Den Haag', dan stel ik voor dat u op vakantie gaat tot de tijd dat ze iets veranderd hebben in Den Haag. Dus ik ben wat ouderwets. Ik heb dat de laatste week al meerdere keren gezegd. Ons wetsysteem is gebaseerd op de filosofische regels van Dooyeweerd. Dat betekent dat de eerste vraag moet zijn: waar wilt u naartoe als bestuur? Daarna gaan we het hebben over of dat moreel ook juist is. Daarna gaan we het over de regeltjes hebben. Dus er momenten dat u als lokaal bestuur moet zeggen: wij gaan doen wat goed is voor onze provincie. Als dat betekent dat u bijvoorbeeld AERIUS niet gaat gebruiken, dan zou ik dat in ieder geval aanmoedigen. Want als we vast blijven houden aan een wet die stuk is en we ondertussen grote stukken van de economie naar de Filistijnen helpen, maar we tegelijkertijd eigenlijk niks doen voor de natuur in praktische zin – de vorige spreker heeft het ook over het Lbv- en Lbv-plus-beleid gehad – dan vind ik dat u op zijn minst moreel verantwoordelijk bent daarvoor. Dus ga wat doen. Ga dat in de regio's doen. Ga dat in de zones doen. Wijzen naar Den Haag, van 'we kunnen niks doen'; ik vind dat een beetje slappehapsebeuren.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer De Heij. Een vervolgvraag van de heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, ik vind het wel stevig dat u zegt 'slappe hap'. Heeft u onze beleidsstukken allemaal gelezen, over hoe wij op Limburgse wijze de natuurproblematiek willen aanpakken, hoe wij de hydrologische problemen willen aanpakken? Eigenlijk ons hele LPLG was daarop gericht, wat vervolgens in de stop kwam. Ik ben het wel met u eens: zelf benoem ik die PAS-

uitspraak als duurste gerechtelijke dwaling van naoorlogs Nederland, maar dat staat er even los van. Bent u op de hoogte van de Limburgse beleidsdocumenten, met name op die terreinen waar wij de natuur wel proberen te verbeteren binnen de landelijke kaders?

De heer De Heij: Kijk ...

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Ik ga het nooit leren hoor, mevrouw.

De voorzitter: Het is lastig, hè? Het is lastig. Ik weet het. Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Dank u wel. Dank u wel, voorzitter, moet ik dan denk ik zeggen. Ik ben in grote lijnen op de hoogte, maar zeker niet op alle details. Dat kan ook niet vanuit mijn positie. Ik was wel een voorstander – ben een voorstander – van het feit dat het NPLG en die € 25 miljard zijn opgezegd. Dat is een waanzinnige hoeveelheid geld, die niet praktisch ingestoken zou zijn. Ik hoorde de vorige spreker zeggen: dat zou goed voor de boeren geweest zijn. Ik betwijfel het. Of het goed voor het landschap was geweest? Ik betwijfel het. Dus Rutte-aans, want dat was het een beetje, € 25 miljard pakken, tegen de muur gooien in de hoop dat er wat blijft plakken, dat vind ik als ingenieur eigenlijk onbestaanbaar beleid. Elk beleid wat te juridisch is en niet praktisch regionaal en in de praktijk uitgevoerd gaat worden, daar zou je tegen moeten zijn. Ik denk dat dat mijn grote-lijnenantwoord zal zijn op uw vraag.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Ik vind het wel grappig dat de inspreker ons de les komt lezen, maar de enige oplossing die hij heeft is: overtreed de wet. Sorry hoor, maar ik vind dat echt een absurd advies. Alles wat u zegt is al honderd keer gezegd. U doet hier alsof dat iets nieuws is, fantastische inzichten, maar eigenlijk zegt u: de enige oplossing: overtreed de wet. Wat is dat nou voor een advies? Dat kan toch niet in een rechtstaat. Dit zijn Trumpiaanse adviezen. Sorry, maar daar ga ik niet in mee.

De voorzitter: En uw vraag aan de heer De Heij was?

De heer De Heij: Ik denk dat als het gaat om de PAS-melders het inderdaad gepast is om eventjes niet te veel te bewegen en niet te veel te doen. Daar heb ik het specifiek over. Dat betekent dat als er vanaf volgende week mogelijkerwijs ook hier rechtszaken starten, door de MOB, dat u alles op alles moet zetten om dat te vertragen of daar niet te snel mee aan de gang te gaan. Is dat dan de wet overtreden? Ik weet het niet. Dat laat ik aan u over.

De voorzitter: Oké. Laten we die discussie hier maar niet voeren. Mijnheer Nijenhuis en dan de heer Erkamp.

De heer Nijenhuis (BBB): Ja, ik ben het niet met mijn buurman eens, maar dat was misschien te voorzien. U zegt, u bent specialist op het terrein van AERIUS. U zegt dat dat een slecht instrument is om verder te komen in de stikstofproblematiek. Nou hebben we gisteren begrepen dat er ook een mogelijkheid is om niet alleen op AERIUS of af te gaan, maar ook met een ecologische toets de staat van de natuur te bepalen. Is dat een van de mogelijkheden die u ook voor een Provincie weggelegd ziet?

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Het korte antwoord is: ja. In de Europese wet ... De ADC-toets is mogelijk. Die kan je toepassen. Het is alleen een aanpak die nogal duur is. De vraag is of het sociaal netjes is om kleine ondernemers die een inkomen hebben dat niet heel veel hoger zal zijn dan dat van u, schat ik zo in, tienduizenden euro's uit te laten geven aan advocatenwerk om een speciale toets te gaan doen. Als u als bestuur wat wilt doen, dan kunt u zeggen: laten we een potje geld reserveren om in ieder geval die kleine ondernemers die die route op zouden willen gaan financieel te helpen. Met het recht en met goede advocaten kan je in Nederland heel veel doen. Dat hebben we gezien bij Schiphol en wat andere casussen. Maar we praten hier in het algemeen over kleine ondernemers. Dus in theorie is dat mogelijk. In de praktijk is dat echter een enorme financiële hobbel, dus eigenlijk net zomin een goede oplossing als dat ik hiervoor zei 'overtreed de wet', waarvan uw buurman terecht zei dat dat niet mag.

De voorzitter: Dank u wel. Een vervolgvraag van de heer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Ja, maar als ik dan de horde van de heer Rompelberg hierin betrek, dan zou het zo kunnen zijn dat die toets wel mogelijkheden biedt voor een gebiedsgerichte aanpak. Of zie ik dat niet goed?

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: LTO heeft een van de duurste advocatenkantoren van Nederland op de Zuidas ingehuurd. \$ 800 per uur heb ik weleens begrepen. Dat lijkt me niet het advocatenkantoor dat op een praktische manier voor gewone boeren ingezet kan worden. Nogmaals, het is een financieel vraagstuk en daarmee ben ik van mening dat het ook niet zo sociaal is. Een route volgen die alleen voor heel rijke grote partijen van toepassing is, is echt een theoretische route en niet meer en niet minder.

De voorzitter: Nog een vervolgvraag van de heer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Dat is niet wat ik bedoel. Ik bedoel te zeggen dat de Provincie daar ook een rol in zou kunnen spelen, om in een gebiedsgericht proces, daar waar de prioriteiten het hoogst liggen, als Provincie dat proces te faciliteren. Dat is wat ik bedoel.

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Dat vind ik een absoluut goed idee. Er zijn natuurlijk een paar Natura 2000-gebieden, met name in Noord-Limburg, die veel stikstofdruk hebben. Daar moet je praktisch aan de gang gaan met emissiereducerende maatregelen, in eerste instantie in wat ik noem een bufferzone en wellicht moet je ook daarbuiten aan emissies gaan werken. Zo'n gebied tot een speciaal gebied verklaren en dan bijvoorbeeld ADC daarop zetten, vanuit de Provincie, is nog een klein juridisch geitenpaadje binnen de huidige wet. Ik ben geen jurist. Ik ben een eenvoudig ingenieur. Dat is wel iets wat kan, heb ik me laten vertellen in het verleden. Maar vraag dat niet aan individuele kleine ondernemers. Dat was eigenlijk mijn opmerking.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Ja, dank u, voorzitter. Mijn vraag lag eigenlijk in het verlengde van mijnheer Hanegraaff. De inspreker zegt eigenlijk: als het goed is voor de provincie, dan kunt u rustig om gerechtelijke uitspraken en landelijk beleid heen. Dat kan dus niet, maar dat is volgens mij nu al

beantwoord, dat dat niet de bedoeling is van de inspreker. Maar de marges zijn natuurlijk voor deze Provincie heel beperkt en dat zou ook de inspreker moeten weten. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): U noemde net bufferzones. Dat is generiek beleid. Ook daarbuiten. In het verlengde, dezelfde vraag die ik aan mijnheer Rempelberg stelde: hoe kijkt u aan tegen doelsturing?

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Ja, het mag duidelijk zijn dat ik een voorstander ben van regionaal beleid en niet van landelijk beleid. De Lbv-/Lbv-plus-regeling met bijna € 3 miljard, 1.760 boeren die – gegund hoor – met pensioen kunnen gaan en inderdaad 1 tot 1,5% emissiereductie; daar zouden we allemaal tegen moeten zijn als je belastingbetaler bent. Dan doelsturing. Dat klinkt heel mooi. Het moge duidelijk zijn, ik persoonlijk ben voor emissiebeleid in regio's, mits dat praktisch wordt aangepakt, mits de vergunningen worden gegeven aan de boeren die aan de slag gaan. Het hele punt van doelsturing – ik mag weleens in Den Haag komen – is dat er al heel snel een hele serie aan KPI's gesteld gaat worden, praktische doelen die niet ingevuld kunnen worden. Als je een nieuwe stal neerzet, staat die er voor tien jaar en kan je niet het jaar erop weer 5% aan emissies reduceren, als voorbeeld. Het tweede is dat een hele discussie opgestart is, die nog lang niet geëindigd is, over monitoring van individuele bedrijven. Moeten we stallen of bedrijven vol met sensoren gaan ophangen? Van wie zijn dan die data? Gaan we straks een situatie hebben die er ooit in Oost-Europa was, dat de overheid per uur mee kan gaan kijken? Allemaal situaties die nog niet goed doordacht zijn. Ik ben voor emissiebeleid. Ja. De term 'doelsturing'; laat ik even zeggen dat ik daar neutraal tegen aankijk, vooral omdat al die vragen die ik net stelde totaal nog niet beantwoord zijn, niet in praktische, niet in technische en niet in juridische zin. Ik ben heel erg bang dat dat een trein gaat worden waardoor kleine ondernemers alsnog van de regen in de drup gaan komen. U heeft het niet genoemd, maar vaak wordt met doelsturing ook 'meten is weten' genoemd. Iedereen die dit dossier echt inhoudelijk kent of daarin werkt, die weet dat het niet zo makkelijk is, meten is weten. Zeker niet als je een stal met sensoren wil gaan volhangen. Ik ben wel van mening dat de regio's – of dat dan de provincie is of een stuk van de provincie – veel beter en meer aan eigen monitoring moet gaan doen. Daar zou bijvoorbeeld in navolging van het sensornetwerk in de Gelderse Vallei, in combinatie met satellietmetingen ... Dan kan je als Provincie – ik denk ook dat u die verantwoordelijkheid heeft – wel in de gaten houden of een regio qua emissie-uitstoot het op lange termijn ook goed doet.

De voorzitter: Dank u wel. Een vervolgvraag van mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ja, u heeft het eigenlijk over meerdere dingen: meten is weten, doelsturing. Als ik dat betrek juist op innovaties; de innovaties zijn bij de Raad van State afgeschoten, omdat ze niet geborgd waren. Als we dus niet gaan naar doelsturing, in verband met de onzekerheden, hoe kunnen we dan innovaties borgen? Ja, meten is weten, maar dubbele systemen naast elkaar? Hoe kijkt u daar tegenaan?

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Ik heb een bv en ik mag ongeveer elke maand even met mijn accountant samen zitten, met de administratieve krachten. Alles zit bij mij in Exact. Aan het eind van het jaar maak ik een samenvatting en die gaat naar de Kamer van Koophandel toe. Daar staan niet alle details in. In de

melkveehouderij kan je verder met de Kringloopwijzer. Het lijkt me prima dat een melkveehouder aan het eind van het jaar rapporteert wat bijvoorbeeld volgens de Kringloopwijzer de totale emissie na aftrek van depositie geweest is en dat dat naar het bevoegd gezag, bijvoorbeeld de Provincie toe gaat. Dat is een voorbeeld. Uiteindelijk – dat komt een beetje terug op de vorige vraag als het gaat om ADC-toetsing in gebieden – denk ik dat je de monitoring op gebiedsniveau moet gaan doen, omdat individuele bedrijfsmonitoring vooral iets is van management, managementmaatregelen. Elke ondernemer, dus ook elke boer, zal het beter willen doen. Stikstof wil je in de melk hebben, in het vlees en niet in de lucht. Maar om over de schouder te gaan kijken als overheid, of dat nou landelijk is of provinciaal ... Ik zeg even gekscherend dat het per uur zou kunnen zijn, als je met sensoren aan de gang gaat. Daar moeten we echt mee oppassen. Dat gaat technisch niet. Het zou ook niet die kant op moeten gaan.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Mijnheer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Ja, nog een laatste vraag, mijnheer De Heij. Dank voor uw inbreng. U noemt AERIUS een ongeschikt instrument. Wat zijn uw argumenten om af te geven op AERIUS?

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Ja, AERIUS is ongeveer geschikt om wat er boven Nederland gebeurt ongeveer door te rekenen, als het gaat om depositie in Natura 2000-gebieden bijvoorbeeld. Het RIVM rapporteert daarover plus of min 30% onzekerheid op landelijk niveau. Maar als je per hexagoon, dus per klein gebiedje gaat kijken, zijn de onzekerheids- en onnauwkeurigheidsmarges gigagroot. Ik heb sinds een paar maanden daar de vergelijking voor: je wordt geflitst op de snelweg. Je vraagt aan de politie: hoe hard heb ik gereden? De politie zegt: ik weet het niet goed, het is tussen de -100 en +300 km/uur. Dat is ongeveer wat AERIUS doet. Om het in getallen uit te drukken: de concentratievoorspellingen zijn plus of min 30% nauwkeurig. De natte depositie, gemiddeld 300 tot 400 mol ... Daar zit een afwijking op, metingen tussen berekeningen plus of min 60 mol. Droge depositie hangt zeer sterk af van het landtype, kan tot factoren verkeerd zijn. Morgen komt formeel een publicatie vrij van metingen in bossen, van 2010. Daaruit blijkt dat de gemeten droge depositie op ammoniak drie keer lager is dan de voorspelde droge depositie. Iets soortgelijks hebben we ook al gezien bij de duinen, waar eigenlijk de lokale voorspellingen gewoon totaal niks konden ten opzichte van wat het wel is. In zo'n situatie, waarbij eigenlijk een grofmazig model niet goed wordt ingezet om lokale effecten door te rekenen en daar wel allerlei juridische consequenties aan hangen; dan denk ik dat we als samenleving gigaverkeerd bezig zijn. Ik beredeneer dat vanuit mijn ingenieurschap, vanuit mijn kennisschap, waarin ik aangeef dat er enorme onzekerheden zitten. In zo'n situatie mag je degene die op de snelweg netjes 120 km/uur rijdt niet zeggen: goh, als je tussen de -100 km/uur en +300 km/uur gereden hebt, zal het gemiddeld ergens 200 km/uur zijn, dus ik geef je een gigaboete en lever je rijbewijs maar in. Dat is wel het equivalent van wat er nu gebeurt bij elke vergunningsaanvraag in de laatste tien jaar als AERIUS wordt ingezet.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, een wat algemenere vraag. Dank u voor uw inbreng. U noemt maatwerk en integraliteit. U gaf ook aan echt iets met Limburg te hebben. Nou is Limburg de provincie die volgens mij voor iets van 76% grenst aan het buitenland, de omtrek van de provincie. Geen enkele andere provincie zit zo in elkaar als dat Limburg in elkaar steekt. Wat betekent dat voor uw visie op de integraliteit en op het maatwerk?

De voorzitter: Mijnheer De Heij.

De heer De Heij: Nou ja, kijk, dat is absoluut een terechte opmerking. Je kan aan gamification doen. Zo heet dat in managementtermen. Dat betekent dat je de depositiesommetjes erbij pakt – ik kan ze op mijn computer laten zien – en gaat kijken per gebied waar min of meer de emissies vandaan komen op die depositie. Dan zal je zien dat er daar heel veel onhaalbare doelen zijn. Jullie kennen allemaal het voorbeeld wel dat als we alle mensen en alle dieren uit Nederland weg gaan halen, dat er zelfs dan nog een theoretische overschrijding op een hoop Natura 2000-gebieden is. Specifiek voor Limburg is het inderdaad zo dat in een hoop gebieden bijna tot zelfs de helft – dat is trouwens vooral NO_x – uit het buitenland komt. Er zitten onzekerheden in die sommetjes, maar in grote lijnen klopt dat. Dat betekent: je kan je eigen economie wel omgooien, maar als dat betekent dat er nog steeds zoveel emissie uit het buitenland komt, wat ben je dan aan het doen? Houd je dan rekening met economische en sociale omstandigheden? Ben je dan je platteland aan het ... [0.52.36]? Ik denk dat dat heel onverstandig is. Ik ben een rationeel ingenieur, dus ik vind dat je per gebied moet gaan kijken wat wel kan. Dat betekent dat je per depositieberekening in Natura 2000-gebied ongeveer in kaart moet gaan brengen wat het aandeel landbouw is, wat het aandeel industrie is dat wel uit Nederland komt en dat je dan pragmatisch moet gaan kijken: wat is haalbaar? In vele gevallen heb je het dan eerder over een reductie – in depositietermen dan – van misschien 100 of 200 mol, maar niet van 1000 mol. Als je dan gebieden hebt waar de KDW op 400 of 500 mol staat, wat 5, 6, 7 kg is, extreem laag, dan moet je ook rationeel daarnaar kijken en erkennen dat ook al zou je heel Limburg leegvegen, je nooit op die lage depositie uit gaat komen. Dus je zit daar met een wet die lijkt op het volgende. Als ik morgen voorstel om de zwaartekracht te gaan halveren in 2030 en we nemen een wet aan, dan staat het wel in de wet, maar dat is ook niet haalbaar. Dat is een voorbeeld waarvan ik zeg: het gaat gewoon niet. Het kan niet. Het kan technisch niet.

De voorzitter: Oké. Ik kijk even rond. Geen vragen meer aan de heer De Heij. Dan dank ik u voor uw inbreng. Ook u kunt weer, als u wenst, plaatsnemen op de publieke tribune. Kunt u de microfoon even uitzetten? Dank u wel. Voordat wij naar de behandeling van het bespreekpunt stikstof gaan even een paar praktische mededelingen, voor zover u dat al niet gezien heeft. iBabs is weer in de lucht. U kunt de agenda weer volgen. De inspreektekst van de heer Rompelberg is al gekoppeld. Het agenderingsverzoek IPML ook. Misschien moet u even verversen. Dat zou wel kunnen. Dat betekent dat wij in ieder geval wat de techniek betreft weer daar zijn waar we horen te zijn.

3. Bespreekpunt stikstof

De voorzitter: Dan ga ik nu naar agendapunt 3, bespreekpunt stikstof. U heeft daar allerlei stukken gisteren van ontvangen. Die zitten allemaal in iBabs. Daar kunt u nou inmiddels weer bij. Het is normaal gebruikelijk om degene die agendeert even een korte toelichting te laten geven op zijn agendering, maar er zijn zoveel partijen die iets geagendeerd hebben dat het mij logischer lijkt dat u dat gewoon in uw inbreng meeneemt, als u dat goed vindt. Dan begin ik gewoon aan mijn rechterkant bij de BBB. Wie mag ik het woord geven? Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Even vooraf, wij werken met twee woordvoerders. Dus ik doe het stukje LEO en mijnheer Zeedzen doet zo meteen het stukje voor de ESA. De Raad van State-uitspraak van afgelopen december heeft ervoor gezorgd dat de vergunningverlening inmiddels compleet stilstaat, ook in onze provincie. In de mededeling portefeuillehouder van 4 februari staan maatregelen genoemd zoals een programmatische aanpak per gebied, generieke provinciale maatregelen, lobbymaatregelen richting het Rijk en grensoverschrijdende samenwerking. Concreet vragen we ons af: College, wat gaat u nu doen? Zijn deze maatregelen voldoende om Limburg van

het stikstofsloot af te halen, en hoe zien de tijdslijnen van deze maatregelen eruit en hoeveel budget heeft u hiervoor? BBB Limburg ziet drie lijnen waar de Provincie regie kan pakken en moet pakken in dit dossier, namelijk door te kijken naar de daadwerkelijke staat van de natuur, het faciliteren en onderzoeken van emissie-reducerende maatregelen en de vergunningverlening. Uit de theoretische natuurdoelanalyses blijkt dat de staat van de instandhouding van natuurgebieden onvoldoende is. De BBB wil weten wat er nodig is om tot een daadwerkelijk goede staat van de natuur per gebied te komen en welk kostenplaatje daaraan hangt. De laatste jaren zijn er flinke emissiereducties gerealiseerd in de industrie en de landbouw. Desondanks is het toch belangrijk om hier erg kritisch op te zijn. Is het mogelijk om in samenwerking met onze kennispartners, zoals de campussen, pilotprojecten op te zetten om tot verdere emissiedaling te komen, en heeft u een lijst van no regret-maatregelen, waarmee we in Limburg aan de slag zouden kunnen gaan? Als laatste de vergunningverlening. We lezen dat er nog 300 Natuurbeschermingswetvergunningen opnieuw beoordeeld moeten worden. Heeft u de ambtelijke capaciteit om dit te doen? Hoe denkt u de mensen die intern gesaldeerd hebben, tussen 2020 en 2025, te legaliseren, aangezien u die niet in beeld heeft? Inmiddels is het vijf voor twaalf voor onze PAS-melders, en dient te worden gehandhaafd op het ontbreken van hun vergunningen. Hoeveel handhavingsverzoeken lopen er tegen de PAS-melders en bent u voornemens om handhavend op te treden? Ter afronding: BBB is van mening dat langer wachten op het Rijk onverantwoord is. We roepen het College daarom met klem op regie te nemen in dit dossier, en dit zijn we gewoon echt aan onze inwoners van Limburg verschuldigd.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Van der Pol. Mijnheer Zeedzen van de BBB.

De heer Zeedzen (BBB): Dank je wel, voorzitter. Laat ik beginnen met te onderkennen dat ik geen specialist ben in de stikstofregels. Wat ik wel zie, is ook de impact op de economie die het met zich meebrengt. Elke dag liggen er vergunningen stil en loopt Limburg welvaart, werkgelegenheid en toekomstkansen mis. Dat is wat ons betreft onacceptabel. Het werd al eerder aangehaald: Limburg is een grensprovincie pur sang. Omringd door landen waar stikstofnormen en beleid compleet anders worden toegepast. Terwijl in Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen bedrijven en bouwprojecten grotendeels wel doorgaan, staan wij hier grotendeels stil. Limburg wordt dubbel geraakt door nationale regelgeving en door buitenlandse emissies, waar we geen enkele controle over hebben. Dit is geen abstract probleem. Het heeft keiharde gevolgen. Kijk naar Chemelot, een van de grootste werkgevers in onze provincie. Door onzekerheid over vergunningen worden investeringen in verduurzaming en innovatie vertraagd. Of neem de woningbouw, waar projecten, die cruciaal zijn voor onze krappe woningmarkt, maanden, zo niet jaren, stilliggen. Dit betekent niet alleen minder banen in de bouwsector, maar ook dat jonge gezinnen en starters geen huis kunnen vinden. Limburg heeft ondernemers nodig die door kunnen, niet die weer moeten wachten. Ik roep GS dan ook op om binnen de juridische kaders te denken in kansen en mogelijkheden. Denk aan innovatieve emissieverlaging zonder economische krimp, regionale en grensoverschrijdende afspraken voor stikstofruimte en versnelling van vergunningsprocedures voor bedrijven die verduurzamen. We kunnen ons niet veroorloven om stil te blijven staan, terwijl de rest van de wereld wel in beweging blijft. Limburg is een provincie van aanpakken, geen provincie van afwachten. De oproep van BBB is dan ook: denk in mogelijkheden, niet in beperkingen, ook om hier met zogenaamde no regret-maatregelen aan de slag te gaan. Hoe denkt het College hier invulling aan te geven? En als afsluiter: elke dag vertraging is een gemiste kans, niet alleen voor onze economie, maar zeker ook voor onze inwoners die hier de gevolgen van dragen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Zeedzen. Dan ga ik naar het CDA, mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Voorzitter, ik begin met een citaat: 'Feiten zijn koppige dingen, en wat de wensen of de dictaten van onze hartstochten ook mogen zijn, ze kunnen de stand van zaken en het bewijs niet veranderen.' Met deze woorden wilde John Adams, de tweede president van de Verenigde Staten, duidelijk maken dat de grenzen van beleid niet door onze wensen en hartstochten moeten worden bepaald, maar door de feiten. Laat er geen misverstand over bestaan: het CDA vindt dat de natuurbescherming momenteel veel te dominant is in Nederland, en wenst met grote wensen dat we soepeler om kunnen gaan met de stikstofuitstoot. Ik vind het ook absurd dat wij opdraaien voor de uitstoot van onze buurlanden, en wens redelijkheid op dit vlak. Maar het CDA beseft inmiddels met pijn in het hart dat deze wens niks waard is, omdat de feiten dit simpelweg niet toelaten. Het feit is namelijk dat de economie grote schade oploopt zonder stikstofreductie. De Rabobank schatte in 2022 al een schade van € 20 miljard in als gevolg van de stilstand. Er is nu een veelvoud hiervan. Het feit is ook dat woningbouwprojecten stil komen te liggen, en dat onze infrastructuur dramatisch verslechtert als we niks doen. Voorzitter, het CDA had zeer goede hoop dat de huidige minister dit dossier vlot zou trekken. De Limburgse fractie van de BBB, en dat meen ik oprecht, toonde expertise op dit dossier, wat bij mij de hoop wekte dat er ook in Den Haag wellicht een oplossing zou worden gevonden om Nederland eindelijk eens van het slot te krijgen, of dat er in Brussel steun gevonden zou worden voor enige coulance, terechte coulance, in mijn ogen, voor het tempo waarmee wij de stikstof moeten reduceren. Maar ik moet eerlijk zijn: die hoop is inmiddels bij mij wel een beetje vervlogen. Vanuit Den Haag horen we nog steeds slechts wensdenken van dit kabinet, maar waar blijven de plannen? In plaats van oplossingen zien we eerder een verslechtering van de situatie, met alle gevolgen van dien. En dat is niet mijn mening. Dat is de hoofdconclusie van de Haagse rechtbank, die expliciet het schrappen van het NPLG door de minister noemde als dé oorzaak dat Nederland weer verder op het slot gaat. Hoe onterecht ik deze uitspraak ook vind, het is een werkelijkheid die we niet langer opzij kunnen schuiven. Dit alles baart het CDA grote zorgen, en we hebben daarom de volgende vragen: Wat hoort het College uit het veld over de economische schade en de impact op bouwprojecten als gevolg van de uitspraak van de Raad van State en de rechtbank in Den Haag? Hoe groot is de zorg bij ondernemers en boeren? Wat ziet het College als grootste economische risico's van de uitspraken van de Raad van State en de Haagse rechtbank en wat gaan ze eraan doen? Hoe beoordeelt het College het stikstofbeleid van dit kabinet? Deelt het de opvatting van de rechtbank dat het beleid eerder slechter dan beter is geworden? En zo niet, waarom niet? In hoeverre is de Provincie meegenomen met de plannen van het nieuwe kabinet? Wat is eigenlijk de boodschap geweest van de Gedeputeerde aan de minister als het gaat over dit dossier, en hoe vaak heeft hij gelobbyd om ervoor te zorgen dat dit versneld wordt ingevoerd?

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel. In aansluiting op collega Hanegraaff wil ik kort nog enkele vragen over de mededeling portefeuillehouder stellen. Heel consequent vragen wij u en de commissie LEO: neem ons mee in de ontwikkelingen en uw aanpak, zoals bijvoorbeeld de gebiedsgerichte processen. We zijn nu bijna twee jaar op pad en we hebben geen zicht op een echte concrete aanpak. Kunt u ons aangeven waarom u geen robuuste aanpak stikstof, zoals eerder ingezet door Gedeputeerde Mackus, heeft voortgezet, en bent u van plan om dat eventueel toch weer uit de kast te halen? Bent u nog van mening of staat u nog steeds achter uw voormalige uitspraak dat we hier in Limburg geen landelijke taken oppakken zonder knaken? Het tweede stuk van mijn woordvoering. U geeft aan aan de slag te zijn met een hernieuwde programmatische aanpak, waarbij u de focus legt op de meest urgente gebieden. Dat vonden wij als leden van uw kaderstellend en controlerend orgaan interessant om te lezen. Op basis waarvan heeft u de meest urgente gebieden gekozen als College? Wat waren daarbij de leidende criteria, en hoe denkt u dat wij als Staten uw aanpak kunnen volgen en controleren? En dan het laatste punt: collegiaal bestuur. U bent

verantwoordelijk, Gedeputeerde Faassen, voor de stikstofaanpak. Echter, uw gehele College kan niet vooruit als dit niet wordt opgelost. Kunt u ons een beetje meenemen in de druk die in uw College wordt gezet door bijvoorbeeld de portefeuillehouders Wonen, Economie en Infrastructuur? In hoeverre zijn zij ondersteunend, helpend en stuwend, en staat het onderwerp stikstof ook prominent, iedere week prioritair op de agenda? In een ouderwets bestuur is elke portefeuille separaat aan de slag. Echter, deze tijd, we hebben het ook bij de sprekers gehoord, vraagt meer dan ooit om integraliteit en samenwerking, collegiaal bestuur. Kunt u ons daar zo meteen nog wat meer beeld en geluid bij geven? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik naar de VVD, de heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor verhalen over feiten, over werkelijkheden, over uitspraken. We hebben twee deskundige sprekers gehad, die eigenlijk buiten de juridische zaak om hun beeld hebben gegeven over de problematiek. Stikstof heeft natuurlijk een chemische werkelijkheid. Het heeft een biologische werkelijkheid. Maar waar we vastlopen, is op een juridische werkelijkheid en op een wetgevende werkelijkheid, en we zitten natuurlijk ook in een politieke werkelijkheid. We kunnen nog zo'n goede minister hebben, nog zo'n goed College hebben hier in de Provinciale Staten, maar als de urgentie bij de politiek niet onderkend wordt dat wij met bijna 300 kilometer per uur, waar de spreker het over had, tegen een stenen muur aan knallen, dan krijgen we ook geen oplossing. Dus als de politiek, ook hier maar ook in Den Haag, de handen niet in elkaar slaan en zeggen 'we zijn op de verkeerde weg', en die muur die springt niet opzij als we daarnaartoe kachelen, dan lossen we het niet op. De habitatrichtlijn en de vogelrichtlijn schrijven feitelijk voor: geen verslechtering. En de discussie in het land lijkt erom te draaien dat we iedere kritische depositiewaarde van ieder afzonderlijk gebied moeten halen. Ik denk dus dat er een heel brede, hernieuwde kijk moet komen op hoe de Stikstofwet geformuleerd is en hoe die aangepast zou moeten worden om tot een werkbare en natuurverbeterende situatie te leiden. Een voorbeeldje, wat ik heel vaak noem, is de Peel, daar is 150 vierkante meter actief hoogveen, het zuidelijkste hoogveen van West-Europa. Daar is een habitat omheen gelegd van, ik meen, 991 hectare met een kritische depositiewaarde van 500. Dat is die zeven kilo waar de spreker het ook over had. In de gewone landbouwpraktijk gebruiken we inmiddels minder, maar toen ik begon was het, zal ik maar zeggen, 400 kilo stikstof voor een hectare grasland om een optimale productie te halen. Vervolgens zien we dat ze rondom de Peel, daar hebben we niet alleen het meest intensieve veehouderijgebied, wat de reststromen van de levensmiddelenindustrie omzet in hoogwaardig dierlijk eiwit, maar ook een concentratie van hoogwaardige groenteteelt, duizenden hectare hoogwaardige groenteteelt, niet alleen last hebben van de Stikstofwet, maar ook van de waterkundige of de hydrologische wetten. En wanneer beregen je een gewas als het droog is, en wanneer heeft de Peel last van droogte als het droog is? Dus die dingen komen ook nog een keer samen. En we hebben hier voorbereidende wetgeving dat het beregenen van met name die hoogwaardige groentegewassen niet langer mag, omdat niet kan worden uitgesloten dat de Peel daardoor verdroogt. En dan denk ik: waar is het gezond verstand? Voor 150 vierkante meter actief hoogveen, dat past in deze zaal, groter is het niet, leggen we dus 10.000 hectare landbouw- en tuinbouwgrond stil.

De voorzitter: Ik onderbreek u even. Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Mijnheer Nijskens, kunt u even uitleggen wat het niet beregenen van de tuinbouwgewassen voor effect heeft op de uitspoeling van nutriënten?

De voorzitter: Mijnheer Nijskens?

De heer Nijskens (VVD): Ik weet niet precies wat mevrouw Van der Pol bedoelt. Kijk, je bemest natuurlijk een perceel op een verwachte opbrengst. En als er droogte optreedt en geen groei, dan blijven er natuurlijk mineralen achter op het land. Ik denk dat mevrouw Van der Pol dat bedoelt. Dat zou je dus met een vanggewas in het najaar moeten zien op te vangen, maar het is natuurlijk veel beter om die stikstof niet alleen in de lucht, niet alleen in de bodem, maar vooral in de groenten te krijgen. Dus ik denk dat u dat bedoelt. Ik probeerde dus met het voorbeeld van de Peel, wat ook nog in de NOVEX staat, aan te geven dat wij eigenlijk in feite op een onhoudbare weg bezig zijn. En ik roep het College dan ook op om dat te blijven benoemen, én in IPO én in de Kamer, maar dat speelt dus in principe op zich voor ieder klein natuurgebiedje met de omliggende bedrijvigheid. Nou hoorde ik net de vorige spreker over de urgente gebieden spreken. Kunt u aangeven welke urgente gebieden dat zijn? We hebben dat ook gehoord in de plannen van Remkes, maar ook in de uitspraak van Greenpeace. En dat wordt wel gezegd met percentages en met urgentie, maar het wordt niet onderbouwd. Hoe kan een individuele ondernemer of een individuele gemeente of iemand die een weg wil aanleggen daar rechtszekerheid uit halen dat hij niet net een weg wil aanleggen bij dat urgente gebied? En hoeveel vrijheid geeft dat een vergunningverlener bij de niet-urgente gebieden? En hoe zeker is het als een MOB of een andere actiegroep of belangengroep, ik zal het netjes formuleren, niet toch haar vingertje opsteekt en zegt 'u gaat daar de KDW verhogen en wij vinden dit ook urgent'? Ik zie dat de voorzitter vraagt om af te ronden.

De voorzitter: Ja, heeft u goed gezien.

De heer Nijskens (VVD): Ik zal ook daadwerkelijk afronden, en ik wacht de beantwoording af.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Alles wat met stikstof te maken heeft, dat blijft een technische en complexe aangelegenheid. Intern salderen, extern salderen, depositie stikstof doel 2030, depositieruimte, additionaliteitstoets, het is allemaal heel veel, maar wat gaan de Limburgers daarvan merken? En wat die Limburgers gaan zien, dat zijn complete vrachten gebakken peren, voorzitter, gebakken peren voor onze voedselproducenten, de agrariërs en de ondernemers, gebakken peren voor de woningbouw en infrastructuur, en zelfs gebakken peren voor de groene ambities inzake de energietransitie. Zo ver gaat het, voorzitter, heel veel gebakken peren, zeker ook in Limburg. En wat dat betekent voor de economie, van agrarisch tot dienstverlening en voor de duurzaamheid, laat zich niet moeilijk raden. En waar moeten straks de centjes nog vanaf komen om de circulariteit en de energietransitie te betalen als de economie voor een deel gesloopt is? Ik vond het een mooi woord, 'economisch mikado', en ik denk dat er heel wat stokjes weggetrokken gaan worden door de zaken die met terugwerkende kracht geldig zijn. De bepalingen van niet-handhavend optreden voor vijf jaar en de overgangperiode tot 01-01-2030 maken de onzekerheid alleen maar erger en het toekomstperspectief alleen maar waziger. Het College komt met vier actielijnen, die er ook op gericht zijn om de additionaliteiten te kunnen onderbouwen en weer vergunningen te kunnen verlenen. De aanvragers van dit agendapunt vragen zich af of die vier genoemde maatregelen effectief genoeg zijn om de vergunningverlening adequaat te kunnen gaan regelen en reanimeren. Ja, wij vragen ons dat ook af, en LOKAAL-LIMBURG is benieuwd hoe de portefeuillehouder hierop reflecteert en de regie neemt. We vinden in ieder geval wel dat de lobby richting het Rijk nadrukkelijk in moet gaan op het feit dat onze provincie voor een overgroot deel grenst aan het buitenland, en dat dus ook van daaruit depositie komt. En dat is een vorm van lokaal maatwerk. En maatwerk en integraliteit, dat hebben we ook al een aantal keer gehoord, zijn sleutelbegrippen. LOKAAL-LIMBURG en heel veel agrariërs, ondernemers en inwoners nemen het terugdringen van de stikstofdepositie serieus en willen daar hard aan werken, ook aan de verbetering van de natuur. Dat moet ook, maar

met realisme en menselijkheid en toekomstperspectief. Echter, hoe de legalisering van de PAS-melders nu op de schop dreigt te gaan, staat ons tegen. Maar het merkwaardigste komt nu. De stikstofregels en de uitspraken frustreren zelfs projecten die we ook heel serieus nemen en die nota bene de emissievermindering, de verduurzaming en de energietransitie ten goede komen, en dat is een teken dat we in dit landje, dit kleine postzegeltje op aarde, echt aan een vooravond lijken te staan van de totale waanzin. Er zijn schriftelijk veel vragen aan ons gesteld en ook hier ter tafel gekomen. Sommige antwoorden laten open eindjes staan en er zijn zaken waar nog niet op geantwoord kan worden. Dat maakt het genoemde toekomstperspectief nog waziger. Immers, niet alle feiten zijn in beeld, nog bij de Provincie, nog bij het Rijk. Wij hebben ook nog een paar vragen. Ik zal ze even inleiden. Een deel van de PAS-melders moet alsnog een natuurvergunning aanvragen. Het nieuwe toetsingskader geldt per direct, en daarmee voor alle lopende vergunningsaanvragen. Procedures gaan met terugwerkende kracht voor activiteiten van 01-01-2020 tot 01-01-2025. Wat betekent dit voor het gewijzigd amendement 173, waarbij de leges 2024 van het tarief € 1.600 naar € 0 gaan voor de PAS-melders? In 2022 gaf LOKAAL-LIMBURG al via schriftelijke vragen aan het stikstofbeleid te hekelen. We bekeken ook de menselijke kant, en in een van de beantwoordingen gaf het toenmalige College aan om ook bij sociaaleconomische problemen de agrariërs te willen ondersteunen. Kan het College aangeven hoe dit beslag heeft gekregen tussen 2022 en nu? En dan hebben we nog motie 2345. Dat was de motie-Van der Linden. Die beoogt de 1050 hectare landbouwgrond voorlopig niet om te zetten naar natuur, dit gedurende drie jaar, of zolang de oorlog in Oekraïne voortduurt, en de grond te reserveren en in te zetten voor voedselproductie. Hoe zit het daar nu mee? Hoe staat het huidige College daar tegenover? Hoe sluit dat aan bij de huidige situatie? En de laatste vragen gaan over defensie. We hebben natuurlijk de toenemende kans dat we hier in de provincie ook nog dingen zouden moeten gaan doen in het kader van defensie. De vragen zijn: Wat zijn de twee uitspraken? Wat heeft dat voor invloed? Wat kan daar het gevolg van zijn voor alle dingen die te maken hebben met defensie? En dat is het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Van den Beucken. Dan ga ik naar de heer Roso.

De heer Roso (JA21): Dank u wel, voorzitter. Zoals u van ons bekend bent, gaan wij een aantal vragen die al gesteld zijn niet herhalen. Wel wil ik ook graag aandacht vragen voor een aantal onderwerpen en een reflectie hebben op een aantal onderwerpen, en ik wil een aantal dingen meegegeven aan het College. Eén is eigenlijk een vraag van hoeveel rente er is ontstaan door de aangekondigde stop van een van de grootste piekbelasters in Noord-Limburg? Daarnaast, even kijken waar ik dus de vraag ga stellen: kunt u samen met de minister van Wonen een spoedwoningbouw als openbaar belang aan laten merken en u daar hard voor maken? Dat is eigenlijk een oproep aan de andere Gedeputeerde, die op dit moment even hier niet aanwezig is. Op welke wijze worden de industrie en de boeren op dit moment in Limburg specifiek erin meegenomen? Hoe wil de Gedeputeerde en alle andere Limburgers die buiten dit systeem van de politiek acteren, uitleggen dat als ze een steen gooien naar de ene kant, in Duitsland, er daar geen probleem is, en als ze een steen gooien naar de andere kant, in België, ook niet, maar in Nederland, op dat stukje ertussen, bijvoorbeeld in Echt-Susteren, wat erg smal is, is het een probleem? Hoe wil het College, misschien samen met het Rijk, dat gaan uitleggen aan de Limburgers, en kunnen wij de daadwerkelijke staat van de natuur ook in kaart gaan brengen? Dat is eigenlijk een combinatie van wat de inspreker aangaf en wat de heer Nijenhuis aangaf. En hoe, dat is eigenlijk een andere vraag, kunnen we voorkomen dat als mensen een terrein hebben, de ganzen vanuit Duitsland overvliegen, hier hun depositie doneren, om het zo maar te noemen, waardoor wij onze targets niet halen, onze kritische depositiewaardes niet halen, terwijl wij daar geen invloed op hebben? En daar wil ik het even bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Loomans.

De heer Loomans (Horizon): Dank u wel, voorzitter, dat ik ook nog even in dit wespennest mag roeren. In de mededeling portefeuillehouder van 4 februari zegt de Gedeputeerde, en ik citeer: 'De uitspraken van de Raad van State hebben nu al grote gevolgen voor ondernemers en initiatiefnemers in Limburg. Er is veel onduidelijkheid onder Limburgers, en er leven grote zorgen bij ondernemers over hun plannen en mogelijkheden voor de toekomst. Het College ziet en voelt dit, en werkt met volle inzet verder aan een voor Limburg passende aanpak, waardoor ontwikkelingen in de provincie zo veel mogelijk doorgang kunnen vinden.' Welk probleem wil het College nu precies oplossen, het probleem voor ondernemers en initiatiefnemers? Misschien is het goed om deze situatie eens om te keren en het vanuit Horizon te benaderen. We constateren al decennialang dat het steeds slechter gaat met onze natuur. Het verlies aan soorten planten, dieren en ander leven is zo groot dat het niet alleen de biodiversiteit maar in potentie ook onze voedselvoorziening in gevaar brengt. Dat geldt met name voor de afname van de aantallen bestuivende insecten, die essentieel zijn voor de teelt van een groot aantal voedselgewassen. Oorzaken van deze achteruitgang moeten worden gezocht in de overvloedige stikstofdepositie, gevolgen van klimaatverandering, denk aan afwijkende temperaturen en verdroging, en verandering van landgebruik, allemaal factoren die een relatie hebben met onze manier van landbouw en veeteelt. Maar voedselzekerheid is niet het enige probleem. De kwaliteit van ons oppervlaktewater is zorgwekkend, mede door een overschot aan stikstofbevattende nutriënten, afkomstig uit de landbouw. De kwaliteit van ons drinkwater staat onder druk door gestaag toenemende concentraties nitraten, mede door de landbouw. Onze uitstoot van broeikasgassen moet in alle sectoren van de economie dalen, dus ook in die van de landbouw. Onze bodemkwaliteit staat onder druk door klimaatverandering en onze intensieve landbouw. Voorzitter, ik kom terug bij mijn vraag van welk probleem we nu proberen op te lossen. Volgens mij zijn de problemen voor ondernemers en initiatiefnemers, waar de Gedeputeerde over spreekt, een gevolg van het echte probleem, namelijk de manier waarop we onze landbouw georganiseerd hebben en de invloed daarvan op de omgeving. Of we nu willen.

De voorzitter: Mijnheer Loomans, momentje. Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik heb volgens mij in uw betoog, ik heb het niet exact geteld, ongeveer twintig keer het woordje landbouw gehoord. En ik neem aan dat u zich daar enorm sterk op focust, maar gelooft u nou echt dat de landbouw als enige aan de lat staat voor deze opgave, of is het gewoon een bepaalde obsessie die u heeft?

De voorzitter: Mijnheer Loomans.

De heer Loomans (Horizon): Moet ik gaan reageren op de opmerking over een obsessie? Dat laat ik maar weg. Maar u weet net zo goed als ik dat het niet alleen de landbouw is. Ik zeg ook 'mede door de landbouw'. Waar was ik gebleven? Bij mijn obsessie, ja. Of we nu willen of niet, we moeten over naar een andere vorm van landbouw, een natuurinclusieve kringlooplandbouw. Daar is niets nieuws aan, omdat dit begin jaren 90 al bekend was, maar omdat het zo moeilijk is om impopulaire knopen door te hakken, is dit probleem steeds vooruitgeschoven, net zolang totdat de problemen zo groot zijn geworden dat de hele samenleving dreigt vast te lopen. De boeman is dus niet Europa, Greenpeace of de Raad van State, maar dat zijn wij zelf, de politiek, omdat we onze verantwoordelijkheid niet nemen. In de zes jaar die verstreken zijn sinds het verschijnen van het rapport 'Niet alles kan overal' van de commissie-Remkes, hebben we gezien dat er plannen vanuit het Rijk met veel bombarie werden aangekondigd en daarna weer in de la verdwenen, dat er nijver werd gespeurd naar geitenpaadjes, die vervolgens werden afgesneden, en dat werd ingezet op veelbelovende technische innovaties, die in de praktijk hun beloftes niet waar konden maken. We kunnen nu gaan wachten op

het volgende plan van het Rijk of zelf het initiatief nemen, en als Provincie gaan doen wat binnen onze mogelijkheden en verantwoordelijkheid valt, wat Horizon betreft met een en-en-aanpak: én om snel met een strategie te komen hoe we de Limburgse landbouw gaan transformeren naar de eerder genoemde natuurinclusieve kringlooplandbouw, én een strategie om zo snel mogelijk met een concrete aanpak te komen om stikstofemissies te reduceren om de zwaarst getroffen natuur te ontlasten. En als bijvangst verbeteren we daarmee ook ons oppervlaktewater, onze drinkwatervoorziening, ons klimaat en de bodemkwaliteit. Alleen door concrete resultaten te boeken met het wegnemen van de oorzaken van het probleem, de stikstofbronnen, ontstaat de ruimte die zo hard nodig is om ondernemers en initiatiefnemers een toekomstperspectief te geven en Limburg vlot te trekken. Ik leg de bal daarom neer bij het College, en daag ze uit om nu knopen door te hakken, in plaats van te werken met vage plannen en beloftes uit de beleidskaders, en te komen met een concreet plan, met getallen en een tijdslijn voor hoe we in Limburg de stikstofemissies gaan terugbrengen tot een verantwoord niveau, inclusief een perspectief voor onze landbouw. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Loomans. Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ook ik zal proberen zoveel mogelijk dubbelingen te voorkomen. Ik weet niet of het helemaal lukt. De mededeling portefeuillehouder van 4 februari is denk ik een van de duidelijkste die ik als Statenlid de afgelopen zes jaar heb gelezen, dat wilde ik toch ook maar even gezegd hebben. Ik zie een College dat zich zeer bewust is van de ernst van de situatie en die zoekt naar oplossingen, en voor een deel van die oplossingen zullen we toch echt afhankelijk blijven van het Rijk. Een andere wet, waar net door de VVD enigszins op het gezinspeeld werd, zullen we hier niet op kunnen stellen, en ook het AERIUS-systeem, waar ook vanuit mijn Tweede Kamerfractie veel kritiek op is, zullen we hier niet kunnen veranderen. Dus het is goed om te kijken naar wat wij provinciaal zelf kunnen doen, en dan zijn er inderdaad twee delen van het probleem: een gebrek aan natuurherstel en de gevolgen van de vastgelopen vergunningverlening. En, om met dat eerste te beginnen, dat baart ons zorgen. Als ik kijk naar de jaarrekening van vorig jaar, zagen wij heel veel overboekingsvoorstellen in de portefeuille Natuur. Is er al wat bekend over of dat dit jaar weer het geval is? En zo ja, hoe kunnen we de uitvoering van de natuurherstelmaatregelen versnellen als het vast blijft lopen in de uitvoering? Wat kunnen wij daar vanuit deze provincie aan doen? Kan de Gedeputeerde al meer toelichten over welke extra generieke, provinciale maatregelen wordt nagedacht om toe te werken naar die geborgde aanpak en om de natuurverbetering te versnellen? En wanneer wordt verwacht daar meer duidelijkheid over te hebben? Is er bijvoorbeeld ook contact met andere provincies over welke maatregelen zij overwegen, en of die wellicht ook in Limburg toe te passen zijn? We hebben waarschijnlijk allemaal het bericht van Gelderland gelezen over dat zij een zonering van 500 meter langs de Veluwe aan het onderzoeken zijn. Zijn dat soort maatregelen ook hier onderdeel van het gesprek of zijn er misschien andere voorbeelden van? En uiteindelijk zijn volgens mij de landelijke, wettelijke doelstellingen dat een bepaald aantal hectare aan alle voorwaarden moet voldoen. Is er ook in Limburg in kaart gebracht welke Limburgse hectares natuur daarvoor het beste aangepakt kunnen worden, en voor welke hectares dit niet haalbaar wordt geacht? Is dat het aanwijzen van de urgente gebieden waar het CDA het ook al eerder over had? Want ook wij zouden hier wel graag meer toelichting over ontvangen. Dan is er ook al veel gezegd over de invloed van het buitenland. Is er inzicht in wat de ontwikkeling van stikstofuitstoot over de grens zal zijn de komende jaren? Want ik heb de Gedeputeerde volgens mij ook horen zeggen dat hij een flinke daling verwacht vanuit België. Is er al meer bekend over welke impact dit wel of niet heeft op de Limburgse natuur? Dan over de economische gevolgen. Is er een overzicht van welke projecten vertraging oplopen en wat dat gaat kosten? En zo nee, wordt het nog opgesteld? Want wij zouden daar ook graag meer informatie over ontvangen. Is het College van plan om vervolgens met de stikstofruimte die wij wel hebben een prioritering te maken van welke projecten we zo snel mogelijk doorgang willen

geven of niet? En zo ja, op welke manier wordt dit gedaan? Hoewel we heel goed begrijpen dat deelnemen aan de stoppersregelingen voor veel agrariërs een heel moeilijke beslissing is, zorgt het wel op dit moment als een van de weinige zaken voor minder stikstofuitstoot en ruimte. De relatief grote aanmeldingen voor deze regelingen in Limburg moeten we zorgvuldig behandelen. En dat zal veel werk geven, maar het kan ook bijdragen aan een succesvolle, lokale aanpak. Waar stikstof lokaal neerdaalt, zou vrijgekomen stikstofruimte ook lokaal ingezet moeten kunnen worden. Wij steunen deze lijn van het College dan ook van harte. En misschien als laatste dan een vraag over hoe wij als Staten het College kunnen helpen in deze aanpak, want uiteindelijk kunnen wij, naast het overbrengen van de vele zorgen die wij van de samenleving horen en waar we over meedenken, kaders stellen of geld beschikbaar stellen. Als ik kijk naar ons beleidskader, dan denk ik dat het meeste daarin opgenomen staat waarvoor we nu aan de lat staan, maar zou dit nog een verschil kunnen maken of niet?

De voorzitter: Mijnheer Nijskens wilde nog even interromperen. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): U stelde net één keer de stikstofruimte die wij hebben. Op zich ben ik daarin geïnteresseerd, maar ik weet niet precies wat u daarmee onderschrijft. Ik zou graag van het College horen of er gebieden zijn waar de problematiek eigenlijk niet speelt. En het tweede wat u zei, dat is de opgekochte stikstofruimte benutten voor ontwikkelingen die we willen, maar daar is nou net het probleem van de Rendac-uitspraak. Dan moet je intern of extern gaan salderen, en dan moet je de additionaliteitstoets doen. Bedoelt u daarmee dat u er veel vertrouwen in heeft dat wij makkelijk door die toets komen? Of wat bedoelt u daar concreet mee?

De voorzitter: Mevrouw Schuurding.

Mevrouw Schuurding (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Zoals ik het begrepen heb, en als dat niet klopt, dan hoor ik dat graag, is dat er, om weer ontwikkelingen mogelijk te maken, een juridisch geborgde aanpak ontwikkeld moet worden. En op het moment dat er minder stikstof wordt uitgestoten in een gebied, kan dat volgens mij een onderdeel zijn van de argumentatie daarin. Dus daar wilde ik naar verwijzen, maar de precieze techniek daarachter, daar laat ik me graag over bijpraten. Als ik dat niet helemaal goed heb ingezien.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Misschien aanvullend: dat was eigenlijk de reden waarom ik vroeg naar die urgente gebieden. Als wij landelijk geborgd kunnen afspreken dat die gebieden urgent zijn, dan moet je dus gaan werken om onder de KDW te komen. Daar kan dus eigenlijk de komende decennia helemaal niets met de huidige lage kritische depositiewaarde. In andere gebieden zou dan wel ruimte ontstaan. Hoe ziet u dat?

De voorzitter: Mevrouw Schuurding.

Mevrouw Schuurding (PvdA): Op dit moment was er eigenlijk een groot vraagteken of dat inderdaad kan en of het inderdaad zin heeft om zo te redeneren of niet. Je kunt natuurlijk urgentie zeggen, omdat de gebieden waar het natuurprobleem het grootste is, de urgente gebieden zijn waar we zoveel mogelijk inzet op moeten doen. Of je zou urgentie kunnen definiëren: dit zijn de gebieden waar wij het realistisch achten om onder de grenswaarde te komen, en daarom zouden we daar extra op willen inzetten. Dat is een beleidsmatige keuze waar ik wel vragen bij heb, maar waarover ik op dit moment verder nog geen extra informatie heb.

De voorzitter: Oké, dank u wel. U was klaar met uw inbreng mevrouw Schuuring?

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. De huidige slechte staat van de natuur en de daaruit volgende consequenties beperken zich niet langer alleen tot de natuur en de agrarische sector, maar hebben grote gevolgen voor onze economie, woningbouw, de netcongestie-opgave, infrastructuur en ga zo maar door. Tegelijkertijd zitten wij als Provinciale Staten, samen met de rest van het land, in grote onzekerheid. Iedereen maakt zich zorgen, en dat heeft geleid tot een grote hoeveelheid schriftelijke vragen, als ook de agendering van stikstof in deze commissie. In de mededeling portefeuillehouder van 4 februari over het intern salderen benoemt het College dat er behoefte is aan daadkrachtig kabinetsbeleid. Die behoefte delen we. Maar als wij naar Den Haag kijken, zien we geen kabinet dat koerst op daadkrachtig beleid, maar een kabinet dat koerst op beleid van onzekerheid en valse hoop. Wat is de opvatting van uw College over de ondergrens van 1 mol? Deelt u de opvatting van het RIVM, en wat betekent dat voor Limburg?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling, momentje. Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ja, een vraag aan mevrouw Wesseling. Wij hebben vanuit JA21 samen met de BBB een initiatiefvoorstel gedaan in Den Haag. Dat was al voor de verkiezingen, en dat is onder andere door uw partij niet gesteund, terwijl we daar eigenlijk juist een krachtige uitvoer van een stikstofplan met een reparatiewet, een helemaal compleet plan, een initiatiefvoorstel hebben gedaan om heel daadkrachtig te kunnen optreden in deze situatie. En u geeft nu aan van: wij willen graag ook in Den Haag zien dat dat wel gebeurt, maar het voorstel dat daarvoor is gedaan, is door uw partij niet gesteund, dus graag uw reflectie daarop.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Volgens mij lag er destijds een heel concreet plan van het vorige kabinet om de stikstofproblematiek aan te passen. Volgens mij was dat een heel grote stap in de goede richting, met het NPLG en het LPLG die daaruit voortkwamen, en volgens mij was dat het pad dat we hadden moeten doorzetten.

De voorzitter: Gaat u door, mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. D66 ziet een kabinet dat € 20 miljard heeft weggegooid om agrariërs te helpen met de transitie van de landbouw en de bijbehorende plannen. En terwijl het kabinet in Den Haag achteroverleunt, holt onze natuur verder achteruit en kunnen jongeren in onze provincie geen woning vinden. Daarom vragen wij aan ons College om zelf daadkracht te laten zien.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling, momentje. Mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): De spreker heeft daarstraks zijn reflectie gegeven op wat dat NPLG was en waar die gelden terechtkwamen. Dat gehoord hebbende, bent u nog steeds dezelfde mening toegedaan dat dat NPLG op dezelfde manier had moeten worden doorgezet?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, ik ben nog steeds van mening dat het een heel grote stap was in de goede richting. Ten eerste was het een heel grote zak geld, waarmee we heel veel konden bereiken voor de hele agrarische sector. En het eerlijke verhaal is, in dit stadium komen we er niet meer met alleen innovatie. Het moet een veel breder pakket zijn, en D66 gelooft dat met het wegvallen van die financiële middelen we ook heel veel kansen om beleid uit te voeren hebben weggegooid.

De voorzitter: Mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Kunt u een paar voorbeelden noemen van wat dat dan had opgeleverd voor de agrarische sector?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Volgens mij hebben we allemaal uitgeschreven in ons LPLG, wat voor heeft gelegen in de commissie LEO, wat dat had kunnen opleveren.

De heer Zeedzen (BBB): Maar u kunt ze niet noemen hier?

Mevrouw Wesseling (D66): Ik ga niet het hele LPLG hier op dit moment opnoemen als u dat ...

De heer Zeedzen (BBB): Ik noem een aantal voorbeelden, maar die zijn er nog niet.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik kan u het LPLG nog nasturen na deze commissie, als de heer Zeedzen daar behoefte aan heeft.

De voorzitter: Ja, ik neem aan dat mijnheer Zeedzen dat ook nog wel in iBabs kan vinden, maar het was er een van onszelf, toch? Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Ja, dat is eigenlijk een reactie op de heer Zeedzen. Kijk, ik snap die frustratie. Alleen, uiteindelijk doet het er niet eens toe wat wij ervan vinden of dat wij het een goed plan vonden. Het was de rechtbank die heeft gezegd: dat afschaffen van dat NPLG is dé reden dat dit weer verder op slot gaat. Dus ik snap de kritiek, en het was geen perfect plan, daar ben ik het helemaal mee eens, maar het is uiteindelijk wel de reden geweest dat we nu in deze situatie zitten dat we dat hebben afgeschaft, en dat kunnen we niet opzijschuiven.

De voorzitter: U mag eigenlijk geen interruptie hebben op een interruptie. Ik laat hem even lopen, mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Toen het NPLG er nog was, of het LPLG, hoeveel geld is er uiteindelijk naar Limburg gekomen? Ik heb volgens mij geen euro gezien, en we hadden ook niet het vooruitzicht dat dat geld er zou komen, dus.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling, u mag reageren.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik weet niet of de vraag aan de heer Hanegraaff was, maar we hebben geen euro gezien omdat het kabinet die € 20 miljard in de Maas heeft gegooit, om het maar zo even te zeggen. Daarom vragen wij dus aan dit College om zelf daadkracht te laten zien. In de

beantwoording van de verschillende schriftelijke vragen in de mededeling portefeuillehouder wordt vaak verwezen naar een pakket van maatregelen dat nog wordt opgesteld, en er moet snel een provinciaal stikstofplan komen. Graag ontvangen wij het pakket van concrete maatregelen daarom nog voor deze zomer. Kan de Gedeputeerde dat toezeggen? En vorig jaar vroeg D66 al naar de beschikbare financiële middelen voor PAS-melders en bleek dat de Provincie € 10 miljoen moest terugbetalen aan het ministerie van LNV omdat niet aan alle voorwaarden van de regeling was voldaan. Het College gaf toen aan dat er wel in de toekomst nog middelen werden verwacht vanuit het Rijk om PAS-melders te kunnen helpen. Welke financiële middelen komen er nog vanuit het Rijk? Want we hebben tot en met vandaag om alle PAS-melders te legaliseren. Hoe gaan we als Provincie om met de dreigende rechtszaken, en hoe gaan we om met handhaving tegen PAS-melders? Kunnen we dan als Provincie bij de rechter ook naar het Rijk wijzen en zeggen dat de minister van LNV mogelijk nog een oplossing uit de hoge hoed zal toveren? Welke juridische en beleidsmatige mogelijkheden ziet het College om ondernemers een eerlijk perspectief te bieden, zonder onze natuurdoelen in gevaar te brengen? Want op dit moment zijn er ruim 300 natuurvergunningaanvragen in behandeling, waarbij in vrijwel alle gevallen gebruik wordt gemaakt van intern salderen. Deze aanvragen worden nagenoeg allemaal geraakt door de uitspraak van de Raad van State. Wat betekent dit voor organisaties in afwachting van een natuurvergunning? Hoe werken we in onze provincie aan een juridisch houdbaar vergunningsverleningsbeleid dat ook daadwerkelijk stand kan houden op de langere termijn? Door de stikstofproblematiek dreigt de woningbouw in Limburg stil te vallen. Hoe zorgt het College ervoor dat essentiële woningbouwtrajecten niet stil komen te liggen? En wat doet het College om prioriteit te geven aan woningbouw en andere maatschappelijke voorzieningen? En wat betreft netcongestie, hoe voorkomt het College dat de stikstofcrisis de uitbreiding van het elektriciteitsnet blokkeert en dat we netcongestie niet meer aan kunnen pakken? Ook belemmert de onzekerheid rond stikstof de bedrijven in hun investeringen en hun groei. Welke maatregelen neemt het College om te voorkomen dat onze economie tot stilstand komt? En hoe voorkomen we dat grote werkgevers en innovatieve bedrijven Limburg verlaten vanwege alle beperkingen en onmogelijkheden om uit te bereiden? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Dank u, voorzitter. Voorzitter, mijn fractie zal proberen het wisselen tussen de woordvoerders te beperken. Nee, maar misschien krijg ik wel iets digitaal toegefluisterd.

De voorzitter: Ik dacht al dat u een gespleten persoonlijkheid heeft.

De heer Van Est (50PLUS): Nee, maar dat zouden we niet openbaar verraden, mevrouw Depoort. Zo. En deze bijdrage is ook een combinatie van mijn collega-buurlid, mijnheer Erkamp, en mijzelf, dus ik hoop dat u daarmee akkoord gaat. In mijn scheikundelessen leerde ik vroeger dat je met stikstof heel goed alles kunt koelen, zelfs richting het absolute nulpunt, waardoor eigenlijk alles tot stilstand komt. En zie hier de vergelijking. En aangezien de PvdA de mededeling portefeuillehouder van 7 februari de meest duidelijke van dit College vindt, vroeg ik mij af of dat ook iets zegt over alle andere mededelingen portefeuillehouder. Maar laat ik het zo zeggen: het punt was dat het juridisch heel helder was. Maar vanuit 50PLUS is er eigenlijk de vraag: wat zijn nou precies de gevolgen voor ieder gebied en ook voor iedere soort activiteit? Ik heb nog geen topografische kaart van Limburg kunnen vinden waarop staat: daar kan dit wel en daar kan dit niet als gevolg van de uitspraken die recent zijn gedaan. Dus in die algemeenheid, dat inzicht zouden wij toch wel graag willen zien. En we hebben heel veel over de landbouw, dus daar wil 50PLUS zich even niet op richten, hoewel het ook belangrijk is, maar we willen ons graag richten op andere sectoren zoals woningbouw, infrastructuur, industrie en de problemen van de energieproblematiek. Hoe gaat het daarmee? We zien dat allemaal lokale

overheden in de gemeenten keuzes maken voor nieuwe projecten, woonplannen, plannen voor het bouwen van scholen, de aanleg van nieuwe wegen. In hoeverre lopen die plannen dadelijk gevaar als gevolg van de stikstofruimte? En tot slot, en ik hou het kort, als er een soort beperkte stikstofruimte is, komt er dan een soort prioriteitsstikstofladder om de grootste problemen het eerste op te lossen? Je zou bijvoorbeeld kunnen zeggen dat nieuwbouw voor wonen boven het vervangen van woningen gaat. Mijn vraag is: is deze prioriteitstelling er al en waar is die te vinden? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja dank u wel, voorzitter. De wal is het schip aan het keren. Dat schip is een mammoettanker die al jaren op de verkeerde koers zit: een koers van ontkennen, van struisvogelpolitiek, van pappen en nathouden. De recente rechterlijke uitspraken over intern salderen en de Greenpeace-zaak confronteren ons weer keihard met de realiteit waar al te lang voor is weggelopen. Wegkijken door het bewandelen van geitenpaadjes en door te vertrouwen op technologische oplossingen die niet blijken te werken. En via het torpederen van beleid waar jarenlang aan is gewerkt, zoals het NPLG, en door keer op keer de noodzakelijke oplossingen, zoals krimp van de veestapel, tot taboe te verklaren.

De voorzitter: Momentje mijnheer Kraa, mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ik hoor de heer Kraa zeggen voorzitter, dat het een mammoettanker is die de verkeerde kant op is gegaan, en dat ontkenning de route was. Maar volgens mij is eigenlijk de originele discussie veel fundamenteeler, en hebben wij in het verleden in de Natura 2000-gebieden een structurele verkeerde keuze gemaakt om dat aan ons stikstofbeleid op te hangen. En ik denk dat we eigenlijk daarnaar moeten kijken, en niet moeten kijken naar: oké, we hebben op basis daarvan eigenlijk een verkeerde beslissing gedaan, en die proberen we daarna recht te maken. En u noemt dat: de verkeerde kant op gaan. Ik zie dat anders. Graag uw reflectie op de originele vraag, waarin ik aangeef... Hoe u terugkijkt op de originele weeffout die we zelf hebben ingesteld landelijk, met betrekking tot het vasthangen van de Natura 2000-gebieden en de natuurverbetering aan de stikstof.

De voorzitter: De heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): De heer Roso doelt op de Natura 2000-gebieden, die in het jaar 2000 zijn vastgesteld. Europese regelgeving, die landelijk zijn vastgelegd, en waar wij nu eenmaal aan moeten voldoen. En op het moment dat we nu gaan zeggen: die regels, moeten we daar niet naar gaan kijken? Dat zijn nu precies de geitenpaadjes waar ik net in mijn betoog op doel. Dus het weer opnieuw beoordelen van die originele uitspraken die 25 jaar geleden zijn gedaan, die we met elkaar hebben afgesproken. Dat we daar weer naar gaan kijken, dat lijkt me een verkeerde weg. Ik hoop dat ik daar een antwoord op heb kunnen geven.

De voorzitter: Mijnheer Roso, vervolgvraag?

De heer Roso (JA21): Bent u op de hoogte van de uitspraak van de toenmalige minister die het heeft goedgekeurd, van CDA-huize, die zelf heeft aangegeven dat die dat op deze manier nooit had moeten doen?

De voorzitter: Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Voorzitter, nee daar ben ik niet van op de hoogte, dat die toegaf dat dat niet moest worden gedaan. Maar het zijn wel regels die Europees destijds zijn vastgelegd, en waar we nu rechterlijk aan vastzitten. Dus we kunnen nu zeggen: dat is destijds verkeerd gegaan, en als mijnheer Roso daar in de Europese Unie voor wil strijden, dan vind ik dat prima. Maar ik denk niet dat het een discussie is die we hier moeten gaan voeren.

De voorzitter: De heer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja voorzitter, toch even de volgende vraag. U heeft het over een mammoettanker, die altijd verkeerd gevaren is, en nu misschien wel door deze uitspraken de goede kant op gaat varen. Tenminste, zo vat ik hem op. Als ik dan kijk – en dat moet u van de Partij voor de Dieren natuurlijk verschrikkelijk aanspreken: emissievermindering, verduurzaming en energietransitie. Als die regelgeving dit al in de weg gaat staan, bent u dan niet van mening dat die mammoettanker ergens de Geul opvaart en dan vast komt te zitten in het zand?

De voorzitter: Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Voorzitter, wat is precies de concrete vraag van mijnheer Van den Beucken?

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): De concrete vraag is, ik zal het nog wat korter formuleren: bent u echt van mening dat die koers die nu gevaren gaat worden, naar aanleiding van die twee uitspraken ook, de juiste koers is voor alle Limburgers? En dat dat mammoetschip, zoals u benoemt, dat die echt de goede rivier op vaart? Want volgens mij gaat dat niet gebeuren. Bent u dat met me eens?

De voorzitter: Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja dank u wel, voorzitter. Nee, ik ben het ... Waar ik mee zit, is de natuur die verslechtert. De staat van de natuur, die is een zodanige weg ingeslagen dat dat straks effect gaat hebben op alle Limburgers. Op onze zuurstof, op onze waterkwaliteit. Het gaat veel meer gevolgen hebben dan de economische gevolgen die het nu al heeft. Dus ik denk dat, als deze gerechtelijke uitspraak er niet was geweest, dat het nog veel erger had uitgepakt, ook voor de economie.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken, nog een vervolgvraag?

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, ik probeer het nog één keer op een andere manier. Dit alles gaat juist die emissievermindering, waar u ook zo'n verschrikkelijk voorstander van bent, en de verduurzaming en energietransitie en al dat soort zaken, ook verschrikkelijk in de weg zitten. En dan is de vraag: hoe kun je dan met droge ogen beweren dat dat schip de juiste rivier op vaart? Ik kan dat niet snappen. Kunt u daar toch proberen een beetje richting aan te duiden voor mij?

De voorzitter: Laatste poging van mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Nee mijnheer Van den Beucken, dat zeg ik ook niet. Het zijn twee aparte onderdelen. Je moet én emissie-uitstoot verminderen, maar je moet ook de stikstofuitstoot verminderen. De natuur is in gevaar. Die moeten we ook redden. Dus wij zitten in een

klimaatcrisis maar ook in een biodiversiteitscrisis. En als we niet beide tegelijkertijd aanpakken, dan gaat het mis. Dus we hebben het hier over een biodiversiteitscrisis ten gevolge van de hoeveelheid stikstof. En ik denk dat we daarnaar moeten kijken. En als we het willen hebben over uitstoot, ik denk dat dat een ander onderwerp is. Ik ben het met de heer Van den Beucken eens dat er bepaalde projecten nu stilliggen in verband met stikstofuitspraken. Maar goed, we moeten ook de natuur gaan beschermen. En dat kan niet door allerlei grote projecten op te zetten om dan maar CO₂ te verlagen. Ik hoop dat ik daar een antwoord heb gegeven op de heer Van den Beucken.

De voorzitter: Oké. Gaat u door.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Voorzitter, het is eigenlijk heel duidelijk. Het College erkent het zelf, zij het nog in abstracte termen. In de mededeling portefeuillehouder van 4 februari staat, en ik citeer: 'Zoals in de inleiding van deze brief is aangegeven, is met de uitspraken de noodzaak en urgentie van een pakket aan maatregelen dat zorgt voor een geborgde daling van stikstofdepositie en het benodigde natuurherstel, nog eens benadrukt.' En voegt daaraan toe: 'In dit pakket moet worden vastgelegd hoe de verslechtering van de natuurdoelen van de verschillende Natura 2000-gebieden kan worden gestopt, en op termijn de instandhoudingsdoelstelling kan worden bereikt.' Maar voorzitter, hoe wordt dat dan concreet? In de mededeling portefeuillehouder van 29 oktober was het uitgangspunt ook al: het behalen van de wettelijke doelen. Op zich allemaal helder, maar hoe gaat Gedeputeerde Staten dat concreet maken? Het College spreekt over een programmatische aanpak per gebied, met de focus op de urgente gebieden. Dat moet ook, want uit de Greenpeace-uitspraak blijkt dat bijna twee derde van de wettelijk verplichte reductie juist in die zwaarst getroffen gebieden moet plaatsvinden. Gebieden waar de natuur op instorten staat. Daarnaast noemt het College generiek Provinciaal beleid, beleidsregels en verordeningen om stikstofdepositie structureel te verlagen en de natuurdoelen te halen. Het is goed dat het College naar haar eigen beleidsinstrumenten kijkt. Maar wat de Partij voor de Dieren betreft moet dat breder en concreter. We moeten toe werken naar een echte voedseltransitie, waarbij we niet alleen de stikstofproblematiek aanpakken, maar ook de klimaat-, bodem- en verdrogingsproblematiek. Dat betekent: inzetten op extensivering, meer biologische natuurinclusieve kringlooplandbouw, en het verschuiven naar meer plantaardige eiwitten. Maar op dit moment blijft het College nog te vaag, terwijl de urgentie groot is. Kunnen we binnen een maand een concreet programma verwachten? Een programma waarin duidelijke percentages voor depositiereductie en tussentijdse deadlines zijn vastgelegd? Want dat is keihard nodig. Limburg is een van de provincies waar de natuur er het slechtste voorstaat. En ook belangrijke maatschappelijke projecten, zoals woningbouw, dreigen stil te vallen. We zijn simpelweg te laat voor nog weer een nieuwe fopspeenoplossing, en we kunnen ons geen taboes of blokkades meer veroorloven. Voorzitter, afsluitend ...

De voorzitter: Mijnheer Kraa, momentje. Voordat u gaat afsluiten: mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Mijnheer Kraa, bent u op de hoogte dat in principe de rundveehouderij, de melkveehouderij en mestaanwending op grasland helemaal niks doet voor de depositie voor de N2000-gebieden in Limburg? Of tenminste 'niks', zo goed als niks.

De voorzitter: Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Mevrouw Van der Pol spreekt over dat het niks uitmaakt. Ik weet niet welke bronnen mevrouw van der Pol hiervoor heeft geraadpleegd.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik heb hier de staatjes voor me zitten. Maar uiteindelijk, praktisch gezien, zelfs als je alle koeien, alle melkvee in Limburg weghaalt, is er een overbelasting van de N2000-gebieden. Dus hoe ziet u het voor zich eigenlijk, de balans tussen de economie en het natuurherstel? Zegt u eigenlijk, met uw woorden: we gaan de hele economie gewoon omver trekken nu, want dan kunnen we de natuur laten herstellen? Of zegt u: we moeten kijken welke opties er zijn? En dan denk ik op zich, of u helemaal naar de landbouw alleen moet wijzen. Want dat hoor ik u eigenlijk doen. Of moeten we kijken: hoe kunnen we gebalanceerd een goede oplossing en maatregelen treffen?

De voorzitter: Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja dank u wel, voorzitter. Mevrouw Van der Pol heeft het over dat we de economie omver zouden willen werpen. Dat is niet wat wij willen. Wij willen naar een meer plantaardig voedselsysteem. We hebben op dit moment – bron uit 2023 – 17 miljoen veedieren in Limburg. Die produceren heel veel stikstof. En ik denk dat we een omschakeling moeten hebben van de hoeveelheid landbouw naar meer plantaardige producten, waardoor ook de economie kan floreren en waar ook de natuur beschermd kan worden.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Vervolg vraag. Dus u wilt dan niet kijken naar de Natura 2000-gebieden, wat daar de landbouw is. Maar u wilt de hele landbouw gaan hervormen, ongeacht of het nu effect heeft op de Natura 2000-gebieden of niet.

De voorzitter: Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja dank u wel, voorzitter. Wij kijken natuurlijk op dit moment naar de Natura 2000-gebieden, omdat dat rechtstatelijk is. Is vastgelegd, uitspraak door de rechter. Maar het gaat natuurlijk niet alleen slecht met de Natura 2000-gebieden, maar eigenlijk met alle natuurgebieden. Als het slecht gaat met de Natura 2000-gebieden kan je er eigenlijk vanuit gaan dat het slecht gaat met alle natuurgebieden in Limburg. Dus ik denk dat we op alle fronten en op alle natuurgebieden een achteruitgang zien in de hoeveelheid biodiversiteit. Dus ik denk dat we op alle plekken toe moeten kijken naar een systeem met minder vee. Ik hoop dat ik daar een antwoord heb kunnen geven.

De voorzitter: U was aan uw afronding bezig.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja. Dank u wel, voorzitter. Afsluitend, iedere partij die nu weer met blokkades komt draagt medeverantwoordelijkheid voor de stagnatie en het vastlopen van maatschappelijke projecten. Dat kan niet langer. Kan het College toezeggen dat er naar alle opties wordt gekeken? En dat het behoud van de huidige veestapel geen vaststaand dogma is? Het land hoeft niet op slot, als we maar de moed hebben om te handelen. Tot zover mijn betoog, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan, mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Een aantal van de collega's die aan deze kant van de tafel zitten, hebben het probleem ook al benoemd. En dat is dat we te veel stikstofdepositie hebben, en dat de natuurgebieden in slechte staat van instandhouding verkeren. En ik wijs daar nogmaals op, omdat dat in essentie hetgeen is waar het om gaat. Dat is op dit moment het

probleem. En we hebben als Provincie de verplichting om die natuur in een goede staat van instandhouding te houden, en we moeten hem ook herstellen waar dat nodig is. Want dat is onze eerste taak. Als we dat niet doen, kunnen we ook niet verder met het vergunnen van allerlei activiteiten die juist voor problemen op die natuurgebieden zorgen. Dan heb ik een aantal vragen voor het College, met de kans dat ik in herhaling val. Wat gaat het College concreet voorstellen om te doen? Ik lees alleen maar dat het eigenlijk vooral heel erg moeilijk is om dingen te doen. Maar ik zie geen overzichten met wat we dan zouden kunnen doen, en welke uitkomsten dat die maatregelen zouden kunnen hebben. Kunt u inzichtelijk maken waar we maatregelen moeten nemen om stikstofuitstoot te laten dalen? Kunt u inzichtelijk maken welke maatregelen we kunnen nemen? Dus wat het hele pakket zou kunnen zijn? En zou u dan kunnen aangeven wat u als College dan zou willen doen? En kan u dat in een overzicht aanbieden aan de Staten? Op welke termijn verwacht u dat u dat zou kunnen leveren? En in welke termijn verwacht u dat u in actie gaat komen? Wanneer en hoe gaat het College zekerheid bieden aan diegenen die activiteiten ondernemen en daarbij een natuurvergunning nodig hebben voor hun stikstofemissies? En wanneer komt u met concreet beleid? Algemeen beleid ten aanzien van de maatregelen die effect hebben op de stikstofdeken? Maar wanneer komt u ook bijvoorbeeld met concreet beleid dat ons meer inzicht geeft ten opzichte van intern salderen? En wat heeft het College inmiddels al gedaan om de problemen op te lossen, anders dan wat u eigenlijk aangeeft in de brief? Dat is: wachten op geld van het Rijk. En eerlijk gezegd ook, zoals ik hem interpreteer, brieven over en weer sturen over de maatregelen die we al dan niet zouden kunnen nemen. En tot slot een vraag – en daar sluit ik me heel graag aan bij de fractie van de PvdA: wat heeft u van ons als Provinciale Staten nodig? En als u geld nodig heeft, durft u dat ook te zeggen? Dank u wel, voorzitter.

Gedeputeerde Faassen: Zeker en vast. Ik kom er nog op terug.

De voorzitter: Gegarandeerd. Dank u wel, mevrouw Mertens. Mijnheer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Ja dank u wel, voorzitter. Ik zal mijn best doen het kort te houden, zodat we op tijd aan de vastelaovend kunnen beginnen. Maar een verstikkend en polariserend dossier ligt vandaag wel voor. We zitten in een patstelling. Wij moeten wettelijk van alles, maar wachten voor duidelijke wet- en regelgeving op het Rijk. En als die duidelijkheid er dan uiteindelijk is, zijn we het er dan wel mee eens als Provincie? We moeten immers natuur versterken door onder andere stikstofvermindering. Want anders zingt er straks helemaal geen nachtegaaltje meer in ons bronsgroen eikenhout. Maar we willen als samenleving ook niet stilstaan. En als er dan voorlopig maar weinig mogelijk blijft, voor welk belang – want daar spreekt iedereen vanmorgen over, zijn of haar belang – voor welk belang gaan we in Limburg dan kiezen? Gaan we voor de landbouwtransitie? Voor een sterkere maakindustrie? Voor meer mooie Limburgse natuur? Voor meer woningen voor onze kinderen? Zegt u het maar. Ja, we zijn een grensprovincie. Ja, het Kabinet in Den Haag laat ons in de steek. En ja, het is een groot en ingrijpend dossier. Maar laten we ons in elk geval niet als een zielige Calimero gedragen, maar laten we juist zien wat we als innovatieve Provincie wél kunnen doen, als voorbeeld voor andere Provincies of voor andere plekken op de wereld. Het Rijk neemt haar verantwoordelijkheid niet, en doet niet genoeg om stikstof te reduceren en natuur te beschermen. Maar ondanks dat kunnen wij als Provincie evengoed werkbare maatregelen nemen. Maatregelen om PAS-melders te helpen, maatregelen om meer natuur te laten ontstaan, et cetera. Kunnen wij, dat is de eerste vraag die ik heb, kunnen wij met doelstellingen, doelstapelingen, ook slagen maken in dit dossier? Bijvoorbeeld door natuur met wonen te combineren, en zo verder. Waar wij naar op zoek zijn, is informatie over wat er nu gebeurt, en welke keuzes er gemaakt worden, en hoe wij als PS of als politieke fracties daarbij kunnen helpen. Nog een aantal meer vragen die er bij ons als SP bestaan, zijn: wat kunnen we door de Raad van State-uitspraak op dit moment uit de beleidskaders en

programma's zeker niet uitvoeren in Limburg? Mag ook een schriftelijk lijstje, als dat te lang is om in één keer op te noemen. Welke prioriteitenlijst wordt er momenteel gehanteerd? Daar is ook al meer naar gevraagd. Gaat u als College zich in deze hele casus qua vergunningverlening aan wettelijke mogelijkheden houden? Mocht Defensie zich in Limburg willen vestigen, is hun activiteit dan een uitzondering op de stikstofregels, of niet? Hoe verloopt het overleg met buurprovincies en buurlanden? En komt daar een gezamenlijke aanpak uit? Wat is de verhouding tussen binnengekomen stikstofverbindingen uit het buitenland en het uitgaan van stikstofverbindingen uit Limburg naar het buitenland? En de laatste: wat is het verwachte tijdspad van het ministerie om met nieuwe wet en maatregelen te komen? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dat was de eerste termijn van uw commissie. Ik stel voor dat wij even schorsen.

Gedeputeerde Faassen: O!

De voorzitter: Ja, u mag ook doorgaan.

Gedeputeerde Faassen: Nee.

De voorzitter: Het is nu 10.58 uur. Een minuut of tien, twaalf. Dan kan iedereen even de benen strekken. Tien, twaalf minuten.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, wij gaan weer starten. En ik geef het woord aan Gedeputeerde Faassen. Gezien het grote aantal vragen, die overigens voor een deel natuurlijk in dezelfde context zaten, zal ik hem niet op voorhand een maximum aantal minuten opleggen. Want u heeft allemaal recht op beantwoording van de vragen. Maar ik ga toch wel een beetje in de gaten houden dat we hier om 16.00 uur vanmiddag niet nog zitten. Toch? En het is uiteraard aan u om te interrumperen als u dat wenst. Dat is ook afgesproken. Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, dank u voorzitter. 74 vragen, vijf minuten per vraag. Dus u weet ongeveer wat u te wachten staat. Dat is het gevolg als je deze vragen stelt. En ik wil ze ook graag beantwoorden. En daar wil ik eigenlijk ook eerst mee beginnen. Jullie hebben een aantal keer gevraagd: is de urgentie duidelijk bij dit College? Laat me heel duidelijk daarin zijn: die urgentie is volledig bewust, bij al mijn collega's binnen GS. En daar spreken we unaniem, met één mond. Verschillende collega's zijn hier aanwezig, en die zullen dat bevestigen. Voor ons is dit op dit moment prioriteit nummer één, laat dat duidelijk zijn. Want alles is hieraan gelinkt. De economie van Limburg staat op het spel. We zijn ons daar terdege van bewust. Dat is eigenlijk al begonnen: het derde kwart van het vorig jaar zijn we één keer op bezoek geweest aan de Meinweg, als College, en hebben we daar een Natura 2000-gebied bezocht. Het steenmeel zien strooien met de helikopter. Daar werd toen nog een beetje mee gelachen. Inmiddels is iedereen zich bewust dat maatregelen nemen in Natura 2000-gebieden heel belangrijk is om ons van het stikstofslot te krijgen, zal ik maar zeggen. Dus laten we daarmee beginnen. Dat geldt voor al onze Collegeleden. En zeker na de uitspraak in december vorig jaar en januari, kan ik jullie vertellen, is er een bijeenkomst geweest. En die moet ik jullie eigenlijk aanraden, of wil ik jullie graag aanraden. Dat is een infosessie om Martijn onze jurist, die daar zit, een inleiding te houden. Dat duurt ongeveer een uur. Als je die gehoord hebt, dan snap je helemaal hoe ernstig de situatie is, en in welke situatie wij ons bevinden. Dus ik zou jullie echt aanraden: maak een keer tijd vrij om daarnaar te luisteren. Want dan ben je je terdege bewust van

waar we staan, en aan welke knoppen we maar kunnen draaien ook. Want laten we daar reëel zijn. We hebben vandaag allerlei ideeën voorbij zien komen. En terecht werd ook gezegd: we hebben een juridische plicht als overheid, en daar hebben we ons gewoon aan te houden. Dus dat is eigenlijk heel helder, hoe vervelend dat ook soms is. Maar dat is wel de realiteit waar we mee geconfronteerd worden. Dus daar wilde ik eigenlijk mee beginnen. Nogmaals, de urgentie bij het College is aanwezig. Met name na de laatste Raad van State-uitspraak in december over het intern salderen. Want dat heeft echt gigantische consequenties, die we op dit moment ook niet overzien. Er is een aantal keren gevraagd naar die 300 die op de plank liggen. Ik kan hier nu al zeggen: dat is verschrikkelijk moeilijk. Verder hebben jullie ook aangegeven: is er dan een Limburgse aanpak stikstof oplossen, zal ik maar zeggen? Ja. En de titel is geworden dat we het op willen lossen. We willen los van het stikstofslot, zal ik maar zeggen. En het heet dan ook: Limburgs Offensief Stikstof. Vanaf nu is dat de naam. We hebben daar ook provinciaal een heel team op zitten, van alle clusters gezamenlijk, aangestuurd door Rex [2:17:25], dus we zitten daar ook als organisatie vol op. Er zitten een aantal mensen hier op de tribune, maar dat team is veel groter. Het betreft een veertigtal mensen, die vorige week ook bij elkaar zijn geweest. En die ook na de toespraak van de jurist zal ik maar zeggen, toch enigszins gedeprimeerd daar allen zaten. En toch gezegd: we willen vooruit, en we willen gewoon als Provincie kijken: waar liggen onze kansen en waar kunnen we eventueel wél op sturen als Provincie? Geld, daar kom ik naderhand nog even op terug, nu nog niet. Maar dat helpt altijd. En dan natuurlijk: wat hebben we de afgelopen jaren gedaan? Want dat was ook een vraag. Soms lijkt het of we niets gedaan hebben, maar dat is niet waar. Want iedereen zegt: het NPLG was verdwenen, daarna was er niks. Dat is niet waar. We hebben geld op één maatregelenpakket gekregen, € 51 miljoen. Of € 47,5 miljoen hebben we gehad, naar aanleiding van dat pakket wat we ingediend hebben. Daar zijn we misdeeld, vind ik. Want er zijn een aantal Provincies, die hebben € 200 miljoen gehad. Zelfs Provincies die kleiner zijn dan wij. Dus daar zijn we gewoon misdeeld. En dat ben ik ook nog niet vergeten. Ook richting minister heb ik het daar al een aantal keren gezegd. En dat krijgt ook nog een vervolg. Dus verder, dat geld hebben we besteed. We hebben de middelen uitgezet om de natuur te verbeteren. Dus het is niet zo dat we hier bijna twee jaar niets gedaan hebben. Dat is een misvatting, dat is niet zo. Verder hebben we het al gehad over de opkoopregelingen in Limburg. Daar zijn we ... Het klinkt wrang om te zeggen dat we succesvol zijn. Want ik heb daar een tweeledige gedachte bij, als je bedrijven uitkoopt. En vaak mooie bedrijven, gezonde bedrijven, die je beëindigt, die die keuze maken. Dat kan dan het stikstofdoel een bijdrage leveren, maar dat doet me toch pijn in mijn hart als ondernemer, maar ook toch een beetje agrarisch hart. Dat wil ik hier toch gezegd hebben aan jullie. En dat meen ik serieus. Verder is het zo dat we de Lbv-plus regeling en de Lbv die nu loopt 285 aanvragen hebben. En als je dat vergelijkt met de MGA 1-regeling die we, noem het dan maar succesvol afgesloten hebben, waar er een miljoen kippen uit Limburg verdwenen zijn, 5.000 koeien en 200.000 varkens. Dan kun je je voorstellen: als je kijkt, dat waren er 25 in de Lbv, hebben we het nu over 285 stoppers, wat voor kaalslag dat wordt op het platteland, ook sociaal – het is al genoemd. Dat is echt een onderdeel waar we naar kijken, wat dit betekent voor het platteland in Limburg. Dat moeten jullie niet onderschatten. Ik heb het al eerder gezegd. In bepaalde gemeenten in deze provincie vindt een kaalslag plaats. En dat gaat ook sociaaleconomische gevolgen hebben. Dat moeten we ons bewust zijn. Dus ook daar komt stikstofruimte vrij. En dat hebben we bij de MGA. Ik heb het ook in de krant mogen schrijven, pas geleden, en gezegd: ik vind dat die stikstofruimte die in Limburg met onze inzet vrijgespeeld is, dat we die ook moeten kunnen gebruiken in Limburg. Ik heb dat ook aan het Rijk gemeld. Ik heb daar nog geen negatieve reactie op gehad. En ik denk: zolang ik niks negatiefs hoor, is die van ons. Wij hebben hem tenslotte ambtelijk ook met veel energie ingezet. En ik vind ook echt daarbij, als ik kijk naar het aantal boeren dat gestopt is, het aantal beesten wat verdwenen is uit Limburg, dat je dan die boer – en ik heb het nog eens nagekeken bij een aantal PAS-melders ... Ik zie een hand.

De voorzitter: Ja, mijnheer Nijskens wil even interrumpen. Mijnheer Nijskens

De heer Nijskens (VVD): Het klinkt heel logisch wat u zegt, maar wat bedoelde u: die stikstof is van ons?

Gedeputeerde Faassen: Daarmee bedoel ik te zeggen dat die stikstofruimte, die emissie die vrijgespeeld is door die opkoopregeling die we gehad hebben, dat vertegenwoordigt een bepaalde waarde. Ik ga daar dadelijk nog even op terugkomen. Het gaat volgens mij over 100 ton stikstof, dat we die ook voor Limburgse projecten kunnen gebruiken om die vergund te krijgen. Want het is zo dat die ruimte, die kunnen we namelijk gebruiken omdat dat niet over intern salderen gaat. Dit gaat over extern salderen. Dat is heel iets anders. Dus de ruimte die we vrij krijgen, zijn we aan het kijken hoe we die kunnen gebruiken. En dan zeg ik heel eerlijk: de PAS-melders is van het begin af aan aan het hart gegaan. En ik denk dat een aantal, die dan vijf varkens ... Of nee, het ging om dertien koeien meer. Dat we die niet vergund krijgen. En die naderhand eventueel gehandhaafd moeten worden, dat kan het niet zijn. Dus ik vind dat die ruimte die we hebben, dat we daar in eerste instantie moeten kijken dat we die in de lokale stikstofbank krijgen, en gebruiken voor dit soort schrijnende gevallen. Wat eigenlijk alle PAS-melders zijn. Maar om in elk geval te kijken, en ook uit te dagen bij de rechter, om te kijken: hoe ver kunnen we gaan met dat wat we nu bereikt hebben.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ik snap natuurlijk wat u zegt. Maar waar zou die ruimte anders naartoe gaan? Het is natuurlijk ruimte die gekoppeld is aan een berekende depositie in onze eigen provincie. Dus waar zou die anders naartoe gaan? Bent u bang dat het Rijk haar projecten gaat doorzetten met de opgekochte ruimte? Of, waar zit uw... En van de rest van het College. Ik zie uw buurman hard knikken. Waar zit die angst?

De voorzitter: Het College.

Gedeputeerde Faassen: Het College, heel goed. Dank u, voorzitter. Ja, daar zijn we bang voor. Want het is tweeledig. We hebben een zogenaamde SSRS-bank. Dat is een landelijke stikstofbank, waar in feite alle ruimte die gefinancierd wordt door het Rijk met opkooppiddelen, in verdwijnt. Is op zich onlogisch, want alles is traceerbaar tot 500 meter van de emissiebron, en maximaal 25 kilometer. Dus het klinkt ook onlogisch om het in een nationale bank... Maar dat is wel de achterliggende gedachte van dit plan wat ze hebben met die opkoopregelingen. Daar ben ik bang voor. Dat wil ik voor zijn, door te zeggen: die ruimte zeker in Limburg die we vrijgespeeld hebben, om die zelf te kunnen benutten. Dat doel gaan we met de MGA in eerste instantie proberen, dat heb ik ook gezegd, om te kijken of we daar een aantal PAS-melders mee kunnen legaliseren, en kijken wat daar de juridische uitkomst van is. We zullen dat met die PAS-melders natuurlijk bespreken die we gaan doen. Niet dat die naderhand in een gat vallen, laat dat duidelijk zijn. Maar dat is wel ... [2:23:33] die ik heb om dat te proberen. En dan naderhand met de ruimte uit de Lbv- en Lbv-plus regeling, om te kijken ... Want dat is maar één deel hè, maar het is wel een heel belangrijk deel in Limburg. Omdat je niet moet vergeten dat in Limburg van noord tot zuid, in het noorden we 40% depositie vanuit het buitenland hebben, en 70% in het zuiden vanuit het buitenland. Dus we zijn alleen – en daar heb ik in Den Haag nogmaals naar gevraagd – wij zijn alleen verantwoordelijk voor de depositie die we zelf veroorzaken. Dat is een beetje ook op de vraag van buitenland/binnenland. Maar wij zijn alleen verantwoordelijk voor de depositie in het binnenland, in onze Provincie.

De voorzitter: Nog één vraag, mijnheer Nijskens?

De heer Nijskens (VVD): Ja, als laatste, ook op die laatste toevoeging. Krijgt u het in de rest van het land verkocht en uitgelegd, dat als 70% van de depositie op bepaalde gebieden van het buitenland komt, dat vanuit Limburg zelf nooit de volledige 100% opdracht niet alleen niet geleverd kan worden maar ook niet realistisch geleverd kan worden? En wat betekent dat in het licht van die gerechtelijke uitspraken, als die gewoon ... Ze zeggen gewoon in de uitspraak: je moet onder de kritische depositiewaarde komen. Dat is bijna absurd, dat het én in een uitspraak staat ... En hoe krijgt u het verkocht dat wij dan met een misschien procentueel wel hoge reductie nog steeds die doelen niet halen, of kunnen halen?

De voorzitter: Ik ben een beetje aan het twijfelen. Want de Gedeputeerde zit natuurlijk pas aan het begin van zijn betoog, en dit zijn vragen die in de eerste termijn allemaal aan de orde zijn geweest. Dus we glijden een beetje af van de interruptie, nu. Maar oké, dan doen we die nog. Maar ik zou u wel willen vragen om het bij expliciete vragen te houden, die niet al in de eerste termijn gesteld zijn. Want die komen waarschijnlijk nog in de beantwoording. Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Dank u, voorzitter. Het gaat om het feit dat u zegt: de kritische depositiewaarde moet gehaald worden. Dat is op dit moment een misvatting. Dat is een landelijke regel die zijn gesteld, die normen. Maar wij moeten toe naar een natuurverbetering en een daling van de stikstofdepositie. Daar moeten we naartoe. Het is niet dat we per definitie die KDW moeten halen. Op het moment dat wij een dalende lijn hebben van onze depositie in Limburg, plus het feit dat we de natuur verbeteren, dan zitten we op de goede weg. En daar streven we naar. Want op dat moment kunnen we ook vergunnen. Dat is het verhaal.

De voorzitter: Oké. Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Nog heel even een stukje terug. Want ik hoorde de Gedeputeerde zeggen: de stikstofruimte die wij hebben vrijgemaakt, die gaan we als Provincie claimen, en die gaan we gebruiken om de PAS-melders toch nog te kunnen helpen. Maar ik proefde daarbij ook nog best wel wat onzekerheid, van: wat nu als de landelijke overheid zegt: wij gebruiken die stikstofruimte voor onze eigen projecten? En in mijn betoog gaf ik aan: landelijk wordt heel veel beleid gevoerd van onzekerheid. En mijn oproep is: laten wij dat als Provincie alsjeblieft niet doen. Dus zou de Gedeputeerde iets meer uiteen kunnen zetten wat het eerlijke verhaal is richting die PAS-melders? En dat u zich maximaal gaat inspannen om die PAS-melders te helpen, dat begrijp ik. Maar wat is het eerlijke verhaal in welke mate we de PAS-melders nu de garantie kunnen geven: wij gaan die stikstofruimte kunnen gebruiken om jullie te helpen?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Garantie nul. Zo simpel is het. Als u dat antwoord wilt horen van mij, ik kan geen garanties geven. Dat gaat ook niet lukken. Maar nogmaals, ik kan wel mijn best doen om te proberen met de ruimte die we gecreëerd hebben met degenen die gestopt zijn, een aantal Limburgse PAS-melders te legaliseren. Dat is het antwoord. Goed, dan wil ik even doorgaan. Want ik was eigenlijk nog bij mijn introductie. Ik zal dat proberen kort te houden. Areaaluitbreiding en natuurontwikkeling. Want ook daar werd wel eens gezegd: wat zijn we aan het doen? We hebben natuurlijk onze opdracht om NNN-gebieden te realiseren. Daar ligt een harde opgave binnen ons coalitieakkoord. Daar werken we hard aan. Ik heb ze opgesomd. Maar dat voert nu te ver, om dat nu precies in te vullen. En u hebt een aantal keren ... en daar kan ik nu wel aan beginnen: wat bedoelen jullie met gebiedsgerichte aanpak naar de Natura 2000-gebieden? Wat ik daarmee bedoel is dat we

24 Natura 2000-gebieden hebben, waarvan 21 stikstofgevoelig. Dat we willen zien welke ... Wij maken de natuurdoelanalyses, we krijgen daar van de Ecologische Autoriteit een uitslag van waar we aan moeten voldoen. Maar waar we eigenlijk naar willen kijken, is: welke natuurgebieden kunnen we op korte termijn beter maken? Dat gaan we analyseren. Maar er speelt ook een rol: waar komt wat vandaan? Die vraag werd ook gesteld. Dat hebben we trouwens voor een gedeelte inzichtelijk. En wat daaraan gekoppeld is, de prioriteit die we willen weten, is: als we bijvoorbeeld – ik noem een voorbeeld, hè – de Maasduinen verbeteren, kunnen we dan de meest dringende opgave die we hebben in dat gebied legaliseren? Dus we kijken per Natura-gebied. Want ze liggen allemaal langs de grens, dus dat is ook nog een dingetje. Maar we kijken dus naar die Natura 2000-gebieden die moeten verbeteren. Maar we moeten ze bijna allemaal verbeteren; ze staan volgens mij allemaal op rood. Dus we gaan kijken welk Natura 2000-gebied we als eerste gaan aanpakken, of te intensiveren om het te verbeteren, zodat we in dat gebied samen met andere maatregelen – want het is nooit één onderdeel alleen – gaan verbeteren. Dat gaan we inzichtelijk maken. Daar komen we bij jullie op terug. Daar kom ik dadelijk ook nog op terug. Dus dat is wat we zelf willen doen. Daar kom ik dadelijk nog even op terug, in de antwoorden. En verder, rijk en buitenland: ja, dat is heel duidelijk. Het aparte is natuurlijk ... Dat werd ook gevraagd: blijkbaar stoten wij ook stikstof uit uit het buitenland. Die hebben er geen last van, wij wel. Maar goed, dat is een discussie die we nu niet hoeven te voeren. Maar waar we wel naar kijken, is België. Die hebben natuurlijk toch een robbertje gevochten, met name met Zeeland en Brabant, over de vergunning van Ineos. Ik weet niet of jullie dat een beetje gevolgd hebben. Dat is nogal een heftige discussie geweest tussen Nederland en België. En de kern van die discussie was in feite dat zij zeggen: wij gaan reduceren. Ze hebben gezegd: wij gaan binnen tien jaar 50% stikstofemissie reduceren. En daarmee gaven ze zichzelf de legitimiteit om Ineos te vergunnen in de haven van Antwerpen. Een soort PAS 2.0? Maar goed, dat was het idee dat ze dus hadden. En zij hebben dus aangegeven: wij gaan 50% reduceren, in de komende jaren. Dat wil ik hard hebben. Want dat deel van de depositie die wij uit het buitenland krijgen, zou ons helpen in de argumentatie naar de rechter toe dat wij een dalende lijn gaan krijgen. Dat is het doel. Dus dat is wat het buitenland betreft. Daar kom ik dadelijk nog even op terug. Dus dat in algemene zin. Urgentie van dit College in een notendop. Financiën, ja daar is al even over gesproken. We hebben middelen. Maar als er echt concrete maatregelen in Limburg zelf noodzakelijk zouden zijn, en die zouden blijken uit de studie die we nu aan het doen zijn naar de toekomst toe, door een geborgd pakket van maatregelen te komen, dan komen wij zeker bij u terug.

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Ja voorzitter, even een technische vraag. De Gedeputeerde geeft nu aan: dat zal blijken uit de studie die wij nu aan het doen zijn. Naar welke studie refereert u?

Gedeputeerde Faassen: Dat ga ik dadelijk uitleggen. Dat we gaan kijken om ... Even de datum, daar hebben jullie naar gevraagd. Even voor de duidelijkheid vooraf dan: 23 mei komt er een stuk naar jullie commissie. Een informeren stuk, waarin wij aangeven hoe wij denken tot een geborgd maatregelenpakket in Limburg te komen, om vergunningverlening mogelijk te maken. Twee dingen. PAS-melders met de stikstofruimte staat los van die discussie. Ook dat is de hoop dat ik eind van deze maand 20 PAS-melders zou kunnen legaliseren. Dat blijkt niet het geval. De realiteit is gewoon dat we ons daarop in moeten zetten. Maar dat zal om ... Het gaat niet om tientallen, laat dat duidelijk zijn. Het zal meer in de vijf of ... In die orde van grootte liggen. En dat probeer ik naar voren te trekken. Maar dat staat los van het plan wat we samen aan het ontwikkelen zijn naar 23 mei, waar we terugkomen naar jullie College. Waar we aangeven hoe wij denken, zoals gezegd, uit dit stikstofsloot te komen, los van dit stikstofsloot te komen. Goed.

De voorzitter: Momentje. Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Voorzitter, als er 23 mei een stuk komt, dan is dat gebaseerd op de huidige regelgeving. We weten ook dat er landelijk allerlei nieuwe plannen zijn. Dus het kan zijn dat wij op 23 mei een stuk krijgen wat door de landelijke nieuwe regelgeving misschien is ingehaald? Of moet ik dat anders zien?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, dat zou kunnen. Maar als het goed is ... We zijn natuurlijk toch vrij dicht betrokken bij de ministeriële commissie. Want daar werd ook naar gevraagd. We hebben op dit moment via IPO wekelijks een overleg, waar teruggekoppeld wordt wat er uit de commissie komt. Ik kan jullie nu al zeggen: daar is tot nog toe weinig nieuws. Het ging vooral over proces – maar dat even daargelaten. Wij worden daar wekelijks over geïnformeerd. Met zijn tweeën trouwens, jij bent er ook bij soms.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, supergezellig.

Gedeputeerde Faassen: Maar dat hebben we wekelijks. Als daar iets uit komt – en ze hebben gezegd: 2 april komen we met concrete plannen – april, mei, dan hebben we nog tijd om dat daar te implementeren. Maar dat staat in feite los van de plannen die we zelf willen implementeren.

De voorzitter: Mevrouw Schuurding.

Mevrouw Schuurding (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. Het is even lastig om de vraag goed te timen. Want ik begrijp dat de Gedeputeerde inderdaad nog terug gaat komen op een aantal dingen. Maar voor het geval dat niet is, zal ik hem toch alvast stellen. Op het moment dat het College verwacht op 23 mei met een informerend stuk te komen, naar aanleiding van de studie die gedaan is, wanneer denkt u naar aanleiding van die studie ook gerichte plannen te kunnen presenteren, waarbij duidelijk is of u inderdaad naar ons terug moet komen of niet? En hoe zorgen we ervoor dat dat zo dicht mogelijk op elkaar zit? Dat we daar in ieder geval zoveel mogelijk vertraging kunnen voorkomen?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: De bedoeling is toch dat we 23 mei met een concreet stuk komen, waar we in aangeven welke richting we uit willen marcheren. Offensief, ja. Dus daar willen we wel concreet met plannen komen om jullie te informeren wat we gaan doen. En wat ook binnen onze mogelijkheden ligt. En hoe ook financieel daar naartoe gekeken wordt. En zelfs als we dan weten wat we willen als Provincie, en er komt een bonnetje bij, zal ik natuurlijk in eerste instantie naar Den Haag gaan, en zeggen: 'we willen het oplossen, dit is onze aanpak', om daar te kijken of we geld kunnen genereren.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling, en dan de heer Van den Beucken, en dan mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Wesseling (D66): Misschien heel kort ter verduidelijking, voorzitter. Ik hoorde de Gedeputeerde eerst zeggen: in welke richting we ongeveer uit willen. En toen concrete plannen. Als ik de commissie zo hoor, zouden wij echt wel heel graag heel concrete plannen willen ontvangen op 23 mei.

Gedeputeerde Faassen: Concrete plannen.

De voorzitter: Oké. Mijnheer Van den Beucken, en dan mevrouw Van der Pol.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Goed, als dat stuk op 23 mei naar ons toe gebracht wordt, komt daar dan ook een hoofdstuk of paragraaf in te staan die ingaat op de lobbytrajecten – want het is niet één ding, maar dat zijn meerdere dingen – die gevoerd worden, en wat daar eventueel resultaten van zijn? En de koppeling met veranderingen in het plan, wellicht?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Dank u, voorzitter. Zeker, mijnheer Van den Beucken. Maar die lobby stopt niet tot 23 mei. Die loopt ook nu door. Die liep al, en die stopt niet. Dus we gaan niet 23 mei met een lobbyplan komen, en dan pas beginnen. Dit loopt door. Maar ik zal u informeren wat we doen. We zijn regelmatig in Den Haag. Binnen IPO hebben we bijna maandelijks overleg met het ministerie. We gaan zelf op pad naar het ministerie, als Provincie. We schrijven brieven. Maar dat was niet een goed idee, begreep ik ergens. Niet alleen brieven, maar ook persoonlijk naar Den Haag om dingen te vragen. Dus ja, het loopt door.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): 23 mei komt er dan een concreet stuk, hiernaartoe. Op welke manier? En hoe worden wij als Staten dan in positie gebracht om eventueel nog aanvullingen, opmerkingen, input te kunnen geven?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Het wordt een sonderend stuk. Dus dan kan dat volgens mij dán nog. En we hebben vandaag, volgens mij, heel goed geluisterd. En er zijn toch wel een aantal ideeën die vandaag naar boven komen, waar ik denk van: ja, daar had ik nog niet aan gedacht, die nemen we zeker mee.

De voorzitter: Allemaal gratis input. Oké, gaat u door.

Gedeputeerde Faassen: Dan wil ik nu beginnen met het beantwoorden van de vragen. Het is 11.30 uur geweest, tot 11.00 uur hadden we. Goed. De eerste vraag van mevrouw Van der Pol. Nee, dat is een latere vraag. Wat gaat GS doen? Zijn maatregelen portefeuille voldoende om Limburg van het stikstof te halen? Daar heb ik net proberen een inkijk in te geven wat we gaan doen. En of die voldoende zijn? Die garantie kan ik nu natuurlijk niet geven. Maar ik kan wel de garantie geven dat we eraan gaan werken om te kijken wat mogelijk is, wat binnen de Provinciale mogelijkheden ligt om te kijken dat we tot een ... En nogmaals, we moeten tot een geborgd geheel komen. Het is niet alleen opkoopregelingen die nog doorlopen, die nog heel veel stikstofruimte ... Maar we zullen ook kijken: waar kunnen we innoveren. Daar zijn ook middelen vanuit het Rijk voor. Wat kunnen we met die Natura 2000-gebieden. Wat kunnen we rond Natura 2000-gebieden. Nee, we gaan niet zeggen ... Gebiedsgerichte aanpak, gaan we kijken rond die Natura 2000-gebieden. Want je kunt wel het woord noemen, zonering, maar dit heeft weinig zin. Want als de helft aan het buitenland grenst, wat heb je daar dan aan. Je moet bewust kijken: waar kun je iets halen als je een gebied rondom een Natura 2000... Kijk naar de Peel. Het is hier ook genoemd. Daar zijn we met NOVEX De Peel bezig. Maar ook naar Groen als Gras in Zuid-Limburg, om te voorkomen dat we al onze grasgronden omploegen en er aardappels gaan planten of maïs. Iedereen zijn goed ding, maar als we meerdere doelen willen halen, moeten we daarnaar kijken. Daarvoor hebben we al proposities geschreven, richting Rijk. Daar

zijn we mee aan het lobbyen. En ook, en dat is vandaag niet helemaal naar buiten gekomen, maar de samenwerking binnen de plattelandscoalitie, daar werken we nog steeds mee samen. En die hebben zelf samen met de TBO's en de landbouworganisatie aangegeven dat ze met een propositie willen komen waar we samen mee naar Den Haag willen. Dus daar zit energie op. En dat is hoe we die lobby gaan doen. Welke termijn? Er zijn meerdere termijnen. We hebben 2030, we hebben 2040 en 2050. Want dan zou het uiteindelijk af moeten gaan. Ja weet je, we gaan nu aan de slag. En we zullen 23 mei dan aangeven hoe we daarmee verder gaan.

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel voorzitter, weer een korte technische vraag. U noemt dat de plattelandscoalitie met proposities komen die ze samen opstellen ook met de TBO's, en waarmee 'we' samen naar Den Haag kunnen gaan. Kunnen wij daar nog iets van vinden voordat u naar Den Haag tigt met de proposities?

Gedeputeerde Faassen: Ja voorzitter, dat is een goede vraag. Want diezelfde vraag kreeg ik van de plattelandscoalitie, op het moment dat wij zeggen 'wij besteden die SPUK's die we hebben aan die middelen': waar hebben wij daar inspraak in? Nee, dat is een propositie van hun, samen met de natuurorganisatie, die zij in willen brengen naar Den Haag. Dus daar is geen inspraak vanuit Provinciale Staten.

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Maar draaien die plattelandscoalities dan niet toch onder uw, en uiteindelijk dus ook onder onze eindverantwoordelijkheid?

Gedeputeerde Faassen: Nee, dat is niet zo. Het voorzitterschap is in handen van LVVN. Dus dat is niet onze verantwoordelijkheid, nee. We zijn er wel deel in, faciliteren dat ook, maar dat is dus hun route. Het is niet zo dat wij daar nog, of jullie daar nog wat van kunnen vinden. Termijn, had ik gezegd. Voldoende budget, daar heb ik iets over gezegd: daar zijn we mee bezig. Mogelijkheid van de campussen. Er zullen onderzoeksvragen komen. Dus die kunnen we daar zeker in meenemen. Dat nemen we mee. No regret-maatregelen, is een goede zaak. Daar gaan we een lijst van maken als we 23 mei hier terugkomen. Dus dat nemen we zeker mee. Over de goede staat van instandhouding, heb ik al iets gezegd, hoe we dat willen gaan doen en hoe we daarnaar kijken. 300 vergunningen opnieuw beoordelen, ja dat is natuurlijk een drama. Ook administratief is dat bijna ondoenlijk, om die 300 opnieuw te beoordelen. Dat is echt een ramp. En met name intern salderen. En eraan toevoegend – dat heb ik in het begin niet gezegd: er liggen natuurlijk een hoop aanvragen die gebaseerd waren op intern salderen, en die dat zelf beoordeeld hebben. Dat was ook een vraag: hoe heb je die dan in beeld? Die hebben we niet in beeld. Als niemand handhaaft, en zegt: die heeft zichzelf intern gesaldeerd, dat weten we gewoon niet. Dat is echt voor ons buiten beeld. Dus die 300 gaan we opnieuw beoordelen. Maar dat vergt tijd. Periode niet in beeld, dat hebt u gevraagd. Er zijn sinds 2021 70 definitieve besluiten op basis van intern salderen genomen. Dus zogenaamd positieve weigering. Die zullen dus alsnog een nieuwe vergunning aan moeten vragen. Dus die gaan weer opnieuw door de molen. Dat is echt bizar. En dat heb ik ook nog niet gezegd, maar wat eigenlijk ongelooflijk is – en daar ben ik zelfs voor naar de DG in Den Haag geweest – is dat je alle innovatie, alle verbeteringen, niet alleen in de landbouw maar ook in de industrie, kapotgemaakt hebt met deze uitspraak. Stel, we weten... Ik zal geen namen noemen, maar er is een industrie of een fabriek in Limburg, die gaat een warmtepomp installeren om duurzaam te worden, CO₂-neutraal. Die moet daarvoor zijn fabriek een stukje afbreken, om die pomp binnen te zetten. Die heeft dan 0,04 mol nodig om die muur te

verplaatsen of dat te doen. Daar krijgt die geen vergunning voor, want hij heeft geen additionaliteit. Als hij intern wil salderen wat hij kan, dan komt dit soort dingen tot een stop. En dan heb ik het nog maar over een kleine. Wat denken jullie bij DSM Industrie die daar wil verbeteren of verduurzamen: nul mogelijkheid. Want als jij je vergunning opgeeft, intern wil salderen, moet je een nieuwe vergunning aanvragen. Niemand neemt dat risico. Ik ben daarmee naar het Rijk geweest. Dat onderkennen ze ook, dit probleem. En ze zeggen: we gaan ermee naar Brussel. Dus ik ben benieuwd. Ik denk, als je naar Brussel gaat, neem die andere ook mee, maar goed. Welke handhavingsverzoeken, 25 PAS-melders, die zijn ... Daar hebben we in de Provincie een gedoogbeleid over afgesproken. En dat houden we voorlopig ook gewoon in stand. Dus dat is nog niet aan de orde. Wat is de economische schade ... O sorry, dat waren de vragen van de BBB. We handhaven 25. Dus dat is dat. Dan het CDA. Wat is de economische schade en impact bij bouwprojecten? Dat is niet te overzien, op dit moment. Dat weten we gewoon niet; die uitspraak is nog te vers. Dat proberen we in beeld te brengen. En waarom proberen we dat in beeld te brengen? Als we weten waar de nood het hoogst is, en we zouden natuur in dat gebied kunnen verbeteren of extern salderen met bronnen die we opgekocht hebben, of nog niet opgekocht hebben ... Laat dat duidelijk zijn, want dat is ook een onderdeel. We hebben de MGB-regeling, die veel meer mogelijkheden geeft om buiten de ... Of agrarische sector, maar relevante of aanverwante zaken kunnen opkopen of verplaatsen, of noem maar op, daar zijn middelen voor. Dan zou je gericht kunnen kijken, van: daar zit een bron met enorme emissie. Die verplaatsen of die innoveren we of die maken we beter. Dan zouden we dus meer ruimte krijgen om te vergunnen. Dat is een onderdeel van het geborgde pakket wat we willen organiseren.

De voorzitter: Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Dank voor dit antwoord. En ik kan me dat helemaal voorstellen, dat het nog te vroeg is om precieze uitspraken te doen. Maar als ik het goed begrijp, ook met het oog op het eerdere antwoord, is die zorg gewoon echt enorm ...

Gedeputeerde Faassen: Gigantisch.

De heer Hanegraaff (CDA): ... bij de ondernemers en de industrie. Is het dan ook zo ... Ik hoorde al een beetje een antwoord van in die prioritering, hoe we dan gaan proberen om ruimte te creëren, dat dan die economische ontwikkeling echt prioriteit nummer één is? Is dat de juiste conclusie die ik hieruit kan trekken? Of is dat te voorbarig?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: PAS was nummer één, heb ik gezegd. Dat was de eerste. En de andere is: ja, daar gaan we natuurlijk naar kijken. Als je een woonwijk hebt die nu ... Daar zijn volgens mij voorbeelden van. Als ze gezegd hebben: we gaan landbouwgrond wegnemen en we gebruiken die emissie die daarbij vrijkomt om die woonwijk te realiseren, dat kan dus niet meer. Want dat is intern salderen. Dus daar zullen we naar een nieuwe oplossing moeten zoeken. Maar extern salderen kan wel, dus als je een bron in de buurt hebt waarmee je dat kunt compenseren. Daar gaan we gericht naar kijken. Dus inderdaad, waar de nood hoog is en we kunnen een bron vinden waarmee we het kunnen doen, of die kunnen we opkopen. Of we kunnen door middel van rondruil, wat we ook doen. We doen al heel veel dingen, maar dat is er eentje van, om te kijken dat we tot oplossing komen. Dus het is niet alleen voor de agrarische sector. PAS-melders, ja. Maar ook kijken we naar die prioritering.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): De MGB-regeling, de opkoop, is die specifiek op stikstof gericht? Of op bredere doelen?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Met name MGB op stikstof alleen. Ja, wel op stikstof. Maar hij moet nog opengesteld worden. Goed, hoe groot is ... O, sorry.

De voorzitter: Mevrouw Schuurung.

Mevrouw Schuurung (PvdA): Ja, dank u wel voorzitter. Heel even terug, net naar het begin van de reactie op de heer Hanegraaff. U gaf aan dat de economische schade nog niet in beeld is. Dat u dat wel in beeld wil gaan brengen. Heeft u ook daar een beeld van, op welke termijn dat eventueel bekend zou zijn?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, daar werken we natuurlijk aan. En ik neem aan dat we dat meenemen in 23 mei, als we daarmee terugkomen.

De voorzitter: Mevrouw Schuurung.

Mevrouw Schuurung (PvdA): Als vervolgvraag: en u gaf daarna ook aan dat u gaat kijken naar extern salderen, daar waar de nood hoog is. Maar volgens mij ging de vraag vanuit de Staten over: is er een afwegingskader over hoe die prioritering dan gemaakt wordt? En hoe we bepalen waar de nood het hoogst is? Of hangt dat totaal af van de situatie ter plaatse?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Dat is op zich een goede vraag. Maar je kijkt naar: waar is nood? Waar is de nood hoog? Waar is nood? En dan kijk je waar je bronnen in de buurt hebt. Want dat is eigenlijk hoe we nu ook kijken, met PAS-melders of anderen. We kijken in de buurt waar emissiebronnen weg zijn door opkoopregelingen of iets anders, of door verplaatsing. Daar kijken we naar. Maar we hebben nog niet een prioritering in de zin van: die willen we als eerste redden. Die hebben we nog niet. Dus dat is het antwoord op die vraag. 300 vergunningen, hebben we over ... intern salderen, afgelopen periode niet in beeld. Daar heb ik van gezegd: die we niet in beeld hebben, hebben we niet in beeld. Kunnen we ook niks mee. Welke handhavingsverzoeken, die heb ik ook gehad. Ik was bij het CDA. Duidelijk. Hoe groot de zorgen bij boeren en ondernemers? Dat mag duidelijk zijn. Dat is van groot belang. Wat zijn de grootste risico's, en wat gaan ze eraan doen? Het grootste risico is voor ondernemers dat ze geen natuurvergunning hebben. En dat ze dus in feite een nieuwe vergunning moeten aanvragen. En dat dat dus extreem gecompliceerd is, zoals ik net heb uitgelegd. Daar zitten ook de zorgen. En daar hoop, en verwacht ik ook eigenlijk van, maar dat is meer de hoop van de gedachte, dat we 2 april natuurlijk van het Rijk gaan horen hoe ze daarmee omgaan. Maar dat betreft niet alleen ons, dat betreft iedereen. Hoe beoordeelt dit College het Rijksbeleid en uitspraken? Laat ik het politiek zeggen. Wij verwachten daadkrachtig Kabinetsbeleid. Dus daar wilde ik het eigenlijk bij houden, zonder daar ...

De voorzitter: Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Ik vroeg niet wat u vindt van de aankomende plannen. Ik vroeg: wat vond u van de plannen die tot nu toe zijn gerealiseerd? Het Kabinet zit er natuurlijk al een tijdje. Er zijn plannen de media in gekomen. Dus u heeft ook wel een beeld. U praat met de minister, neem ik aan. Dus dan heeft u ook een oordeel over wat u tot nu toe van dit Kabinet vindt, als het gaat om de stikstofplannen. Ik ken u als een eerlijk man, die gewoon zegt wat hij vindt. Dus ik hoop dat u dat in dit geval ook doet.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Voorzitter, ik voel me hier uitgedaagd om een uitspraak te doen die ik niet wil doen. Dus die ga ik ook niet doen. Ik verwacht van de overheid dat ze met maatregelen komen die juridisch geborgd zijn. En tot nog toe heb ik die nog niet gezien. Dus wat dat aangaat is dat het antwoord. Is dat voldoende? Fijn, dank u wel. Hoe wordt de Provincie meegenomen in de Kabinetsplannen? Zoals gezegd, wij hebben met IPO natuurlijk ... Ik zit zowel in de BAK Landelijk Gebied, die met name gaat over dit soort dingen. Waar we ook regelmatig, zowel ambtelijk als op bestuurlijk niveau, met het Rijk praten. En verder in het bestuur van IPO, waar we dus de informatie krijgen. Dus op die manier worden we meegenomen in het landelijk beleid. Hoe lobbyen we? Sorry.

De voorzitter: Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Bedankt voor dit antwoord. Kunt u iets meer, laten we zeggen, een temperatuurantwoord geven? Dus wat is een beetje het gevoel van u, in hoeverre de Provincies eigenlijk leidend zijn in de oplossingen die er gaan komen? Of dat er heel erg vanuit Den Haag eigen plannen worden ontwikkeld, die wij dan moeten gaan uitvoeren. Want ik vind dat nogal een belangrijk verschil: of de plannen daar bedacht worden, of dat ze vooral naar ons luisteren. En ik zou toch ... U bent toch een beetje onze ambassadeur daar in Den Haag, op dit dossier. Dus ik zou toch iets meer willen horen wat uw gevoel daarbij is.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ook dat is een goede vraag, wat mijn gevoel daarbij is. Ik ben er nog niet zeker over. Omdat daar nog te weinig concreet komt wat ze nu willen. Ook met de gelden die ter beschikking komen, welke richting dat uitgaat. Of wij daar als Provincie regie in krijgen, of het Rijk daar de regie in houdt. Ik heb die thermometer natuurlijk proberen erin te steken, om te voelen waar dat zit. Ik krijg daar nog niet echt hoogte van. Daar laat de minister zich ook niet echt over uit. En ambtelijk krijg ik dat ook niet naar voren. Terwijl ik wel ambtelijk proef: als wij een propositie hebben zoals NOVEX De Peel, dat daar ambtelijk enthousiasme is. Maar dat heeft nog niet geleid tot een minister, die daar misschien wel enthousiast over is maar nog geen ja gezegd heeft. Dus dat is eigenlijk de situatie waar we nu zitten. Ja precies, we zitten in dat proces, dus dat wordt vervolgd. Dus als ik een uitslag weet, dan bent u de eerste die het hoort. Maar daar heb ik te weinig gevoel bij. Hoe wordt gelobbyd? Dat heb ik gezegd. Hoe nemen we jullie mee? Ik heb daar in het begin wat over proberen te schetsen, hoe we in dit proces zitten. En wij zullen u daar informeren. Nogmaals, die informatiesessie, dat raad ik jullie echt aan, om echt een concreet beeld voor jullie te schetsen waar we staan. U vraagt of de robuuste aanpak stikstof zoals Mackus, opnieuw uit de kast te halen. Dat plan heb ik uit de kast gehaald, en dat is ook in de aandacht. Dus dat nemen we zeker mee, de mogelijkheden die daarin stonden, om te kijken hoe we nu weer tot een nieuwe aanpak komen. Het LOS, zoals gezegd: Limburgs Offensief Stikstof. Dus dat gaat het dan heten. Dat is ook de titel van het geheel. Over de urgentie van de gebieden, heb ik al iets gezegd in mijn inleiding. En in hoeverre

voelt u druk? Ik denk dat die druk redelijk hoog is. En die voel ik hier vandaag ook. Maar die voelde ik van tevoren al, en die voelen we als compleet GS, zoals ik dat al heb aangegeven. Dus ja, helder.

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Even over uw antwoord op mijn tweede vraag over de urgente gebieden. Mijn vraag was eigenlijk: wat zijn de leidende criteria geweest? Waarlangs toetst u dan? En laat ik u die voor nu in ieder geval al meegeven voor 23 mei. Want u hebt zojuist gezegd: we kijken per Natura 2000-gebied hoe het er precies voorstaat, zodat we in dat gebied in kaart hebben of we snel en makkelijk iets kunnen of juist niet. En dan komen we bij u terug, heeft u gezegd. En ik heb daar bij geschreven: ik ben benieuwd welke objectieve criteria u dan daarna wilt hanteren. Want u noemde zojuist in uw antwoord ook: waar de nood het hoogst is. Maar zelfs dat kan een politieke keuze zijn, waar de nood het hoogst is. Dus ik zou u willen meegeven om de objectieve criteria waarlangs u meet wel mee te nemen voor 23 mei. En ik zie dat men ambtelijk knikt, dus ...

Gedeputeerde Faassen: Ja nou goed, dat hoeft nog niet altijd te zeggen dat dat ...

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Nee, daarom. Daarom geef ik het u even mee, dat zij knikt.

Gedeputeerde Faassen: Meegeven kan. Dan is het daar aangekomen. Maar toch even: we hebben die natuurdoelanalyses waar we weten wat er is. En de Ecologische Autoriteit krijgen we dan advies wat we te doen hebben. En vervolgens gaan we dan ... Wij gaan dat objectiveren. Nogmaals, om te kijken waar de nood het hoogst is in het gebied. Om te kijken waar we wat kunnen doen. En dat kunnen verbeteren, want dat is tenslotte het doel. Ik ben bij pagina 4.

De voorzitter: Momentje. Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Misschien als we dat nu doen, dat u straks wat sneller kan. Maar ik heb hier toch ook nog wel even een verhelderende vraag over. Want als u zegt: we gaan bij ieder Natura 2000-gebied analyseren naar hoe we het zo snel mogelijk kunnen verbeteren, om dingen duidelijk te maken... U gebruikt soms net iets andere bewoordingen, waardoor het lijkt alsof u ook andere dingen bedoelt. En dat zorgt voor wat verwarring wat u nu precies van plan bent. Dus misschien kunt u dat voor de helderheid nog een keer herhalen.

De voorzitter: Mijnheer Faassen, verlicht de commissie.

Gedeputeerde Faassen: Ik ga proberen de verwarring weg te nemen. We hebben in Limburg 24 Naturagebieden; 21 stikstofgevoelig. Daar zijn kleine, grote bij. Die liggen in verschillende delen van Limburg. We gaan kijken waar in Limburg de nood het hoogst is, qua oplossing van vergunningverlening. Dat koppelen we aan die Natura 2000-gebieden, om te kijken wat we daar kunnen verbeteren, zodat daar de vergunningverlening op gang is. Dat is wat ... Had ik dat niet duidelijk gezegd? Nee?

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Dus u gaat niet kijken in welk Natura 2000-gebied de verbeteringen het makkelijkst of het snelst door te voeren zijn, zodat in die gebieden in ieder geval vergunningverlening op gang kan brengen?

Gedeputeerde Faassen: Jawel. Ook bij de vergunningverlening. Dat hoort erbij.

De voorzitter: Maar ik hoor u dus zeggen, even voor de scherpste: ...

Mevrouw Schuurin (PvdA): Maar dat zijn twee verschillende dingen, voorzitter.

De voorzitter: ... de basis voor de criteria voor de prioritering, is vergunningverlening.

Gedeputeerde Faassen: Ja.

Mevrouw Schuurin (PvdA): Maar dat is iets anders dan wat ik net zei.

Gedeputeerde Faassen: Ja, maar dit is mijn antwoord.

De voorzitter: Oké. Maar is dit een vraag aan mevrouw Schuurin? Want anders was mijnheer Zeedzen eerst. Mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Ik had nog wel even een verhelderende vraag. De Gedeputeerde geeft net aan dat vanuit GS die urgentie zeker gevoeld wordt. Nou, daar twijfel ik niet aan. Er werd ook in een interpellatie gevraagd om het gevoel dat de Gedeputeerde heeft bij deze regering weer te geven. Ik vind dat altijd redelijk subjectief. Maar goed, ik ga dat toch ook doen dan. Voelt u vanuit die regering wel ook diezelfde urgentie die u hier als GS voelt?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, als antwoord daarop kan ik volmondig ja zeggen. Want anders benoem je geen ministeriële commissie met twaalf bewindslieden. Daar wordt nee geknikt, maar dat is wel zo. Anders doe je dat niet. Als de regering niet begrijpt ... Als je dat in het leven roept, alle ministeries daarbij aanhaakt, en daar drie maanden over gaat vergaderen, elke week bij elkaar komt, dan mag je volgens mij spreken over enig gevoel van urgentie.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens of mevrouw Mertens. Wie was eerst? Mijnheer Nijskens. Dan daarna mevrouw Mertens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. De Gedeputeerde zei net daar waar de nood het hoogst is bij vergunningverlening. Buurvrouw vroeg daarnet ook naar dat urgentie criterium, om het zo maar te zeggen. Gaat u dan bijvoorbeeld kijken naar een groot bedrijf met 1.000 man personeel met maar 1 mol ten opzichte van een PAS-melder die eigenlijk al zes jaar in onzekerheid zit met 2 mol, met geen personeel. Hoe maakt u die keuze en hoe legt u dat aan ons voor?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, die bedrijven met 1.000 werknemers zijn geen agrariërs. Die hebben we in Limburg niet. Dat is industrie, dat is NO_x. Dat is de verantwoordelijkheid van het ministerie en niet van de Provincie. Dus de verbeteringen daar worden door het Rijk gedaan en drie betreft ammoniak, daarvoor staan wij aan de lat. Dus daar is het verschil met grote bedrijven. Maar volgens mij bedoelt u ook meer waar we woningbouw gaan faciliteren of mogelijk maken. Maar als het echt over industrie gaat dan staat daar het Rijk voor aan de lat.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, ik weet niet direct wie bevoegd gezag is voor de natuurvergunning per bedrijfstype. Maar er zijn ongetwijfeld grote bedrijven die toch bij de Provincie aankloppen voor een natuurvergunning, waarbij wij bevoegd gezag zijn en waar dus een relatief klein, soms ook nog wel tijdelijk, effect toch niet leidt tot een vergunning. En we kunnen wel allemaal heel emotioneel zeggen dat wij die PAS-melder, die zich misschien niet eens gemeld heeft maar die in een categorie PAS-melder zit, per se willen helpen. Als daar vanuit het algemeen belang een andere ontwikkeling, dat zou wonen kunnen zijn, maar dat had ik niet direct op het netvlies, bijvoorbeeld een ander bedrijf met een veel groter sociaaleconomische impact, misschien net zo groot als de hele boerensector die nu opgekocht wordt, dan moet je die toch als politiek naast elkaar leggen? Dan kun je toch niet gewoon zeggen dat PAS-melders op één staan?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Dan heb ik me volgens mij ook niet in deze zin goed uitgedrukt. Want die PAS-melders gingen met name over de ruimte die we opgekocht hebben bij boeren. Ja, maar het is wel even een verschil. En we gaan nu nog meer reduceren. We gaan kijken waar we gericht maatregelen kunnen nemen om emissie. Dus het zijn twee verschillende dingen. Dus dat wil ik toch wel helder gemaakt hebben. En dat we daar naar kijken, jazeker. Maar in eerste instantie dus, ja, emotioneel kunt u het noemen hoe u wilt, maar de ruimte die gecreëerd is met een miljoen kippen die opgekocht zijn, 5.000 varkens ... of 5.000 koeien en 200.000 varkens, daarvan denk ik kun je er nog wel een paar realiseren. Dat was mijn opmerking.

De voorzitter: Mevrouw Mertens was eerst.

Mevrouw Mertens (Groen Links): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, toch nog een verhelderende vraag. En dank ook voor de toelichting die u zojuist gaf, van de PAS-melders. Want ik verkeerde in dezelfde verwarring als dat de heer Nijskens verkeerde. Want u blijft constant hameren op die PAS-melders. U zei ... De allereerste zin die u uitsprak in uw betoog was de dalende lijn van de depositie en de verbetering van de natuur. Dat is de goede weg. Dat is het eerste wat u zei. En ik koppelde dat eerlijk gezegd aan het betoog wat u zojuist ook hield van ja, hoe gaan we nu, waar ... Nee, welke maatregelen gaan we als eerste nemen, bij welke gebieden? Want dat is de interpretatie die ik maak. Dus ik zou het inderdaad nog, zoals mevrouw Schuurman al zei, heel prettig vinden als u heel goed schetst wat u nu precies gaat doen. Want ik ... Als u tegen mij zegt wij gaan per gebied bekijken wat er moet gebeuren, dan denk ik oké, dan gaat het College in kaart brengen wat de depositie op dat gebied is, hoe staat de natuur ervoor, hoeveel depositie moeten we verminderen om de natuur op orde te brengen. En welke bedrijven gaan we daar dan voor benaderen? En dan vervolgens de vraag eraan koppelen van mevrouw Waajen van wat zijn de objectieve criteria daarvan? En dat zou ik toch wel graag in kaart willen hebben.

Gedeputeerde Faassen: Dat is precies wat we op 23 mei, sorry voorzitter, in kaart willen brengen. Dat is wat we willen doen.

De voorzitter: Maar dan ... Misschien met het risico de verwarring groter te maken. Wat is het doel en het middel is, hè? U zei net dat de vergunningverlening is het doel. En natuurverbeteringsmaatregelen zijn dan het middel. Maar u zegt nou tegen mevrouw Mertens dat het omgekeerd is. Maar ... Wat bedoelt u precies?

Gedeputeerde Faassen: Het is niet één ding alleen. Het zijn meerdere dingen bij elkaar. Maar goed, we kunnen nog een keer ... Laten we op 23 mei met het voorstel komen wat we hebben. En dan gaan jullie zien wat we bedoelen en wat we ermee denken op te lossen.

De voorzitter: Mevrouw Waajen was eerst? Dan de heer Van Est?

Mevrouw Waajen (CDA): Ja, ik blijf hameren op, maar dat heeft u mij ook toegezegd, in ieder geval dacht ik, één spoor. Maar u had er net in het gesprek met de heer Nijskens over dat dat twee afzonderlijke dingen zijn. Ik blijf hameren op objectieve criteria voor allebei die afwegingen. En ik denk dat het goed is dat wij als Staten in ieder geval zicht hebben op die criteria. En misschien ook nog wat van die criteria mogen vinden. Want volgens mij is dat een ultieme politieke afweging.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Wij gaan die afweging zeker maken, maar we gaan eerst in beeld brengen wat de mogelijkheden zijn en gaan dan de afwegingen maken.

De voorzitter: Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Ja, voorzitter, toch nog een laatste poging. Ik denk dat hier twee parallelle sporen lopen. Namelijk het ene is het kijken naar het natuurgebied wat daar kan en hoe de situatie is. En parallel daaraan lopen de noden voor de vergunningen die er liggen. Die hopen we samen op 23 mei te krijgen. En dat is de bedoeling. Het is niet eerst dit of eerst dat. Nee, samen doen, zodat we dan op die 23 mei weten wat er kan en ten tweede waar we de politieke prioriteitsstelling moeten maken. Dat bedoelde ik met de prioriteitsladder, die per gebied ook nog anders kan zijn. Want ik kan me voorstellen dat er in Limburg nog een andere problematiek is dan hier in het mooie Maastricht. En volgens mij moeten we dat op 23 mei van het College kunnen verwachten. En als ik mag vragen of dat de bedoeling is, dan is volgens mij ieder misverstand weg.

De voorzitter: Dan is dat uw vraag aan de Gedeputeerde. Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Mijnheer Van Est, hartelijk dank. U hebt het goed gedaan. Dank u wel. Goed, ik ga door met de VVD. Waar is het gezonde verstand tuinbouwgrond ten gunste van water, niet beregend. Ja, waar is het gezonde boerenverstand? Dat is natuurlijk een goede vraag. Maar die kan ik vandaag niet aan u beantwoorden, waar het gezonde boerenverstand is. Dus, ja, ik snap uw vraag. En we moeten kijken naar de juiste teelt op de goede plek. Dat is natuurlijk duidelijk. En ja, dat is natuurlijk een onderdeel van de gebiedsprocessen waar we in zitten. Zeker rond de Peel, hè, daar zie je die beweging. Maar ook in Zuid-Limburg met de graslanden die we willen behouden om de waterbuffering ... Dat maakt een onderdeel uit van het geheel. En die gebiedsprocessen, dat is ook iets waar we samen met de PLC en de plattelandscoalitie aan werken om in samenspraak met TBO's landbouworganisatie om te kijken dat we daar tot oplossingen komen. Goed. Dat was de vraag over wat de urgente gebieden zijn. Daar ga ik nu niet meer over beginnen. Hoe kan de individuele ondernemer hier rechtszekerheid uit halen? Wat betekent dat voor urgente gebieden? Ja, die rechtszekerheid die heb je op dit moment in feite niet, hè. Die proberen we door middel van dat pakket aan maatregelen in Limburg geborgd te krijgen, zodat ze stand houden bij de rechter. Dat is volgens mij de juiste politieke redenering. Goed, wat nou als de belangen, zoals MOB aangeeft, in een bepaald gebied ook als urgent zijn te zien? Wie bepaalt dat nou? Nou, wij gaan zelf aan de slag met, wat ik net al gezegd heb, het schetsen hoe en wat. En wij gaan natuurlijk niet anticiperen wat de MOB wil. Wij willen juist kijken dat we het

pakket hebben, zoals ik net al zei, dat we zover komen dat de MOB geen grip meer heeft en dat de rechter met ons meegaat. En dat is denk ik ook heel belangrijk, dat je geen dingen moet gaan doen die niet geborgd zijn, want dat is de les die we natuurlijk de laatste jaren geleerd hebben met alle maatregelen die je in de ruimte zet. Ze moeten geborgd zijn want anders kom je nooit tot zekerheid. Dan is de vraag of GS van mening is dat de vier paden genoemd in het ... [3:05:03] portefeuille voldoende zijn? Ja, dat zal blijken. Dat kun je nu niet beoordelen. We gaan die paden op, we gaan die onderzoeken om te zorgen dat we tot een geborgen pakket komen. En dan zal naderhand blijken of dat voldoende is. En met name die additionaliteitstoets is een heel lastige omdat we daar geen tool voor hebben. Dat is eigenlijk ook het grote probleem met de opkoopregeling die we gehad hebben, om, ik zeg het nog één keer, PAS-melders te legaliseren. Dat je niet weet wat je aan additionaliteit moet doen. Dat is ons gewoon niet bekend. Dus daar zullen we proefondervindelijk proberen te kijken hoeveel additionaliteit we in moeten voeren. We proberen dat door middel van AERIUS, wat je daar ook van vindt, maar dat is de enige rekentoets die we op dit moment hebben waar je juridisch naar kunt kijken. Dus dat is op die manier. Leges van PAS-melders blijft. Daar komen geen leges ... Daar zijn geen leges voor en dat blijft dan ook zo. Dus als die nieuwe aanvraag er is, dan valt dat binnen dat ...

Verder, hoe krijg je tussen 2020 en nu sociale economische ondersteuning van ondernemers het beslag? Nou door ze te bezoeken. Nee, dat heb ik natuurlijk wel gedaan, om mensen te gaan benaderen om te kijken wat er leeft en waar ze zich zorgen over maken. Maar verder heeft het Rijk met de Lbv en de Lbv-plus en de MGA-regeling zaakbegeleiders in het leven geroepen, die worden gefinancierd door het ministerie. En die gaan dus alle boeren af, die daar behoefte aan hebben, om te kijken wat de mogelijkheden of behoeftes zijn waar het Rijk of wij een bijdrage aan kunnen leveren. Dus ondernemers worden echt bezocht en daar krijgen wij ook, voor zover dat mogelijk is, een terugkoppeling over.

Hoe kijkt het College aan tegen het behoud van landbouwareaal voor voedselzekerheid? Ja, als we Nederland niet van het slot krijgen, dan komen we ook in de agrarische sector natuurlijk in de problemen. En waar ik mij persoonlijk zorgen over maak, en dat zit hier nog een beetje onder, ja, wat gaan we met jonge ondernemers doen? Weet je, het animo onder jonge agrarische ondernemers neemt natuurlijk dramatisch af. Mensen zeggen van: ja, het hoeft voor mij niet meer en verkopen hun zaak. Dat is natuurlijk, weet je, waar gaat dat naartoe? Dus daar maak ik me oprecht zorgen over. En dat is een punt van aandacht, maar ook dat ... Volgens mij heeft deze minister dat ook gezegd dat jonge boeren hun aandacht hebben. Ja, het is onder de aandacht. Het maakt een onderdeel van het geheel uit.

Dan hebben we het erover of het binnenhalen van defensie nog wel mogelijk en realistisch is? Daarvoor hebben we ruimte voor defensie. Maar dat komt meer vanuit het Rijk. Dus ja, dat is gewoon afwachten. Dat is niet nu een onderdeel van de discussie. Dus dat is de Nota Ruimte voor Defensie die daar op ingaat, maar dit is niet in relatie tot het stikstofverhaal.

Goed. Dan ga ik ... Hoeveel ruimte ontstaat er bij opkopen piekbelasters? Dat is een theoretisch verhaal. Ik kan u dat opnoemen, als u dat wilt?

Spreker [3:08:07-6]: Ja, heel graag.

Gedeputeerde Faassen: Oké, heel graag, hoor ik zeggen. Nou, bij de Srv, dat was de eerste regeling, dat was de subsidieregeling Varkenshouderij, zijn 47 bedrijven opgekocht. 140 ton ammoniak per jaar. De MGA 21 deelnemende bedrijven in Limburg. Dat was trouwens 50% van heel Nederland. Dat geld, wat we daarvan over hadden, hebben we toen terug moeten storten. Dat zal trouwens nu ook weer gebeuren met de MGA 1-regeling die wij opengezet hebben. Daar zullen we ook een gedeelte ... Omdat wij meer gevraagd hebben als dat we deelnemers gehad hebben. Ja, dat geld stort je dan terug. Niet geheel vrijwillig. Daar zal nog wat overleg over plaatsvinden met het

ministerie omdat ik het niet terecht vind dat we uit de eerste pot te weinig hebben gehad. Daar volgt nog een gesprekje over. Goed, MGA, 100.000 kilo, dus 100 ton, landelijke beëindigingsregeling veehouderij, de Lbv. Daar hebben 260 bedrijven zich bij aangemeld. En 35 bedrijven hebben op dit moment concreet 150 ton ammoniak. Dus we praten hier al bijna over 400 ton ammoniak in Limburg.

Spreker [3:09:20]: Hoeveel was het streefgetal? Weet u dat nog?

Gedeputeerde Faassen: Goed, dat wordt nog vervolgd.

Spreker [3:09:27]: 3.000.

Gedeputeerde Faassen: 3.000. Dan zijn we op weg, laten we zeggen. Ja, maar goed, in de MGB-regeling gaat echt substantieel iets gebeuren.

Spoedbouw woning a.u.b. Depositie spoedwet voor woningbouw. Daarvan is het probleem dat je die wet wel kunt doen, maar dan zul je evengoed aan die additionaliteitstoets moeten voldoen. Daar kun je niet aan voorbij. Dus als je vergunningverlening wilt doen en je hebt stikstof nodig, goed, dan zul je ze ergens vandaan moeten halen. En daar moet je dus additioneel ruimte ter beschikking, eigenlijk van de natuur, voor stellen.

De voorzitter: Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Ja, een kort vraagje. Ik ben heel blij met dat overzicht. Dat is ook verhelderend. Zou het mogelijk zijn om ook in die plannen, ofwel van 23 mei ... 23 mei, was het geloof ik. Ofwel via een andere ...

Gedeputeerde Faassen: 23 mei.

De heer Hanegraaff (CDA): De 23e. Of via een mededeling portefeuille. Maar even een overzicht te geven van waar zitten we nu in die totale opgave? Ik vind het zo moeilijk ... Ik heb geen flauw idee. Is dit een druppel op een gloeiende plaat? Is het 10%? Is dat het van de totale opgave waaraan wij moeten voldoen? Dat is nog steeds ... Is het 10%? Is dat de ...

Gedeputeerde Faassen: Meer, meer.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Sorry, voorzitter.

De voorzitter: Het verzoek is om dat even concreet zwart-op-wit te zetten.

De heer Hanegraaff (CDA): Misschien dat dat wel een ...

De voorzitter: Opgave versus realisatie.

De heer Hanegraaff (CDA): Ja, precies. Dus hoe die verschillende plannen eigenlijk aan de totale opgave die wij hebben bijdragen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, ik hoor dat met het vervallen van het NPLG ook de opgave vervallen is. Maar, weet je, dat is elke keer zo, dat ontslaat ons niet van de plicht om doelen te halen die ons door

het Rijk gesteld zijn. Dat klinkt ... dan zeggen we, ja, dat is er niet meer, die opgave hebben we niet meer. Maar we hebben de opgave evengoed om de natuur te verbeteren. Dus ja, maar dat is ons helder. Maar de opgave om daar concreet aan te voldoen is er dus niet meer. Hoe worden boeren en industrie meegenomen in de aanpak?

De voorzitter: Maar dan toch even. Want er was een vraag om dat overzicht te verstrekken. Ik zou het zo gauw ...

De heer Hanegraaff (CDA): Ja, of dat mee te nemen met de voorstellen. Dat vind ik prima.

De voorzitter: Ja, maar de vraag is eigenlijk of er dan nu überhaupt voor onszelf geen doel meer is in termen van opgave?

De heer Hanegraaff (CDA): Nou, laten we zo zeggen, er is vast een inschatting van dit is ongeveer wat we moeten bereiken om weer enigszins fatsoenlijk in Limburg vergunningen te gaan verlenen, neem ik aan. Of is het gewoon in het blinde ... Zitten we iets te doen? Voor mijn idee ...

Gedeputeerde Faassen: Nee, daarvoor zijn de natuurdoelanalyses. Dat zijn de doelen die we willen halen. Dus dat staat los van het doel hoeveel stikstof we reduceren. Ja, het is wel een verband.

De heer Hanegraaff (CDA): Ja, maar ik neem aan dat er wel over nagedacht wordt over de relatie tussen beiden.

Gedeputeerde Faassen: Ja, zeker.

De heer Hanegraaff (CDA): En daar meer inzicht in krijgen is denk ik voor ons ook wel handig.

Gedeputeerde Faassen: Ja, maar het feit is natuurlijk met de opkoopregelingen die we hebben, die zijn vrijwillig. Dus dan weet je pas achteraf hoeveel ... Dat is niet een doel wat we moeten halen door de opkoopregeling. Dat weten we achteraf. En die Lbv en die Lbv-plus en die MGB gaan nog komen. En nogmaals, dat gaat om substantiële bedrijven. Dat gaat echt over heel grote bedrijven. Dus ja, die afname zal zeker substantieel zijn. Maar dat horen we... Als jullie dat eerder willen dan kunnen we dat nu sturen. Maar ik denk van laten we eerst even afwachten tot de regelingen ingevuld zijn, dan weten we het. En dan heb ik de vraag hoe boeren en industrie worden meegenomen in de aanpak. Ja, daar heb ik iets over gezegd, hè. MA3 is echt een ding van de landbouw en NO_x is een opgave van het Rijk die daar aan werken. Maar daar zitten we dus echt ... Zoals ik voorheen al gezegd heb, heeft het Rijk grote industrie, ik zal geen namen noemen, aan Limburg toegekend. En het is natuurlijk maar de vraag of ze überhaupt van die subsidie gebruik gaan maken om te verduurzamen, met het risico dat ze lopen dat ze een nieuwe vergunning moeten aanvragen omdat ze niet intern kunnen salderen. Dat kan echt een negatieve uitwerking hebben, dat mensen niet meer willen verduurzamen. Dat begint al bijna met de stroomkabel, om naar een bedrijf toe te leggen. Dat je die niet meer kunt leggen omdat je stikstofruimte nodig hebt. Het is echt een situatie ... maar goed.

Die depositie ganzen uit het buitenland. Hoe staan we die toe? O, nee, hoe staat de relatie tot de problematiek? Ja, daarover zal ik een antwoord voorlezen wat ik gekregen heb: 'De effecten van dit soort depositie is meestal erg beperkt in vergelijking met andere sectoren. In enkele gebieden doen we op dit moment onderzoek naar de verrijking door mest van ganzen.' Dus dat wordt wel bekeken, maar blijkbaar zoals ik het hier lees is het ... Dat weet ik gewoon ook niet, hoe groot dat is.

Dan ben ik bij HORIZON. Welke problemen wil GS oplossen, problemen voor ondernemers of initiatiefnemers of problemen ... Het resultaat van andere problemen zoals het herstel van natuur. Ja,

het is natuurlijk een combinatie van problemen die we oplossen. Dat heb ik net aangegeven. We willen natuur verbeteren, we willen stikstofemissie reduceren. We willen kijken naar het buitenland. En we willen gewoon tot vergunningverlening komen zodat onze provincie in elk geval vooruit kan. Dat is waar we aan werken en dat is waarvoor we bij u terugkomen.

Dan wordt er gevraagd naar de jaarrekening, vorig jaar de overboekingen naar dit jaar. Daar heb ik nog een apart briefje voor gekregen. Want ik kreeg een antwoord dat bijna een pagina groot was. Ik denk, ik leg de boekhouding van de Provincie op tafel, maar dat gaan we niet doen. Dus het wegzetten van middelen zijn subsidies die over meerdere jaren lopen. Dus dat vertekent het beeld een beetje. Want ik had hier een bedrag van € 45 miljoen staan, dat doorloopt. Maar omdat het dus een meerjarige subsidie is kun je niet concreet zeggen van dat schuiven we door. Dat is eigenlijk het antwoord. En ja, goed, we sturen natuurlijk aan op snelle projecten, maar dat is vaak een onderdeel van een geheel en dat is niet altijd even eenvoudig. Dus het hangt met meerdere dingen samen. Dus het wordt doorgeschoven omdat het dus een groter geheel is.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, dank u wel, voorzitter. Misschien even als verheldering. Want ik snap het antwoord als u zegt dat dit eigenlijk ook de bedoeling was om dat geld in meerdere jaren uit te kunnen geven. Maar u heeft dus niet het beeld dat de versnelling van de natuurherstelmaatregelen niet mogelijk is vanwege problemen in de uitvoering? Want dat was eigenlijk mijn vraag. Niet per se hoeveel overboekingsvoorstellen er zijn, maar laat dat het beeld zien dat het vastloopt in de uitvoering?

Gedeputeerde Faassen: Ja, voorzitter, dat is een goede vraag. En daar worstel ik ook zelf mee, want we stellen die subsidieregeling open. Daar is dan animo voor en komen bedrijven ... Als ik heel eerlijk ben voorzie ik daar in de toekomst problemen met de opgave die we hebben. Maar ik denk met de agrarische sector, die daar een onderdeel van kan vormen, dat je daar juist de wisselwerking krijgt, misschien in overgangszones of hoe je ze wilt noemen, maar die raken elkaar. Want als ik, als gewone ondernemer, kijk naar de opgave die we hebben, dan denk ik inderdaad hoe dan? Dan kunnen we de middelen wel hebben, die hebben we nu ook, maar hoe krijgen we het verbeterd met de handjes in het veld? Ik deel die zorgen, maar ik heb het op dit moment niet in beeld. We kunnen dit zeker meenemen in de beantwoording. Ik vind dit een goede vraag en ik worstel daar ook mee. Want ik denk van: ja, we kunnen wel heel veel geld hebben, maar gaat het ons überhaupt lukken? Daar komen we op terug, maar dat is het antwoord.

Ja, welke generieke maatregelen hebben we als Provincie ... Sorry.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ja, de Gedeputeerde zegt van: daar komen we op terug. Ik neem aan dat we daar op terug komen op 23 mei met die notitie. En komt hij dan ook met voorstellen om daar dan verbetering in aan te brengen? Of komt hij gewoon van ja, we hebben heel veel geld over en we zien het probleem, punt. Maar oplossing, vraagteken? Of oplossing, dit is de oplossing.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Daar kan ik nu geen antwoord op geven. Want ik weet het gewoon niet hoe we dat op moeten lossen. Of je dat ... Nee, maar dat, weet je ... We vragen het uit aan de TBO's die die terreinen beheren en stellen daarvoor subsidie open waar zij zich op inschrijven. Vaak is het dan naderhand van ja, we halen het niet, komen dan weer terug. Dus dat weten we niet aan het begin.

Maar we kunnen zeker met de TBO's kijken, met de middelen die we hebben, of het überhaupt reëel is. Maar om daar concreet een toezegging te doen van ja, dat hebben we dan en dat hebben we in beeld, nee, want dat is een proces wat loopt. Daar komen in de toekomst nog meer gelden voor projecten. Dan is het de vraag hoe we dat gaan invullen, maar dat kan ik nu niet zeggen, dat weet ik gewoon niet. Ik kan proberen daar een antwoord op te geven, maar dat weet ik op dit moment niet. Maar we gaan het in elk geval wel meenemen, want het is op zich een goede vraag. Ja, met die generieke maatregelen in de Provincie, daar hebben we natuurlijk al licht over gesproken. Er is natuurlijk wel sprake geweest, dat werd ook gesteld, dat we in Gelderland een bufferzone of een zonering rondom die Natura 2000-gebieden gaan maken. Ja, daar heb je de Veluwe, maar die is 80.000 hectare. En wij hebben de Meinweg, dat is de grootste, die is 1.800 hectare. Dus dat zijn heel andere verhoudingen en die gebieden daar omheen. Dus wat wij gaan doen ... Ik vind dat de generieke maatregelen 'nul-zin' hebben, want dat wil niet zeggen dat het effect heeft. Dus ik denk dat je ook hier naar een gebiedsgerichte aanpak moet kijken, per Natura 2000 waar je je winst haalt als je dat instelt. Het heeft geen zin om dat te doen en om dan te zeggen van ja, daarmee hebben we het bereikt. En het moet ook in die zin geborgd zijn dat je er iets mee haalt, zodat je dat ook onderdeel kunt maken van je geborgde maatregelen.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, even een zwart-witvraag. Als u het hebt over zonering rond Natura 2000-gebieden. Gaat u die dan, echt zwart-wit gesteld, leeg vegen van emissiebronnen? En als dat niet zo is, wat zoneer je dan wel?

De voorzitter: De heer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, dat is precies de vraag die we ook stellen. Wij kijken naar wat ... Nee, maar dat is precies wat ik gezegd heb. Wij kijken naar wat het effect is als we een zone maken, wat kunnen we daar dan halen? Wat moeten we daarvoor doen en wat gaat het kosten? Want je kunt wel zeggen, ik ga het leegvegen, ja dan moet je ook nog mensen hebben die het willen doen en een invulling daaraan geven. Dat is waar we naar op zoek gaan.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, met alle respect, maar dan is het toch een loze opmerking om het dan over zonering te hebben en dan, ja ... We gaan kijken, misschien gaan we er wel gewoon huizen bouwen. Ja, dat kan toch niet?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Mmm, wat zal ik daar op zeggen? U weet zelf, denk ik, dat u begrijpt wat ik bedoel. Dat we kijken hoe we in zo'n gebied, samen met degenen die daar zitten, tot oplossingen komen om het Natura 2000-gebied beter te maken. Dus dat is wat anders dan dat we huizen willen bouwen. Wij gaan gewoon kijken wat de mogelijkheden zijn en wat het oplevert voor Natura 2000-gebieden. Dat is wat ik gezegd heb.

De voorzitter: Laatste vraag hierover, mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Laatste keer hier dan over. U gebruikt de term zonering, terwijl we eigenlijk overal bezig zijn om die depositie op de Natura 2000-gebieden terug te brengen. Ik stel het met opzet

zwart-wit omdat een zonering dat mogelijk zou suggereren. En ik heb in het verleden in deze zaal ook voor uw tijd al aangehaald, dat je met een zonering moet opletten dat dat niet een nieuw beschermd gebied wordt, wat juist de opgave buiten die zonering gaat vergroten als je in die zonering weer plantjes en diertjes krijgt, wat we allemaal fijn vinden, die effect hebben op de bedrijvigheid en op het leven van mensen daar rondom heen. Daarom reageerde ik daar zo zwart-wit op.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, voorzitter, zo zwart-wit is het dus niet. En, ja wat u aangeeft is de werkelijkheid. We willen niet een nieuwe ... Ik heb daarom ook gezegd, je kunt het zone noemen, u neemt het woord dan direct in handen. De ene helft vindt het fijn, de andere helft niet. Maar het gaat erom dat we per gebied kijken wat we kunnen doen met een zone rondom een Natura 2000-gebied, dat we daar eventueel kijken hoe we daar kunnen bijdragen om daar iets te doen. Niet om een nieuwe grens te stellen. Want die kan de ene keer 50 meter zijn en de andere kan misschien 200 meter zijn, als dat nodig is. Zo wil ik ernaar kijken. En niet in de zin van dat we het gaan vastleggen. Dat is ook, wat ik in het begin bedoelde, om per gebied te kijken, per Natura 2000- of een ander gebied, hoe we daar maatregelen kunnen nemen zodat die bijdragen aan onze opgave die we hebben. Dat is wat ik daarmee bedoelde te zeggen. Dank u wel.

De voorzitter: Oké, hoe ver bent u met de beantwoording?

Gedeputeerde Faassen: Nou, het schiet lekker op.

De voorzitter: Momentje, mevrouw Schuurung.

Mevrouw Schuurung (PvdA): Ja, ik heb namelijk ook specifiek over dit punt nog een vraag. De Gedeputeerde zegt dat hij erg graag gebiedsgericht naar oplossingen wil gaan zoeken. En ik denk dat ik dat een heel goed idee vind. Alleen, in de mededeling portefeuillehouder staat dat de rechtelijke uitspraken de noodzaak en urgentie van een generiek en specifiek pakket aan maatregelen benadrukt. Dus mijn vraag ging eigenlijk over welke generieke maatregelen wordt hier dan in de Provincie nagedacht? En het enige voorbeeld dat ik tot nu toe gezien heb was de 500 meter uit Gelderland. Misschien dat er wel heel andere voorbeelden zijn of dat u heel andere eigen ideeën daarover heeft. Maar daar ging mijn vraag over, omdat u in de mededelingen portefeuillehouder wel specifieke, of die generieke, of nou ja, specifiek de generieke maatregelen benoemt. Maar dat het woord 'generiek' daar in ieder geval gebruikt wordt.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, goed, ik denk om daar nu concreet een aantal voorbeelden te gaan noemen, die heb ik gewoon op dit moment niet paraat. Maar laat ons daar ook op 23 mei concreet op terugkomen, dat we die dan ook benoemen waar we aan werken. Is dat voldoende? Prima, dank u wel.

Sorry, ik was even aan het kijken ... Ik was nog bij de vragen van de PvdA. Welke hectare Limburgs natuurkundig verband met stikstof het beste kan worden aangepakt? Ziet u de urgentie van die gebieden? Volgens mij is dat hetzelfde antwoord wat we net op de vraag gegeven hebben.

Inzicht over uitstoot, de grens de komende jaren, de impact vanuit België. Daar heb ik ook al iets over gezegd.

En een inzicht over het overzicht van projecten die vertragingen oplopen. Daar hebben we volgens mij ook al antwoord op gegeven.

Over de prioritering hebben we het ook al gehad.

Zijn er überhaupt gebieden en regels waar stikstofruimte is? Ja, minimaal, er was één gebiedje volgens mij waarvan we zeiden: daar zijn we ... Maar dat is minimaal, dus dat mag geen naam hebben. Goed, dat was wat de Partij voor de Arbeid betreft.

D66. Wat is de opvatting van het College ten opzichte van de ondergrens van 1 mol? Ja, die laat ik toch echt bij het Rijk. Wat ik daarvan vind zijn eigenlijk toch twee dingen. Ik hoorde natuurlijk het sein. En dat is 1 mol. Indien dit juridisch echt onderbouwd zou zijn en bevestigt dat het geborgd is, dan zou het kunnen helpen. Omdat we natuurlijk heel veel PAS-melders en tijdelijke stikstof die we nodig hebben om te kunnen bouwen, om iets te realiseren, wegenbouw, infra, noem maar op, waterbouw, waterveiligheid. Daar heb je het over 0,04 mol of 0,05 mol. Met dit soort dingen zou je daarmee, ook woningbouw, uit de vergunning halen, waardoor dat makkelijker zou zijn. En je zou dus een aantal van de problemen of de opgaven die we nu hebben, daarmee elimineren.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66). Ja, voorzitter, dank. En het is dus niet juridisch onderbouwd. Dat stelt ook het RIVM. Dus ik vroeg ook of u de opvatting hierover van het RIVM deelt? En daarnaast wat betekent die nu voor Limburg? Want het heeft natuurlijk ook effect op ons vergunningsstelsel.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, pas als er een uitspraak is en rechterlijk onderbouwd, dan heeft dat een gevolg voor ons. Maar niet nu. Nu is er niks veranderd. Zolang die er niet is, hebben we de problemen die we nu hebben.

De voorzitter: Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Bedankt voor het antwoord. Betekent dat dan ook ... Stel dat de Raad van Staten zegt van, nou ja, probeer het. En er komt een nieuwe wet. Maar het is nog niet bij de bestuursrechter om echt te kijken, dat het echt een zaak is geweest voordat het, nou ja, juridisch houdbaar is. Betekent dat dat wij dan ook geen vergunningen afgeven totdat het echt bij de bestuursrechter is geweest? Zodat we niet weer in een ... Ja, potentieel een nieuwe groep PAS-melders zouden krijgen. Of gaan we dan wel al daarmee aan de slag?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, dank u, voorzitter. Nee, het antwoord is dat we eerst wachten tot er een juridische procedure gevoerd is. Wij gaan geen nieuwe groep PAS-melders creëren. Onzekerheid is voldoende en verschrikkelijk op het moment. Dus dat gaan we niet nog een keer doen. Dus dat is daarop het antwoord.

Hoeveel geld hebben we binnengehaald met de regelingen? Volgens mij stond die in de mededeling portefeuillehouder van oktober vorig jaar. We hebben van het NPLG € 55 miljoen gehad. Dat waren zogenaamd, tussen haakjes, 'koploperprojecten', zo mag je ze niet noemen. SPUK fase 2, daar hebben we € 129 miljoen voor binnengehaald. Dat is geen NPLG geld. En de SPUK 2, fase ... O, sorry, fase 2 was € 129 miljoen en fase 1 was € 63 miljoen. En voor de stikstof MGA1 hebben we € 47,5 miljoen gehaald. En voor de MGB op dit moment € 47 miljoen. Is dat voldoende?

Dan vraagt u het pakket van concrete maatregelen voor deze zomer, mei is in het voorjaar, dus ... Is 23 mei, dat is zomer ...

De voorzitter: Nee hoor, lente.

Gedeputeerde Faassen: Nee, o, goed, nog lente. Hoe gaan we om met de dreigende rechtszaken, met handhaving? Daar heb ik van gezegd dat we daar een gedoogbeleid hebben en dat zullen we ook blijven volhouden. Dat is wat wij als Provincie ... of tenminste als GS op dit moment handhaven. Dus ...

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): En wat betekent het dan als er vanaf morgen wel rechtszaken gaan lopen? Wat kunnen wij dan als Provincie zeggen waarom wij dus op dit moment niet handhaven?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Dat is eigenlijk ook waarom we op weg zijn om te kijken of we tot een geborgd pakket kunnen komen. Met de stoppers die er in aantal zijn, dat we de rechter kunnen overtuigen dat we op den duur met een oplossing komen, waardoor we vergunningen kunnen gaan verlenen. Dat is namelijk de vraag die je altijd stelt. Wat doe je eraan? En als wij kunnen aantonen met het aantal stoppers wat we nu hebben ... Maar dat is niet één ding, dat zijn ook meerdere dingen, dus dat is één van de redenen waarom we tot dit geborgd pakket willen komen, zodat we weggkomen van die handhaving. Dat is juist het idee daarachter.

Welke juridische en beleidsmatige mogelijkheden ziet GS om perspectief te bieden aan de initiatiefnemers. Ja, dat is natuurlijk een onderdeel van het geborgde maatregelenpakket wat we proberen te krijgen om initiatiefnemers daarmee te faciliteren om een vergunning te kunnen verlenen. Woningbouw dreigt stil te vallen. Hoe voorkomt GS het? Voorkomen kunnen we dat op dit moment niet. We kunnen alleen kijken waar we eventueel ... als we woningbouw willen doen, als we een externe bron hebben waarmee we kunnen salderen. Stel voor er zit ergens een boer in de buurt die op wil houden, dan zouden we die stikstofruimte kunnen gebruiken om woningbouw te faciliteren of tijdelijk, maar dan zit je steeds weer met het additionaliteitsbeginsel wat we hebben. En dat is echt heel lastig omdat we dat gewoon niet weten. Dus dat is gewoon lastig.

Hoe wordt prioritering betaald? Daar gaan we niet nog een keer over beginnen, volgens mij. Welke maatregelen zijn er om te voorkomen dat de economie stilvalt? Ja, dat zijn de maatregelen waar we nu aan werken. En daar ligt ook, naar mijn gevoel, toch een heel belangrijke opgave bij het Rijk. Om met name daar te kijken waar we voor 100% weten dat we tot een verduurzaming of een verbetering komen van de stikstofuitstoot. Ja, dat daar op de één of andere manier een uitzondering voor komt. Want anders zetten we ons volledig klem in dit land. En dat bewustzijn is er ook bij het Rijk. Dus aan die kant verwacht ik daarvoor van het Rijk een oplossing, op 2 april.

Wat zijn precies de gevolgen van de **rem [3:30:28]** per gebied? Ja, dat heb ik proberen te schetsen. En misschien goed om te kijken dat we die infosessie met de juristen van ons huis een keer kunnen organiseren, zodat jullie kunnen zien wat daar de impact van is. Ik denk dat dat een mooie gelegenheid zou zijn om daar een antwoord op te geven.

Verder vraagt u ook naar de prioritering. Daar hebben we het over gehad. Dat was dat. U van de partij ... Sorry?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank u, voorzitter. Ik heb toch nog één vraag. En ik heb het idee dat die tot nu toe in de discussie misschien nog niet helemaal juist wordt weergegeven. Dus we hebben het een aantal keren gehad over die prioritering. En daarbij zijn verschillende zorgen geuit over

woningbouw en die deel ik. Er is ook wel iets gezegd over de economie en dat dat dan weer een ander spoor betreft rondom stikstofruimte. Dus dat was aan het Rijk. En rondom de PAS-melders is het dan weer aan ons om die stikstofruimte te verdelen, hoe ik het begreep. Maar netcongestie is hierin ook een heel belangrijke. Dus we hebben een giga-opgave voor de uitbreiding van het net. Wat als we straks zeggen, nou, we hebben ruimte gevonden om woningbouw toch door te laten gaan, maar we kunnen deze helaas niet op ons elektriciteitsnet aansluiten. Omdat we qua netcongestie zo vastzitten, hebben we geen stikstofruimte om het net uit te breiden. Dus volgens mij is het ook een heel belangrijk prioriteringsvraagstuk hierbinnen. En dus ook even de concrete vraag of dat dan weer wel in de provinciale stikstofruimte valt of moeten we daarvoor ook weer naar het Rijk kijken? Hoe zit dat precies?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ik weet niet hoe het precies zit. Ja, op dit moment als jij in Limburg iets wat stikstofruimte nodig hebt en je hebt er een beschermingswet ... of vergunning voor nodig, ja, dan ben je aangewezen op ons. Maar de projecten die u noemt zijn vaak tijdelijke projecten. Als je iets aanlegt heb je tijdelijk stikstof nodig om het te kunnen aanleggen. En daarna niet meer. Dat geldt met name voor woningbouw of je moet heel veel verkeer hebben. Maar als je een infra aanlegt, op wat voor manier dan ook, dan is dat een tijdelijke maatregel. Ja, daar moeten we dan gewoon kijken hoe we dat kunnen oplossen. Maar ik vind dat ... En ik verwacht ook dat het Rijk voor dit soort dingen met een oplossing gaat komen, want anders zet je natuurlijk alles stil. Kijk, als het uiteindelijk het hogere doel is om het te verbeteren, dan kan het niet zo zijn dat je beperkt wordt door iets wat tijdelijk een piek heeft, zal ik maar zeggen. Maar dat is mijn persoonlijke mening. En ik ga er dan ook vanuit dat het Rijk dat doet. Mocht het in Limburg spelen, concreet, dan moeten wij binnen Limburg kijken hoe we het kunnen oplossen.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling, nog?

Mevrouw Wesseling (D66): Zijn hier dan ook al gesprekken over met het Rijk? Want mocht het toch aan ons als Provincie zijn om hier stikstofruimte voor vrij te maken, is dat denk ik wel een heel fijn iets om te weten voor die 23e mei. Om dit ook aan te brengen in zo'n prioritering en in die verschillende toetsingsmethoden die we daarvoor gaan toepassen.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, ik heb met het Rijk daarover gesproken, zoals ik zei, ook om te kijken naar de industrie in Limburg die wil verduurzamen. Dat heeft de aandacht. Maar niet concreet over de netcongestie. Tenminste, dat weet ik niet, of daar binnen de BAK energie ... Ik zie de Gedeputeerde daar achter zitten, maar ... Ik weet niet of dat daar besproken is. Maar ik neem aan van wel, maar dat weet ik ... dat kan ik niet concreet zeggen. Dat zouden we kunnen navragen en laten weten als u dat wilt. Ja?

De voorzitter: Is het misschien een optie om in dat stuk, dat in mei voorligt, gewoon in de transitieopgaven die we daarin hebben, ook even aan te geven wat we daarin zelf wel en niet kunnen. Is dat misschien wel handig. Ja?

Gedeputeerde Faassen: Goed. Dan heb ik volgens mij ... Dan ben ik bij de Partij voor de Dieren. Ja, die had ik volgens mij gehad want dat was ook prioritering. Anders ... Was dat voldoende op uw vragen, mijnheer Van Est?

De voorzitter: De heer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Laat ik het zo zeggen, ik heb twee dingetjes die ik dan even specifiek wil vragen. Volgens mij komt op 23 mei dan die topografische kaart met wat wel en niet kan, dus dat is prima. Maar mijn punt daarin is of er gebieden zijn waar het niet speelt. Want dat is heel specifiek. En de tweede vraag, die ik daar ook had, was dat lokale overheden nu besluiten nemen over woningbouw, of weet ik wat, en dergelijke. Lopen die straks niet het gevaar dat ze in de stikstofluik lopen? Dat waren mijn twee vragen die eigenlijk opkwamen naar aanleiding van.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, de eerste was of er gebieden zijn waar het niet speelt. Dat is vrijwel niet. Want in Limburg raakt het altijd ergens iets. En de tweede vraag hoe de gemeenten dat ontwikkelen? Ja, die vraag komt uiteindelijk bij ons terecht op het moment dat ze een NB-vergunning nodig hebben om iets te doen en dan is het aan ons om te kijken hoe we dat kunnen oplossen.

De heer Van Est (50PLUS): Nee, oké. Maar dat betekent concreet dat je eigenlijk ...

De voorzitter: Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Excuses, voorzitter. Dat betekent concreet dat je als gemeentelijke overheid op dit ogenblik eigenlijk bij al je besluiten rekening moet houden dat deze problematiek kan spelen bij alle besluiten die je neemt.

Gedeputeerde Faassen: Ja, correct. Dat is 100%. Dat is het geval. Goed. Dan de vraag van de Partij voor de Dieren, naar aanleiding van de interruptie. Hoe verhouden uitspraken van de rechtbank zich tot het in de weg zitten met het nemen van stikstofreducerende maatregelen? Ja, dat is het grote probleem. Dat is het probleem wat ik net schetste. Op het moment dat je een verbetering wilt aanbrengen in de industrie of waar dan ook, kan dat niet ... Dat is ook zo krom aan dit verhaal. Ook innovatie. Stel dat je wilt innoveren, dan word je geconfronteerd met een vraag waar je tegenaan loopt, additionaliteit. En degenen die dus al een vergunning hebben en die zich willen verbeteren, die gaan natuurlijk nooit in beweging komen, want ze lopen het risico dat ze hun vergunning kwijtraken op het moment dat we een nieuwe vergunning aanvragen. Dus je zet hiermee gewoon het land op slot. En dat is bij het Rijk duidelijk. Ja, u vraagt naar de maatregelen daarvoor. Ja, die liggen echt bij het Rijk. Daar kunnen wij individueel proberen een oplossing voor te zoeken, als wij het zelf kunnen oplossen met stikstofmaatregelen, of zeg maar stikstofruimte die we in een gebied hebben. Maar voor grote projecten is dat echt aan het Rijk om daarvoor met een oplossing te komen.

De voorzitter: Mijnheer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel, voorzitter. Daar wil ik een vraag over stellen. U zegt dat het Rijk daarover gaat. U vertrouwt ...

Gedeputeerde Faassen: Nou, zo heb ik het niet bedoeld. Sorry, voorzitter.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): U haalt al een aantal keren aan dat het ook wachten is op plannen van het Rijk. Hoeveel vertrouwen heeft u in die plannen? En wat als die plannen niet concreet

genoeg zijn? Wij moeten ons als Provincie toch aan de wet houden. Dus ik denk dat de doelen die wij moeten gaan stellen, dat we die eigenlijk meer moeten toetsen aan de wet dan aan die doelen van het Rijk.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: De doelen zijn door het Rijk aan ons gesteld. En wij moeten ons eraan houden en wij moeten eraan werken om die doelen te bereiken. Dus die opgave berust bij ons, dat klopt. Dus ja, daar staan wij als Provincie ook voor aan de lat. Dat is correct.

Ja, u vroeg: wat kan GS binnen één maand concreet verwachten. Nee, dat wordt 23 mei.

Kan het College toezeggen dat naar alle opties wordt gekeken voor het behoud, dat dit geen dogma is? Nou, volgens mij als je kijkt naar de opkoopregelingen die er nu plaatsvinden, dan is de agrarische sector voor een groot deel degene die aan de lat staat voor stikstofreductie in deze provincie. Dus dat het een dogma is zie ik niet zo. Dus ja ... En we kijken naar alle opties, ja. Dat is helder.

Dan bij GroenLinks. Wat gaat het College concreet voorstellen om te doen? Eh, ja dat wordt dus het stuk wat we naar voren brengen. Dat is volgens mij de vraag die mevrouw Mertens stelde.

Kunt u inzichtelijk maken waar we maatregelen zouden moeten treffen? Ja, dat proberen we door middel van dat stuk wat we gaan maken, inzichtelijk te maken waar we wat gaan doen. En wat dat voor bijdrage gaat leveren om tot oplossingen te komen.

En natuur- en vergunningverlening, of tenminste vergunningverlening wel mogelijk te maken? Wat zou u als College willen doen en kunt u in dit opzicht aangeven op welke termijn u in actie verwacht te komen? Ja, 23 mei, dat is dezelfde vraag.

De volgende vraag ging ook over concreet en data. 23 mei.

Meer concreet beleid met betrekking tot intern salderen. Sorry?

De voorzitter: Nee, sorry. 23 mei zo ...

Gedeputeerde Faassen: Ja, dat is ook de bedoeling. Sonderend, hè. Sonderen.

Ja, de beleidsregels met intern salderen voor vergunningverlening als onderdeel van een geborgd pakket van maatregelen. Dat komt dan terug, want we kunnen er nu nog weinig concreets iets over zeggen. Dat intern salderen blijft natuurlijk een probleem. En daar kun je natuurlijk een pakket op maken, maar dan ben je gewoon afhankelijk, nogmaals, met name over die additionaliteit, dat is daar een belangrijk onderdeel. En ik hoop ook daar vanuit het Rijk meer duidelijkheid over te krijgen hoe we daarmee omgaan, want dat weten we gewoon niet op dit moment.

Wat heeft u van ons als PS nodig ...O, als we geld, even opletten, als we geld nodig hebben, heeft zij gevraagd aan GS of we het te durven vragen, daarop is het volmondige antwoord: ja. Ik kijk even naar mijn collega.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ik heb nog nooit geaarzeld om geld te vragen.

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen (CDA): Ja, even weer een heel technisch vraagje. Maar dat kan niet in een sonderend stuk. Dus dan zou ik u even willen adviseren om daar nog een keer heel goed naar te kijken. Naar de status van het stuk wat u gaat voorleggen.

Gedeputeerde Faassen: Ik hoor mijn collega zeggen, hij heeft ervaring, dat wordt verwerkt in de Voorjaarsnota.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Nou, ik zou zeggen de begroting. Want 23 mei zijn we aan het sonderen. Dan kun je eigenlijk pas bij de volgende begrotingswijziging ...

De voorzitter: Eh, dit gaat allemaal even buiten de microfoon om. Ik vat even samen voor de notulen. Gedeputeerde Kuntzelaers zegt dat we dat dan bij de begroting doen.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, met uw goedvinden, ik hoor heel veel Voorjaarsnota roepen, maar als we op 23 mei een sonderende sessie hebben en je zou conclusies daaruit willen vertalen naar financiële maatregelen, dan gaat dat niet in de Voorjaarsnota nog landen. Dan landt dat in de begroting. Dat is pas het eerste moment, zeg maar, om dat serieus mee te nemen.

De voorzitter: Mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, voorzitter, dank. Ja, ik begrijp dat 23 mei inderdaad een soort 'D-day' voor stikstof wordt, een soort 'S-day'. Dat is verder prima. Ik heb ook een aantal collega's, ook van coalitiepartijen, juist met name van coalitiepartijen, horen benoemen dat zij toch wel wat twijfels hebben bij de ambities ten aanzien van de natuurdoelen. Ik zou heel expliciet aan het College willen vragen dat de afgesproken natuurdoelen in ieder geval gewoon blijven staan. Punt. Dat daar geen misverstand over kan zijn.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Mijnheer Faassen: Mijnheer Sol, volgens mij heb ik dat op geen enkele wijze gezegd. Want dat kunnen wij namelijk niet dragen, want die zijn van het Rijk. Dus ik snap uw opmerking, maar voor mij is het ook helder, dus wat dat aangaat zijn we het eens. Goed. Sorry.

De voorzitter: Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Ik wil natuurlijk niet vooruitlopen op die bijeenkomst. Maar ik wil dan toch even nog een gewetensvraag stellen. We hebben nu een situatie dat we straks op 23 mei misschien meer geld nodig hebben. We hebben een uitspraak ... Nou, ja, dat is toch een beetje wat er concreet gezegd wordt.

Spreker [3:42:58]: Kan.

De heer Hanegraaff (CDA): Kan, maar goed, dan weet ik wel wat het is. Daarnaast hebben we een uitspraak van de Haagse Rechtbank die expliciet zegt van: oei, dat NPLG had je niet moeten afschaffen, dan had je misschien een andere uitspraak gekregen. Met terugwerkende kracht, vindt u het eigenlijk een dom idee geweest om die NPLG af te schaffen?

Gedeputeerde Faassen: Dat hebt u volgens mij ook al eerder in een discussie met elkaar gevraagd. En daar kan ik eigenlijk geen antwoord op geven. Want dat is een 'wat als'-vraag en waar ik ... Ja, dat was toch echt zo in die tijd, want ik zat toen in een andere functie. Het geld zat bij Financiën, moest eerst naar Economie, het moest geborgd zijn, dat was het allemaal niet en dan zou het naar LVVN. Dus die was nog ver weg. Dus of dat achteraf een goed idee is, zoals een agrariër zou zeggen, dat is achteraf de koe in de kont kijken. Dus ja, daar kan ik echt geen zinnig antwoord op geven.

De voorzitter: Oké, gaat u door met uw beantwoording?

Gedeputeerde Faassen: Goed, dan waren we bij de SP, bij u mijnheer Sol ... En u vroeg ... O, sorry. Sorry, voorzitter. Excuus, dus we zijn bijna bij één uur, dus de vermoeidheid begint een beetje toe te slaan, vandaar de consternatie. Ja, u vroeg voor welk belang we voor Limburg gaan kiezen. Ja, het is geen kwestie van keuze. Alle belangen horen aan elkaar vast. Dus daar is niet een ding waarvan we zeggen dat is het belangrijkste. Kijk, we moeten de economie en de vergunningen in Limburg vlottrekken. En dat is van belang voor Limburg En daarom gaan we ook voor die eigen Limburgse aanpak, om te kijken hoe we het in Limburg kunnen doen, los van het landelijke. We gaan dus ook niet wachten. Dat is juist de reden dat we dat doen. Maar dat zijn meerdere belangen, dus ik kan niet concreet één belang noemen wat het belangrijkste is.

De voorzitter: Mijnheer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Dank u wel, voorzitter. Een vervolgvraag. Het stuk dat op 23 mei dan voor gaat liggen, de aanpakken die daarin staan, dat zijn dan geen keuzes van welke sector we het eerste gaan bedienen. Maar dat zijn dan voorstellen voor een aanpak, op volgorde van effectiviteit of noodzaak. Mag ik dat dan zo interpreteren?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Nee, dat is te kort door de bocht. Wij gaan kijken in het algemeen hoe we een geborgde aanpak in Limburg kunnen krijgen om daar de vergunningverlening in het algemeen op gang te krijgen. Omdat we dan kunnen zeggen dat we werken aan geborgde maatregelen en een daling van de depositie in onze natuurgebieden. En dat als argument om vergunningverlening. Maar dat is niet bedoeld voor één specifiek onderdeel.

Wat kunnen we door de Raad van Staten zeker niet uitvoeren? Daar is geen totaaloverzicht van. Dus ik snap dat u dit vraagt, maar dat hebben we gewoon niet.

Welke prioriteitenlijst wordt er momenteel gehanteerd? Die hebben we dus nog niet, want ja, dat komt later.

Gaat u zich met betrekking tot de vergunningverlening aan wettelijke mogelijkheden houden om NB-vergunning, NBT staat er, maar om NB-vergunningen te kunnen realiseren? Nee, dat gaan we doen door gemiddelde van ... dat gaan we proberen door een geborgd maatregelenpakket. Dus dat moet juridisch houdbaar zijn, want dat heb ik al eerder gezegd, we gaan niet nog eens een PAS-melder 3.0 of wat organiseren. Weet je, als we het doen moeten we het nu goed doen. Want, ja, ik wil ook niet op mijn geweten hebben dat we weer mensen in onzekerheden laten of met terugwerkende kracht vergunningen moeten afnemen. Dat is onmenselijk, dat wil ik niet.

Overleg buitenland. Sorry?

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ik denk een mooi moment om even het zaakje scherp te krijgen. Want u heeft de vraag, die ik in eerste termijn gesteld heb, gedeeltelijk beantwoord. Dat ging dus over het amendement 173, de legesverordening alleen over 2024. De expliciete vraag die ik daarbij had was of er ook een aantal saldeerders zijn die zich nog niet gemeld hebben en die hun activiteiten in 2024 zijn begonnen, of die ook op die € 0 leges uitkomen?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Die hebben we niet in beeld omdat die zich niet gemeld hebben. Dus als ze zich alsnog melden dan moeten we dat bekijken. Daar kan ik geen antwoord op geven.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, maar dan maak ik me toch wel wat zorgen. Want als wij die niet in beeld hebben, dan zouden het er in theorie ook heel erg veel kunnen zijn. En dan hangt ook daar natuurlijk een prijskaartje aan vast, lijkt mij. Want het amendement was geschreven met een voorveronderstelling van een x-aantal legesaanvragers. Dus we zitten hier denk ik wel mogelijkwerijs met een uitdaging. Ik weet dat niet ...

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Dat is correct, maar die hebben we niet in beeld, dus we weten niet waar we het over hebben.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Zijn ze vrijgesteld? Dat is de centrale vraag, dat is vraag één. En de tweede vraag die ik er aan zou willen koppelen, zou dat dan op die bewuste dag in mei beter in beeld kunnen zijn? Dat we het dan daar maar over hebben.

Gedeputeerde Faassen: Het aantal ... De tweede weten we niet, want die intern gesaldeerd zijn hebben we gewoon niet in beeld. En als u het over leges hebt, dan vallen ze onder dezelfde regeling als we hadden, dus dan betalen ze ook niet. Is dat scherp genoeg?

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, of dat scherp genoeg is ... We hebben in 2024 natuurlijk een legesregeling die naar € 0 gezet is, van € 1.600 en zoveel euro. Ik weet niet uit mijn hoofd € 1.600 precies, denk ik, naar € 0. Dat betekent dus dat deze aanvragers met terugwerkende kracht ook naar € 0 zouden gaan op basis van hun activiteiten, mogelijkwerijs in 2024.

Gedeputeerde Faassen: Ja, maar die hebben geen vergunning aangevraagd. Dat zou dus dan pas weer komen en dan zouden we daarmee ... Maar goed, we kunnen daar ook op terugkomen. Ik weet niet of we die discussie nu willen doen?

De voorzitter: Laten we dan gewoon afspreken dat dat meegenomen wordt naar de 23e. Ook de financiële consequenties van het alsnog in beeld brengen van mogelijke nieuwe vergunningen en de effecten daarvan. Ja?

Gedeputeerde Faassen: Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dan hebben we alles bij elkaar.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Mijnheer Nijskens, via de voorzitter, stelde het wat helderder. Die zegt ... die heeft het over gelijkstelling. Hoe zeg je dat, mijnheer Nijskens?

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, worden de activiteiten die een voortoets hebben gedaan en gezegd hebben positieve weigeringen, die zijn in beeld? Maar er zijn dus ook activiteiten gestart omdat ze intern salderen zonder voortoets. Maar worden die beide categorieën gelijkgesteld met de PAS-melders? En als ze gelijk gesteld worden voor de legesverordening met de PAS-melders, dan zouden zij ook beroep kunnen ... gebruik kunnen maken van een vrijstelling van legeskosten.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, dat is correct. By the way, jullie als PS gaan over de legesverordening. Dus mochten jullie dat vrij willen stellen, dan kunnen jullie dat altijd alsnog beslissen. Het is jullie bevoegdheid.

De voorzitter: Maar is het misschien toch handig om dat sonderende stuk even te benoemen. Maar het is wel een terechte vraag natuurlijk. Hoe gaan we ...

Gedeputeerde Faassen: Ik heb al geleerd dat je hier op het einde heel goed moet opletten wat je gaat toezeggen. Want dat is dan net op het einde van dat kan er nog even tussendoor. We kunnen de interpretatie daarvan dan uitleggen. Is dat voldoende? Fijn, dank u wel.

Dan probeer ik nu richting het einde te komen. Ik was bij u. Overleg buitenland. Ja, dat ga ik organiseren. Dat heb ik in het verleden al gedaan omdat we daar in dat hele Ineos-verhaal wat ik daar had voorgesteld ... Ik ga in overleg met de Belgische minister die daar over gaat. Want die hebben net een nieuwe regering. Dus dat ga ik zeker doen om te ontdekken in hoeverre die geborgde aanpak die zij voorstaan, dat die ook werkelijk effectief is, want die kunnen we dan gebruiken. Ik zal ook in Duitsland in overleg gaan. Maar daar zit de regelgeving gewoon heel anders in elkaar. Die hebben volgens mij een onbegrensde rekenkundige ondergrens van 36 mol. Vandaar ook dat ze blijkbaar geen last hebben van onze, zeg maar emissie en depositie die daar plaatsvindt. Maar dat overleg ga ik zeker organiseren. Ja, dat waren de twee vragen.

Defensie heeft u het over. Of we daar initiatief ... Nee, dat maakt een onderdeel van het geheel uit. Dus dat kan ik nu nog ... Dat heb ik gewoon niet in beeld.

En dan het tijdspad van het ministerie als laatste. U vroeg om tot nieuwe maatregelen te komen. Dat is 2 april, zoals gezegd, dan zou de ministeriële commissie met een uitspraak komen hoe ze denken eventueel tot een oplossing te komen in de situatie waar we nu zitten.

De voorzitter: Mijnheer Wolters Gregório.

De heer Wolters-Gregório (SP): Dank u wel, voorzitter. Het allerlaatste. Ik snap dat u nu ruimte voor defensie nog niet 100% in beeld hebt, wat dat met onze Provincie gaat doen of welke concrete plannen daar uit gaan voortkomen. Maar de vraag of hun activiteiten een uitzondering zijn op alle stikstofregels en maatregelen die we hebben is wel een relevante. En ik weet niet of die interpretatie daarvan dan ook op die 23e in het sonderend stuk kan worden meegenomen? Op de dag van de zeeschildpad heb ik me laten vertellen.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Sorry, ik zei, ik voel een griepje aankomen op de 23e. Nee, maar ik denk dat dat nu nog niet aan de orde ... Dat is iets wat het Rijk dan ook zal gaan beslissen. Wij gaan die vrijstellingen, tenminste wat mij betreft, niet verlenen. Dus daar gaat het Rijk over. Maar ik kan me dat, gezien de situatie waar we in zitten, nagenoeg niet voorstellen. Maar dat heb ik met voorbehoud gezegd.

Goed, dan ben ik volgens mij aan het einde gekomen, voorzitter, van de antwoorden, Het heeft iets meer geduurd als 50 minuten. Sorry.

De voorzitter: Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Ik heb even gewacht tot het einde. Dit is een gecombineerde vergadering. Op 23 mei staat formeel een LEO-vergadering. Gaan we dan dit ook beschouwen als

een gecombineerde vergadering? Dat is voor mij wel ...

De voorzitter: Dat is een goede vraag.

De heer Van Est (50PLUS): Nou, laat ik het zo zeggen ...

De voorzitter: Ik zal u dat zo meteen even voorleggen. Dan kunt u ... Want u beslist daar zelf ook over natuurlijk als commissies. Ik ga even terug naar de Gedeputeerde. U was klaar met uw beantwoording?

Gedeputeerde Faassen: Ja, ik dank u.

De voorzitter: U heeft geen toezeggingen of opmerkingen. De 23e, 'S-day' is er al genoemd, dan komen heel veel vragen van u naar concretisering ook terug, in een stuk dat dan sonderende bij u zal voorliggen. Al dan niet met een financiële paragraaf. Dat is natuurlijk ook afhankelijk van wat u van plan bent en of u daar voldoende dekking voor hebt of niet. En dan is de terechte vraag van de heer Van Est: maken we daar weer een gecombineerde vergadering van? Dan moeten we dat deel combineren met ESA. Nou, we gaan dat logistiek wel uitzoeken. Dat komt wel goed. Maar u bent in elk geval, zie ik aan het geknik, er voorstander van om voor dit onderwerp in elk geval een gecombineerde vergadering te beleggen. En dan doen we dat, stel ik ook maar gelijk voor, onder dezelfde condities dan nu ook, met twee woordvoerders, etc. Mijnheer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik weet niet of we vandaag aan de commissie ook de suggestie kunnen doen om daar voldoende tijd voor uit te trekken. Want we hebben er nu ook vier uur over gedaan in plaats van twee. Ik kan me voorstellen dat dat de 23e niet sneller zal gaan.

De voorzitter: Nee. Ik hoor van de Griffie dat de 23e redelijk vol zit. Maar laat dat maar even aan de agendacommissie over. U wenste dit zo te doen. En dan doen wij dat zo. Mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Ook een praktische vraag, 23 mei, 'D-day', zien wij dan het document pas of krijgen wij ook voldoende gelegenheid om ons in te lezen?

De voorzitter: Uw voorzitter, voorzitters moet ik zeggen bij een gecombineerde vergadering, zullen erop toezien dat u dat stuk tijdig vooraf krijgt, zodat u dat ook in uw fracties kan bespreken. Ja, nee, dat is de afspraak. Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Ik zou alleen willen meegeven om te kijken of we nog ruimte hebben waar ook de kleine fracties naast elkaar kunnen zitten. Ik weet niet of het mag. Maar laat ik het zo zeggen, dan hebben we niet een ingewikkelde stoelendans als dat moet. Ik geef het alleen mee.

De voorzitter: Ja, oké. Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, dit is eigenlijk nog iets voor het vorige punt. Ik weet niet of u dit nu ... Want ik heb de Gedeputeerde ook nog een suggestie horen doen voor een informatiesessie. En ik zou daar persoonlijk graag gebruik van willen maken. Maar ook dat is natuurlijk iets wat ingepland moet worden.

De voorzitter: Ja. Ik zie ook daar ... Ja, dat leek mij handig om dat voor de 23e te doen. Zullen wij ...

Ik zie iedereen knikken dat daar wel behoefte aan bestaat, wij zullen even met de Griffie en de agendacommissie kijken waar we dat inplannen. Ik hoorde al iets dat dat begin april wel zou kunnen. 11 april zou kunnen, agendatechnisch. Dus hou daar allemaal alvast maar rekening mee, maar daar berichten wij u dan nog over. Akkoord? Hebben wij dan alles gezegd wat er gezegd moet worden vandaag over dit onderwerp? Dan komt dit onderwerp in ieder geval terug op 'S-day' 23 mei. We beleggen die informatieve sessie daar voorafgaand.

4. Sluiting

De voorzitter: En dan sluit ik bij dezen, deze vergadering. En ik wens u allemaal een heel fijne carnaval.

(Einde van de vergadering om 12.57 uur)

Vastgesteld in de vergadering van 18-04-2025,

De commissiegriffier,

De voorzitter,

Van Birgelen-Droog

Depondt-Olivers